

BAAADUL

literar

**Revistă trimestrială de cultură
anul IX, nr. 4 (35), noiembrie 2015**

Redactor șef: Gruia NOVAC

Revista apare sub egida Consiliului Local Municipal
și a Primăriei Municipiului Bârlad

În acest număr semnează:

Elisabeta ISANOS (București)
Valeriu RÂPEANU (București)
Constantin TRANDAFIR (Câmpina)
Teodor OANCĂ (Craiova)
Marian BARBU (Craiova)
Valentin CIUCĂ (Iași)
Dorina TUDOR (Iași)
Vasile FILIP (Iași)
Bogdan ULMU (Iași)
Ștefan AMARIȚEI (Iași)
Lucia OLARU NENATI (Botoșani)
Constantin ADAM (Botoșani)
Ionuț CARAGEA (Oradea)

Ioan VICOLEANU (Bacău)
Mihai MERTICARU (Piatra Neamț)
Ion POPESCU-SIRETEANU (Pitești)
Magda GRIGORE (Pitești)
Petre IOSUB (Vaslui)
Daniela OATU (Vaslui)
Dumitru V. MARIN (Vaslui)
Theodor CODREANU (Huși)
Ion Iancu VALE (Târgoviște)
Gruia NOVAC
Petruș ANDREI
Marinel GÎLCĂ

Magdalena NĂSTASE (Finlanda)

**Fotografii din colecții particulare
Culegere computerizată
și tehnoredactare:** Bogdan ARTENE

Adresa revistei:

Biblioteca Municipală „Stroe S. Belloescu”,
Bârlad, Bulevardul Republicii 109,
telefon: 0235 411001
e-mail: baaadul_literar@yahoo.com
site: www.primariabarlاد.ro

Materialele nu se înapoiază.
Redacția nu cenzurează articolele, dar responsabilitatea
opiniilor cade în sarcina autorilor.

Revista a fost tipărită de S.C. IRIMPEX S.R.L. Bârlad,
str. C. Hamangiu nr. 15,
tel./fax: 0335 425302,
în ziua de 22 noiembrie 2015.

ISSN 1843-2190

CUPRINS

Pagina

3	Gruia NOVAC, <i>Ce ni s-a dat, să păzim! (VIII)</i> (Editorial)
5	Valeriu RÂPEANU, <i>George Enescu - lumea supremei armonii</i>
7	Gruia NOVAC, <i>Semnificația „deghizării” onomastice a evreilor și legătura cu jertfa</i>
10	REDACȚIA B.L., <i>Dezbateri literare</i>
11	Elisabeta ISANOS, <i>O paralelă cu sens de parabolă</i>
14	Constantin TRANDAFIR, <i>Nobelul, o discuție ca oricare alta</i>
16	Lucia OLARU NENATI, <i>De ce - și nu de ieri, de alaltăieri - literatura română e doar indexată, nefiind remarcată nici măcar la nominalizări?</i>
18	Theodor CODREANU, <i>De ce - și nu de ieri, de alaltăieri - literatura română e doar indexată, nefiind remarcată nici măcar la nominalizări? (Anchetă realizată de Gruia Novac)</i>
20	Magda GRIGORE, <i>Culturile mici, te pierd...</i>
22	Marian BARBU, <i>Tradiție și modernitate în literatura actuală</i>
25	Ioan VIOLEANU, <i>Proză eminesciană</i>
30	Valentin CIUCĂ, <i>Dimensiunea eterică a lui Luchian...</i>
32	Doina TUDOR, <i>Vernisaj</i>
35	Gruia NOVAC, <i>CRONICI LITERARE</i> (despre: Mioara Timofte, George Irava, Reviste bârlădene, Case și locuri memoriale, Ioan Toderașcu)
44	Petre COROPCEANU, <i>Odă prieteniei. Jurnal de călătorie în Noua Zeelandă</i> , de Vasilica Grigoraș
45	Ion POPESCU-SIRETEANU, <i>Numele Bârlad</i>
48	Ioan VIOLEANU, <i>Codul penal liric de Gruia Novac jr. (IV)</i>
51	Mihai MERTICARU, <i>Coman Șova - un poet al spațiului nemțean</i>
53	Gruia NOVAC, <i>Reflecțiile unui ciob din oglinda vremurilor (XXI)</i>
55	Ion POPESCU-SIRETEANU, <i>Păstrarea și cultivarea limbii (XXII)</i>
57	Bogdan ULMU, <i>Experiențe vesele și triste de gastronom</i>
58	Constantin ADAM, <i>La margine de țară...</i>
61	Ionuț CARAGEA, <i>Neant cu lentile de contact</i> (poezii și aforisme)
62	Gruia Novac, <i>Cezar Ivănescu - In memoriam</i>
63	Daniela OATU, „...o legătură de viață frântă... în două” (poezii)
65	Vasile FILIP, „E-o-nvălmășeală de prigorii...” (poezii)
67	Ion IANCU VALE, „...ploaia descântă în surdină...” (poezii)
68	Ștefan AMARIȚEI, <i>Marea eliberare a lui Faust</i> (poem)
70	Petruș ANDREI, <i>Și să trăim, din plin, clipa cea sfântă...</i> (poezii)
71	Marinel GÎLCĂ, <i>Pase în doi</i> (proză scurtă)
77	Teodor OANĂ, <i>Mai ceva ca aurul, Poșta redacției</i> (proze scurte)
77	U.N. APOSTAT, <i>Maturitatea tânără a prezentului</i>
80	Dumitru V. MARIN, <i>Brighidin</i> (proză scurtă)
82	Maria Magdalena NĂSTASE, <i>Traduceri</i>
83	Gruia NOVAC, <i>Noaptea e un sfetnic...</i> (XV)
84	Valeriu RÂPEANU, <i>Autograf</i>
87	Maria Magdalena NĂSTASE, <i>Gânduri încâlcite</i> (poemul ediției)
87	<i>Poșta redacției</i>
88	Vasile DUMITRU, <i>Calendar (selectiv)</i>

Spre centenar !

TEATRUL
„VICTOR ION POPA”
BÂRLAD

1955-2015

- SEXAGESIMO ANNO -

Bineînțeles că trebuie clamată existența TEATRULUI „VICTOR ION POPA” din Bârlad; trebuie remarcată maturitatea acestei instituții care - urcând, coborând și iarăși urcând - a ajuns la 60 de ani; trebuie aplaudată insistența cu care s-a străduit - și adesea a reușit - să devină o efigie culturală a urbei; trebuie susținut efortul lui de a deveni o expresie estetică a zonei, în ideea producerii unei transformări a oamenilor și a mentalităților.

Anul 1955 avea să se evidențieze printr-un DECEMBRIE fast, fiindcă atunci târgul a fost cadourisat cu un TEATRU PROFESIONIST, vis nevisat vreodată, dar acceptat neîndurător de diferit de conglomeratul de stări culturale locale, departe de posibilitatea măcar a unei uniformizări fanteziste. TEATRUL a intrat în peisajul citadin (sic!), deși sunt și azi bârlădeni care nu pot confirma cu certitudine că o asemenea instituție de spectacole chiar ar exista în orașul lor. Doar poate câțiva împătimiți mai rețin că Bârladul artistic a găzduit cândva una dintre cele mai eclatante manifestări spectaculare, COLOCVIUL REGIZORILOR DIN TEATRELE DRAMATICE (în primul an numit Colocviul tinerilor regizori din teatrele dramatice), între anii 1976-1983, cu un adaos ocazionat de aniversarea a 40-a în 1995, însumând șase ediții ample, plus apendicele amintit.

De-atunci, din 1995, viața teatrală s-a instalat într-un timp nou, dar și pe un drum modest, cuminte, fără viaducte și tunele, fără sușuri anevoioase, cu netezimi de catifea.

În cele șase decenii de împliniri și neajunsuri, în care s-au conturat cariere ale unor personalități artistice marcante sau s-au creat culcușuri „pour l'amour de l'art”, fiindcă, vorba ceea, artistu-i artist, noaptea vesel, ziua trist, de-a lungul vremii s-au înscris și destule amintiri personale, spectacole care și-au încrustat numele în istoria generală a teatrului. Șase decenii mi-au facilitat intenția selectării a șase spectacole memorabile, fără pretenția ca acestea să rezoneze cu pretențiile altora. Iată-le. Deceniul 1955-1965 e al repertoriului entuziast. Tentația m-ar

face să notez multe, dar, ținându-mi firea, voi scrie apăsător *Tache, lanke și Cadâr* de Victor Ion Popa, în regia lui Aurel Cerbu și scenografia lui N. Labas (30 dec. 1956). Inepuizabil și genial în rolul lui lanke, actorul **Laurențiu Mărgineanu** a și fost distins cu titlul de „Artist Emerit”. Următorul, 1966-1975, așezat și orgolios în continuarea impresionantă a artei scenice, a scos în rândul întâi spectacolul cu piesa lui Alexandru Kirițescu, *Gaițele*, în regia lui Tiberiu Penția și scenografia lui Mircea Ribinschi (18 ian. 1973). Îmi stăruie în memorie interpretarea „duduitoare”, într-o gamă comică imperială, a actriței de compoziție **Elena Petrican**, în rolul, deloc ușor de parcurs, Aneta Duduleanu. Al treilea, 1976-1985, îl evidențiază pe actorul **Constantin Petrican**, care în piesa, adaptare după Barbu Ștefănescu-Delavrancea, *Hagi Tudose*, regizor Constantin Dinischiotu, scenografia R. Bârsan și V. Rotaru (27 martie, 1980), și-a dat proba harului său de artist model. 1986-1995 este deceniul frânt de revoluție. A continuat bine și s-a încheiat cu un director „nou”, instalat de... eveniment. (Tranziția asta va merita un „material” special!) Pe lângă destule „flecustețe”, gen „Îndrăgostiții de la nouă seara”, „Dragoste la vârsta a treia”, „Cocoșelul neascultător”, „Tigrul albastru”, „Misterioasa dispariție a ursulețului Rimbo”, „Miss Babele” d.ș.a., trebuie remarcat spectacolul *Unchiul Vanea* de Anton Pavlovici Cehov, în regia lui Bogdan Ulmu (n.b. Inspirat și-n „Pescărușul din livada cu vișini” de Horia Gârbea!) și regia lui Vasile Jurje, spectacol încheiat și cu contribuția actorilor **Gabriel Constantinescu** (Teleghin) și **Constantin Petrican** (Astrov). Deceniul al cincilea, 1996-2005, cuprinde și sărbătoarea ocazionată de vârsta „50” a teatrului. Nu putea lipsi Victor Ion Popa, „patronul”, din dramaturgia căruia a fost ales, fericit, textul piesei, mai puțin cunoscute, *Dudul lui Traian*. Regizorul Bogdan Ulmu, care a realizat și o scenografie sugestivă și aerisită, a dictat inteligent conturarea rolului Conu Leon, interpretat rațional și cald de actorul **Gruia Novac jr.** (2 octombrie, 1995). Dar spectacolul pe care doresc

să-l remarc, în varietatea eclectică a repertoriului, este *D'ale carnavalului* de I. L. Caragiale, în regia lui Matei Varodi și scenografia Rodicăi Arghir (26 mai, 2002). Al șaselea și ultimul (de până acum!) deceniu, 2005-2015, e al căutărilor, experimentelor, bâlbâielilor, nedumeririlor, asemenea anilor, legislaturilor și guvernelor cu care ne-am completat stocul de aspirații. Să fim sinceri, **Teatrul „Victor Ion Popa”** ne-a fost, multora dintre noi, aproape. Iar cel mai bun spectacol al acestui deceniu este, de departe, *Dureri fantomă* (Phantom Pains), autor fiind tânărul dramaturg rus Vasili Sigarev, în regia lui **Radu Ghilaș**, scenografia Sandu Maftei, costume Bianca D. Postolache și coregrafia Lorettei Enache (18 aprilie, 2015). Rolul șocant al muncitorului Gleb, „lipsit de scrupule, murdar și bețiv, cu limbaj execrabil, dar înduioșat când vine vorba de mama lui cea oarbă” (Eliza Artene), este magistral interpretat de **George Sololevski**.

***

Și iată-ne în anul al 60-lea!

Către cine să-mi îndrept mai întâi gândul? Dragostea și respectul meu pentru actorii martori ai acestui «*sexagesimo anno*» sunt fără margini; de aceea îi rog pe spectatorii fideli și îndrăgostiți de Thalia să le murmure numele după fiecare spectacol vizionat, ca, neuitându-le, să le transmită la fel copiilor, nepoților și...

Iar eu, pentru că am rămas în suflet cu destulă nostalgie și cu multă înduioșare, mărturisesc tuturor că a vorbi despre Teatrul din Bârlad e o dulce plăcere și o grea responsabilitate. M-am apropiat, tare de demult, de teatru, mai întâi din vanitate, dintr-un gest de pedanterie, dar când m-am obișnuit i-am descoperit necesitatea. Nevoia asta a devenit o picătură dintr-o teologie a adulației, învățând chiar eleganța seniorial-florentină; în anume momente deveneam un pic snob; îmi trecea repede, deși uneori călcam cu oarece importanță printre semenii, până când am simțit că sunt „contaminat”, dar și dependent de suferință. Probabil pentru că mă

purtam printre artiști-corifei în fața cărora omul de pe stradă își scotea pălăria. Aș dori ca și astăzi să se-ntâmple!...

Astea-s motivele pentru care mă întreb, acum, după 60 de ani, unde sunt cei care nu mai sunt? **Laurențiu Mărgineanu**, seniorul generos; frumoasa și gentila **Mimi Crețulescu**; blândul **George Gheorghiu**; timidul și aproape boemul **Gigi Enescu**; plinul de har **Dan Herdan**; șăgalnica și mereu alintata **Dorina Mititelu**; liniștitul **Ștefan Cățu**; neobositul **Vasile Mureșan**; logoreica **Maria Tivodar**; mândrul **Titorel Pătrașcu**; superbul grațios **Radu Dumitrescu**; uriașul **Paul Lavric**; aproape invizibilul **Alexei Onica**; vigurosul **Călin Botez**; inegalabilul întru amicitie **Traian Ghițescu**; aristocratul calin **Bebe Banu**; tumultuosul **Ștefan Tivodar**; vulcanicul **Cristian Nacu**; poetul și artistul de catifea **Mircea Ipate Mareș**; frumosul și neprevăzătorul **Constantin Petrican**; mereu nemulțumita de sine **Elena Petrican**; vorbărețul și îndrăgostitul de viață **Virgil Leahu**; epicureicul nefericit și bonom **Gruia Novac jr.**? Pământ. Dar pe numele lor a stat tot repertoriul acestui teatru, ca pe umerii unor uriași. De aceea mi-e dor de amintirea lor, acum, când absentează... motivat de la Jubileu.

Și-ntr-un final optimist, ascultați și citiți vorbele mele parafrazate: Spectatorii sunt mai credincioși cuvântului dat decât toți cronicarii, fie ei și dramatici. Țineți minte cuvintele mele, care v-am fost alături peste 55 de ani, mulți și puțini, că Teatrul, nefiind al Vostru, nici al Nostru, ci al Urmașilor noștri, avem cu Toții, cei din prezent, **DATORIA** de a-l păstra „ca pe-un lăcaș de muze”, pentru ca, oferindu-l, moștenire întreagă și neruinată, cei din viitor să se bucure și să ne pomenească.

Anul 60 va fi un astfel de început.

TEATRUL „VICTOR ION POPA” din Bârlad s-a născut din dorință și pentru dragoste. Să-l oferim viitorimii ca pe cel mai frumos dar emblematic al Bârladului și mărginimii lui.

Trăiască **TEATRUL ! Vivat ACTORII !**

Spre CENTENAR, drum bun!

Clădirea
teatrului la
începuturi...

George Enescu - lumea supremei armonii

Cu câtă emoție, cu câtă bucurie, cu câtă mândrie rostim aceste cuvinte, care se desprind din litera uniformă și rigidă a Registrului Stării Civile și care ne poartă către lumea supremei armonii, a desăvârșirii spirituale, a perfecțiunii morale! Odată cu această trăire, un gând de recunoștință se îndreaptă firesc către cel ce a văzut lumina zilei acum 134 de ani, în perimetrul sacru al spiritualității românești, numit „Țara de Sus”. Noi, românii, am cunoscut timp de treizeci de ani cea mai splendidă întruchipare a creativității naționale. Pentru că aici s-a născut, în 1850, **Mihail Eminescu**, viața pământească a lui **Nicolae Iorga** începe de pe aceste locuri, în 1871, totul încununându-se cu venirea pe lume, la 19 august 1881, a lui **George Enescu**.

I-a fost dat celui ce a dovedit o uimitoare precocitate artistică să urce, după o muncă fără răgaz, până la piscurile cele mai înalte ale artei pe care a slujit-o cu smerenie, fără nicio urmă de trufie.

Acum, când evoc împrejurarea miraculoasă a apariției într-un răstimp atât de scurt și într-un loc atât de restrâns a celor trei titani ai simțirii și gândului românesc, memoria afectivă cheamă versurile minunatei poezii în stil popular, culeasă și prelucrată de Eminescu: *Ursitoarele*. E clipa

când mama pruncului le roagă pe cele trei zâne: „Luminatelor stăpâne,/ Nicăieri nu-i copilaș/ Așa blând și drăgălaș,/ Nici în lume, nici în țară,/ Că-i frumos din cale-afară,/ Drag îmi e ca o minune,/ N-am cuvinte a o spune,/ Geaba caut și gândesc,/ Nu știu să le potrivesc./ Nu-i dați daruri trecătoare/ Cum dați altora sub soare,/ Dăruți-i lui ceva/ Ce în lume nimenea/ N-a avut, nici n-o avea”.

Suntem în lumea fabulosului, dar în ființa lui Enescu parcă s-a întipărit ceva din rugămintea făcută Ursitoarelor de tânăra mamă, plăsmuită din negura timpurilor fără de început și fără de sfârșit. Iar când Enescu împlinea cincizeci de ani (1931), N. Iorga nu uita să amintească împrejurarea nașterii muzicianului între „*bunii moldoveni din părțile de sus pline de trecut și de poezie*”. Pentru că George Enescu s-a situat, nu o dată, în imaginarul colectiv la hotarul dintre real și supranatural. Și, să mărturisim sincer, și astăzi, când opera lui a dat naștere unor exegeze de o înaltă profesionalitate, când lucrările lui sunt interpretate de maeștri ai muzicii contemporane, când viața lui ne este pe deplin cunoscută, avem impresia că personalitatea sa trece în acea lume „*de dincolo de unde se pricepe*”, ca să împrumutăm un vers al lui Tudor Arghezi.

Contemporanii și posteritatea l-au situat pe George Enescu la locul meritat în evoluția artei interpretative a secolului XX, socotindu-l drept unul dintre cei mai desăvârșiți violoniști ai acestui timp, partener al celor mai mari muzicieni, alături de care a tălmăcit capodoperele muzicii universale în versiuni de referință. Dirijorul

s-a bucurat de aceleași înzestrări neobișnuite, conferind o perspectivă nouă unor creații din repertoriul universal, dar pe care le-a restituit în esența și în adevărul lor spiritual fundamental. A fost compozitorul care a încheiat epoca atât de fecundă a romantismului muzical european și a trecut, în cel mult un deceniu, granițele care l-au dus către o expresie modernă, de o mare profunzime sufletească și de un perfect echilibru artistic.

Așa cum s-a spus, prin *Oedip*, George Enescu se situează printre cei cinci mari creatori de operă ai secolului XX. A fost compozitorul mereu și mereu redescoperit de muzicieni și publicul larg, lucrările lui ocupând locul meritat în repertoriul contemporan, stârnind entuziasmul celor ce le ascultă. Omul acesta, care n-a dorit nimic altceva decât să trăiască „departe de lumea dezlănțuită”, s-a dovedit un animator al vieții muzicale din țara lui, cum altul de o asemenea anvergură n-am mai avut, deschizând calea unor talente neașteptate, elevii săi, în frunte cu **Yehudi Menuhin**, nu vorbesc despre el decât cu venerație. A conferit tinerilor muzicieni premii, le-a dirijat lucrări, ceea ce echivala cu o consacrare, i-a avut parteneri în recitalurile sale. Și iarăși este uimitor cum omul acesta, care trăia numai în lumea abstractă a muzicii, s-a arătat atât de sensibil la suferința umană. S-a evocat nu o dată prezența sa în țară în timpul Primului Război Mondial. Când scriu aceste rânduri, alcătuiesc o amplă reconstituire

documentară, intitulată *Ultimii șapte ani ai lui George Enescu în România, 1939-1946*. Se va vedea cât de mult a participat muzicianul la opera de alinare a suferințelor care încercau atunci poporul nostru. Concerte pentru cei ce-și pierduseră căminul din pricina celor două mari rapturi teritoriale din 1940, pentru victimele cutremurului din același an, pentru răniții de pe câmpul de luptă, pentru locuitorii ținuturilor bântuite de seceta ce s-a abătut asupra țării noastre începând din 1945.

Destinul creatorului Enescu ne îndeamnă la meditații asupra unui drum exemplar. De la o vârstă fragedă s-a format în marile centre muzicale ale Europei - Viena și Paris. Ca și Iorga, el a parcurs drumul de la național la universal. Formația artistică și intelectuală a amândurora a fost una de anvergură europeană. Și tocmai aceasta a făcut din Enescu fondatorul școlii muzicale specific românești, îmbogățind necontenit prin lucrări simfonice și camerale relația artă populară - artă modernă, în timp ce N. Iorga a devenit expresia unui patriotism organic, care a pus în lumină trecutul țării noastre, valorile ei, totul văzut în perspectiva istoriei universale.

Acum, la 134 de ani de la nașterea sa, **George Enescu** dovedește printr-o operă de o frumusețe definitivă că între național și universal nu-i un raport contrastant, ci unul de simbioză, că aparții universului atunci când sintetizezi în forme alese gândurile, sentimentele, armoniile lumii din care te-ai născut.

Semnificația „deghizării” onomastice a evreilor și legătura cu jertfa

Recurența temei **Holocaustului** m-a obligat să scriu călăuzit de o conștiință adâncă, plină de emoție, dar mai cu seamă să spun exact ceea ce gândesc.

Într-unul din romanele sale, cu titlul *Gherla*, scriitorul român basarabean **Paul Goma** se întreabă nedumerit: „...*Dacă însăși constatarea că nu mi-e frică e un semn că mi-e foarte, foarte frică?*”

Alătur acestor vorbe retorice altele asemenea, ale lui **Emil Cioran**, cel care, în 1939, referindu-se cu selectivitate la evrei, scria în vol. *Schimbarea la față a României*: „*Sentimentul lor predominant - care explică echivocul sau complexul psihologiei iudaice - a fost totdeauna o teamă ciudată, care în loc să-i disloce din lume, i-a integrat și mai iremediabil.*”

*
* *

Sub greutatea acestei frici am scris eseul care urmează, intenția de renunțare fiind înlocuită de o **teamă** dătătoare de speranțe. Și am insistat întru comitere...

Problema holocaustului, adică jertfa arsă în întregime, nu poate fi discutată separat de ceea ce în istoria noastră de cel puțin 150 ani s-a numit „chestiunea evreiască”.

Constituția din 1866, dar și dezbaterile anterioare, al căror artizan era Cezar Bolliac, închideau posibilitatea acordării cetățeniei române evreilor, chiar dacă, în 1878, Congresul de Pace de la Berlin a intervenit pentru schimbări amelioratoare. Să nu fim ipocriți și să recunoaștem că accentele antisemite din perioadele 1866 și 1878-79 au consecințe nerezolvate nici astăzi. Vă amintesc: în 1878, când Marile Puteri ne dădeau un fel de ultimatum, condiționând recunoașterea independenței noastre de recunoașterea cetățeniei evreilor care trăiau pe teritoriul României, Mihai Eminescu însuși, pe atunci redactor-ziarist la „Timpul”, considera că e de preferat să renunțăm la independență decât să acceptăm acest preț, numit de el „uriaș”. Iar liberalul Ion Brătianu, încă din 1866, într-un discurs politic antisemit, perora fără să-i tremure glasul: „*Evreii au devenit o plagă socială pentru România și, când națiunea este amenințată, se deșteaptă și devine nu intolerantă, ci prevăzătoare*”.

Abia Constituția din 1923 a remediat, parțial, situația „chestiunii evreiești”, la modul în care mentalitatea a rămas în faza tradiționalist-egoistă, iar rezolvările au depins de conjuncturi și vremuri. Un exemplu de mentalitate și atitudine contemporană se numește Corneliu Vadim Tudor; și nu numai...

Și, totuși, cine sunt evreii, de vreme ce de câteva milenii bune sunt parte a istoriei lumii, istorie în care destui ar fi vrut să le uzurpe locul, menirea și contribuția. Am citit cu interes sporit, anul acesta, o carte a maghiarului Imre Tóth, *A fi evreu după Holocaust*. N-o s-o rezum, obiectivele noastre fiind altele acum. Dar niște aburi ieșiți din conținutul volumului cred că voi lăsa să plutească, fără însă să-i ghilimetzez...

Se spune că patria evreilor era **nicăieri**, fiindcă ei erau **pretutindeni**. Dacă vi se pare paradoxală considerația, o să-l solicităm pe acad. Solomon Marcus, care printr-o consiliere sistematică ne va argumenta adevărul că evreii și iudaismul configurează un fenomen universal, ale cărui manifestări conțin paradoxuri pline de logică și niciodată înfrângeri. Poate și pentru că principiile morale iudaice nu sunt dogmatice, dar sunt ferme. De exemplu, evreul elenizat Saul din Tars (alias Sfântul Pavel) le scria corinthenilor într-o scrisoare către ei: „*Eu sunt evreu pentru evrei, eu sunt elen pentru eleni.*” Dacă mesajul său este (și este) universalist, e și mai clar că și altele - **sacralitatea vieții**; **ideea de dreptate**; **o zi specială de odihnă**; **igienă corporală și alimentară**; **învățătura de la cele mai fragede vârste**; **cosmopolitismul formal asumat și de aceea aparent**; **poliglotismul**; **calitatea de mediator**, mai ales în comerț și între culturi; **mobilitate**, și orizontală, și verticală - toate, așadar, contribuie masiv la păstrarea coeziunii etnice, indiferent pe ce meridian se află evreul.

Cu toate imperfecțiunile legilor speciale sau

organice, de-a lungul a destule veacuri evreii trăitori în România au făcut, cum se spune, casă bună cu poporul, integrarea fiind una naturală și, până la urmă, omenească. Impresiile mele personale (și-n cei 80 de ani s-au adunat câteva), povestirile bunicilor mei basarabeni, relatările părinților, legăturile personale cu colegi de facultate sau de catedră (când am lucrat în învățământ), sunt suficiente pentru o imagine pe care mentalul meu - conștient întotdeauna - o păstrează despre vecinii, colegii, prietenii mei evrei, care, pe o scară a contingentelor reciproce, nu se aflau nici mai sus, nici mai jos față de comilitonii români. Mi-ar fi, altfel, jenă față de memoria lui Liviu Moscovici, plecat la cele veșnice, sau de prietenia lui Iancu Vexler din Roman!

Bunicii mei materni din Basarabia au fost, în 1949, deportați în Siberia. Tot într-un fel de holocaust, doar că n-au fost arși, ci părăsiți la marginea taigalei, în Kurganskoï oblasti. Din comuna Cotiugenii Mari, jud. Soroca, în 1941, 1946 și 1949, împreună cu gospodari români au fost deportați - pedepsiți adică - și „gospodari” evrei. Cred că-i prima oară când numele lor este rostit dincoace de Prut: **Vavel Nisezon**, **Bercu** și **Dora Goldștein**, **Raisa Crati**, iar lângă bunicii mei, **Dumitru** și **Ana Surugiu**, **Grigore** și **Boris** (fii), au făcut lungul drum al Siberiei consătenii lor evrei: **Valve Cratștein**, soția **Golda Cratștein** și copiii **David** și **Iozefina Cratștein**; apoi **Abram Goldștein**, soția **Voica** și copiii **Maria**, **Sofia**, **Sulamis**, ultimul fiind de-o vârstă cu mine. Ceea ce înseamnă că chinurile și degradarea umană nu țin seama de etnii, mai ales când oamenii-s sub vremi...

Că evreii s-au socotit cetățeni ai acestei țări, în care cei mai mulți s-au născut, o dovedește literatura română clasică și modernă, multe opere celebre având eroi principali sau eroi importanți în economia acțiunii, evrei. Un obicei de iarnă, numit „Vălăretul”, în mulțimea de personaje-simbol unul e numit tradițional „Jidanul”, care, în funcție de regiune, îndeplinește și rolul de „Doctor”. În drama *Apus de soare* a lui B. Șt. Delavrancea, unul dintre cei trei medici ai lui Ștefan cel Mare este „Doctorul Șmil”. Nuvela *O făclie de Paște* a lui Caragiale are drept erou central pe hangiuul **Leiba Zibal**. Pe cârciumarul **Avrum** îl întâlnim în romanul *Ion* al lui Liviu Rebreanu. Și tot Rebreanu dăltuiește un chip de patriot, cu simțul datoriei împlinite, în persoana soldatului **Ițic Ștrul**, într-o celebră nuvelă. O povestire a lui Mihail Sadoveanu e numită după eroina din acțiune, **Haia Sanis**, iar povestitorul acestor locuri, **Virgil Caraivan**, scrie *Movila roșie*, în care impresionează simplitatea traiului cotidian al unei familii de evrei.

În mai toate componentele ei, cultura

română de la 1848 până astăzi nu poate fi tratată fără sublinierea contribuției, la dezvoltarea și, ades, la originalitatea ei, a evreilor. Lingvistica, literatura, muzica, pictura, matematica, științele juridice, medicina, chimia, fizica, științele naturii, istoria, sportul, dar și alte domenii care-mi scapă, au reprezentanți de anvergură, care onorează persoana, dar și etnia căreia aparține.

Intenția mea nu este conturarea istoriei acestei contribuții. E sarcina altora. Eu vreau să evidențiez, **interpretându-l**, un fenomen care, în funcție de conjuncturi, s-a generalizat, justificarea acestuia nefiind, până acum, în atenția mai nimănui. Cu suficiente excepții, evreii s-au deghizat la nivelul onomasticii, renunțând conștient la numele real și împrumutând altul cu formă și tonalitate românească, nume care a impus definitiv personalitatea în domeniul respectiv. Exemplele sunt prea multe ca să le reamintim, dar, în sprijinul concluziei de interpretat, doar câteva nume vreau să amintesc. Celebrul dramaturg **Aurel Baranga**, știe cineva că s-a născut „**Ariel Leibovici**”? Teatrologul **Valentin Silvestru** se numea „**Marcel Moscovici**”. Temutul critic literar **Ovid S. Crohmălniceanu** era „**Mony Cahn**”. **Lucian Raicu** era „**Bernard Leibovici**”. Pe prietenul meu **Alexandru Mirodan**, dramaturg, îl chema „**Thierer Saltman**”, iar pe „cunoscutul” **Alexandru Toma**, „**Solomon Moscovici**”. Deschizător de drumuri în lexicologie, savantul **Lazăr Șăineanu** (1859-1934) era de fapt „**Lazăr Schein**”. **Constantin Dobrogeanu-Gherea** nu era altul decât „**Solomon Katz**”, iar foarte cunoscutul **Alexandru Graur** renunțase, pentru știință, la „**Alfer Brauer**”. Amintindu-i doar pe savanții **Nicolae Cajal**, medic virusolog, fost șeful Comunităților Evreiești din România mulți ani, pe matematicianul ieșean **Adolf Haimovici** sau pe acad. **Solomon Marcus**, excelent matematician și perfect cunoscător și analist al limbii române, despre care, recent, afirma că trebuie transformată în „mijloc de cultură”, dar gândindu-mă cu pioșenie și la miile de evrei care și-au manifestat pasiunea, vocația și inteligența pentru propășirea limbii române, mă întreb, cu folos, **de ce foarte mulți au renunțat la numele original!**?

Răspunsul trebuie bine cumpănit, ușor putându-se aluneca în speculații primitive, când, de fapt, substratul poate fi prelucrat rațional, cu judiciozitate, în ajutorul adevărului. S-au integrat evreii în societatea românească? Fără îndoială. Cumva cu interese ascunse? În acest caz n-ar fi rezonat atât de perfect cu întreaga cultură de limbă română și n-ar fi depus atâtea strădanii pentru emanciparea ei și ieșirea în lume. Cel mai modern curent artistico-literar românesc, a

fost „lansat” la Zürich, în 1916, de **Tristan Tzara** (alias Samy Rosenstock), născut la Moinești-Bacău în 1896. „Deghizarea” onomastică a evreilor nu e o travestire, e supremul gest de apropiere de țara în care s-au născut, de poporul pe care l-au înțeles, de cultura căruia nu i-au putut trăda virtuțile. Repet: cultura română, în întregul ei, fără contribuția evreilor ar da naștere unei dezbatere incomplete.

Și-atunci, se naște firesc și dureros altă întrebare: cum de-au fost posibile atrocitățile, mai mari, mai mici, îndreptate împotriva evreilor, în România, dar și în alte țări. Holocaustul pus la cale de Hitler și acoliții săi e de neimaginat: 6 milioane de evrei exterminați, alte zeci de mii de victime civile. Poate fi uitat masacrul din Ucraina, din localitatea Babi Iar, în care Einsatzgruppen SS a ucis, în 29-30 septembrie, 1941, **33.771** de evrei?

Există oare vreo motivație? Indiferent unde au fost răspândiți în lume, evreii erau, încă din vârstele cele mai mici, îndemnați să învețe. Printre evrei nu existau analfabeți. Educația moral-religioasă și învățătura au facilitat emanciparea lor, emancipare care, în împrejurări de confuzie ideologico-politică și de exacerbare a rasismului, le-a fost fatală. Un exemplu elocvent: în Germania de la începutul secolului 20, din totalul populației evreii însemnau un procent de sub 1%. În chiar asemenea situație statistică, profesorii universitari evrei se aflau într-un procent de 30%. Orgoliul german era înfruntat! Situația părea intolerabilă. Și când, nu

foarte târziu, nazismul a izbândit, nu-i de mirare că s-a născut chestiunea „Distrugerea evreilor o necesitate!” Aceasta, însă, nu e o motivație. E o analiză a unor realități pentru ca ceea ce s-a petrecut în România (pogromul de la Iași, trenul morții Iași-Roman) sau în restul Europei, să nu se mai repete.

După Războiul al Doilea, în 19 septembrie, 1946, la Zürich, într-un discurs care avea să stea la baza a ceea ce, mai târziu, se va numi Uniunea Europeană, Wilson Churchill formulă și această întrebare, retorică și istorică, pe care mulți politicieni europeni ori o eludează, ori chiar n-o înțeleg: „**Singura lecție a istoriei este că omenirea e refractară la orice învățătură?**”

O soluție, deloc paleativă, ar putea fi luată în serios de Parlamentele lumii: punerea în practică a conceptului intelectualului de talie europeană, Horia Roman-Patapievici, concept detaliat în cartea **Partea nevăzută decide totul**, din 2015, și care în esență înseamnă **starea de conversație neîntreruptă, constând în formularea de întrebări cât mai multe și renunțarea la concluzii.**

Lumea să învețe/ să reînvețe **DIALOGUL PRACTIC**, renunțând la demagogie și frivolități. Adică, să se deștepte.

N.B. Cuvânt ținut, cu prilejul Zilei Holocaustului în România, la Bârlad, în 9 Octombrie, 2015, în prezența Excelenței Sale Dr. Aurel Vainer.

„Ne propuneți *bucuria*: dar cum s-o primim din afară? Căci dacă ea nu crește din noi, nu izvorăște din rezervele și ritmul nostru interior, orice intervenție exterioară este sterilă.”

(Emil Cioran, *Pe culmile disperării*, ed. a treia, Editura Humanitas, 1993, București, pag. 108)

DEZBATERE

La începutul toamnei 2015, după câteva așezate convorbiri cu scriitorul **Marian Constandache**, pe alocuri polemice, **Gruia Novac**, redactorul șef al revistei, a conceput o scrisoare (al cărei text îl publicăm mai jos), pe care a expediat-o mai multor literați apropiați spiritului și intențiilor publicației noastre, cu rugămintea de a răspunde solicitării într-un timp rezonabil.

Atitudinea multora față de cultură e formal teoretică, iar aplicarea în practică e aleatorie și incompletă. Există măcar două moduri de tratare a conceptului de cultură: cel oficial, subordonat unui buget și așa lipsit de vitamine; și cel volitional, susținut de cei care își pun priceperea și pasiunea în slujba actului cultural concret.

Nu agreez ideea vreunei fracturi, care, din pricina absenței interacțiunii raționale, poate deveni obișnuință. Asemenea disfuncționalitate, totuși, e prezentă în sistemul relațiilor socio-culturale, mai cu seamă în zone de conflict iminent și cu intensități nu totdeauna ușor de stabilit. Literatura își urmează însă cursul, nesimțitoare la nevoia de apariție a unor rezultate viitoare, dar păstrând speranța acestora. În context (măcar) european, nu îndrăznesc s-o situez pe o scară anume. E și

riscant, și neprofitabil. Fenomenul Mircea Cărtărescu, recent, e (doar) tentant, dare (prea) surprinzător ca să nu pară un foc... bengal. Chestiunea e deschisă și, cine știe, viitorul (repede ori în posteritate) va da un... verdict.

Întrebarea revistei „Baaadul literar”, la care am dori să aflăm opinia Dumneavoastră, este: DE CE – ȘI NU DE IERI, DE ALTAIERI – LITERATURA ROMÂNĂ E DOAR INDEXATĂ, NEFIIND REMARCATĂ NICI MĂCAR LA NOMINALIZĂRI?

Așteptăm cu încredere și emoție opinia Dorniei-Voastre, poate până în jurul datei de 15 octombrie, 2015.

3 sept., 2015

e-mail: baaadul_literar@yahoo.com
(sau adresa de pe plic)

Vă mulțumim.
Gruia Novac
GRUIA NOVAC
redactorul șef al revistei

Au replicat inițiativei noastre scriitorii: d-na **Elisabeta ISANOS** (București), d-l **Constantin TRANDAFIR** (Câmpina), d-na **Lucia OLARU NENATI** (Botoșani), d-l **Theodor CODREANU** (Huși) și d-na **Magda GRIGORE** (Pitești).

Le transmitem profundele noastre mulțumiri, eseurile domniilor-lor publicându-le în paginile care urmează.

P. conf.,
Redactorul șef

O PARALELĂ CU SENS DE PARABOLĂ

La 16 martie 1849 se naștea la Paris, într-o cuminte familie burgheză, Armand-René-François Prudhomme, care avea să devină celebru sub numele de Sully Prudhomme. Încă de pe vremea când era elev, l-au atras în egală măsură literele și științele; rămas orfan de tată, nevoit să aleagă o ocupație practică, a urmat Școala Politehnică și a lucrat o vreme ca inginer la uzinele Creuzot. Dar se considera, mai mult în taină, „rimeur” și își aduna versurile într-un caiet, iar lectura acestor prime poezii îl va face pe Leconte de Lisle să-i deschidă paginile revistei „Parnasului contemporan”. După debutul editorial din 1865, Sully Prudhomme devine repede celebru. Cititorii au fost fermecați de versurile izvorâte parcă din sufletele lor, ca un strigăt vibrând „la unison cu inima unei întregi generații îndrăgostite de ideal, dar obligată să poarte povara adevărului etern și infinit”, cum avea să spună Camille Spiess în conferința academică dedicată lui la 13 mai 1907. În 1870, în plină tragedie a Franței ocupate, Sully Prudhomme își striga cu patos iubirea de țară, dovedită și prin fapte de arme, ca voluntar pe frontul franco-prusac, de unde a revenit în 1871 cu Legiunea de Onoare, dar și cu o invaliditate care-l va țintui în scaun tot restul vieții. Depășindu-și suferința, a desăvârșit în singurătate o operă monumentală: volumele „Stanțe și poeme”, „Grajdurile lui Augias”, „Crochiuri italiene”, „Singurătățile”, „Impresii din război”, „Duiosiile zadarnice”, „Franța”, „Revolta florilor”, „Poeme diverse”, „Destine”, „Zenitul”, vastele poeme „Dreptatea”, „Prisma” și „Fericirea”, cărora li se adaugă traducerea primei cărți din „De natura rerum” a lui Lucrețiu. A avut șansa să-și vadă cărțile publicate și apreciate de contemporani. La stingerea din viață, la 6 septembrie 1907, în sihăstria lui de la Chatenay, avea în lucru încă un volum de poeme,

„Epave”, și un studiu de sociologie, „Legătura socială”. Opera sa filozofică este de asemenea impunătoare: „Creditul științei”, „Adevărata religie după Pascal”, „Problema cauzelor finale”, „Psihologia liberului arbitru”. În 1881 a fost ales membru al Academiei Franceze, iar în 1901 avea să fie primul scriitor din lume încununat cu laurii recent înființatului premiu Nobel. A fost „vocea generației sale”, însă pentru cei de mai târziu va fi îndeosebi autorul unui singur poem, „Le Vase brisé”, „Vasul spart”:

„Le vase où meurt cette verveine/D’un coup d’éventail fut fêlé;/Le coup dut l’effleurer à peine,/Aucun bruit ne l’a révélé.//Mais la légère meurtrissure,/Mordant le cristal chaque jour,/D’une marche invisible et sûre,/En a fait lentement le tour.//Son eau fraîche a fui goutte à goutte,/Le suc des fleurs s’est épuisé;/Personne encore ne s’en doute,/N’y touchez pas, il est brisé.//Souvent aussi la main qu’on aime,/Effleurant le cœur, le meurtrit;/Puis le cœur se fend de lui-même,/La fleur de son amour périt.//Toujours intact aux yeux du monde,/Il sent croître et pleurer tout bas/Sa blessure fine et profonde;/Il est brisé, n’y touchez pas.”

„Un vas unde verbina moare,/De-un evantai a fost lovit,/Atingere întâmplătoare/ Și care nu s-a auzit.//Dar rana, cât ar fi de fină,/Tot mușcă zilnic din cristal,/O invizibilă ruină/Îi dă înconjurul total.//Și apa fuge pic cu pic,/Și seva piere ca un fum,/Nebănuindu-se nimic./Să nu-l atingi, e spart de-acum.//Tot astfel mâna cea iubită/Atinge inima din noi,/Și nu mai trebuie lovită,/Se rupe singură apoi.//Când teafăr vasul pare încă,/Aflată-ntr-însul îl învinge/O rană fină și adâncă./E spart de-acuma, nu-l atinge.”¹

Cum vremea patriotismului înflăcărat și explicit trecuse, iar obsesia lui Sully Prudhomme de a reuni

până la confundare poezia și știința dăduse uneori roade mai puțin gustate, unele dintre versurile sale nu au mai fost la fel de accesibile și de apreciate de cititori în anii care vor urma.

Cu aproximativ un an mai târziu, dacă data nașterii lui, deși controversată, este totuși exactă, se naște la Ipotești, la 15 ianuarie 1850, într-o familie aparținând de asemenea păturii mijlocii, dar cu tentă rurală, Mihai Eminescu. Biografia lui este prea bine cunoscută pentru a o mai relua aici. Atras ca și poetul francez de filozofie, dar și de științele exacte, implicat și el, însă mult mai profund, până la patimă și luptă politică, în „chestiunile arzătoare” ale țării, traiectoria lui antumă a fost scurtă, periplusul prin viață anevoios și cu sfârșitul tragic pe care-l știm, la vârsta de numai 39 de ani. În timpul vieții, lucru de asemeni arhicunoscut, i-a apărut un singur volum de poezii, îngrijit de mentorul său de la Junimea, Titu Maiorescu, poezii alese, așa cum se poate constata, în funcție de gustul care predomina la noi către sfârșitul secolului al XIX-lea, ceea ce a făcut ca Eminescu să fie receptat drept „un romantic întârziat”, deși „Oda în metru antic”, „Scrisorile”, „Stelele-n cer”, tulburătorul „Rugămu-ne-ndurărilor...” („Rugăciune”) și altele, pe atunci încă netipărite, ar fi trebuit să-l așeze în rândul marilor săi contemporani din alte limbi. Altfel ar fi fost atunci perceput, și poate ar fi apărut drept ceea ce și este de fapt: sincron cu tendințele literare ale epocii, în tot ce avea aceasta mai modern. Această primă selecție ar putea fi una dintre cauzele situației de ieri și de azi a lui Eminescu în cultura universală. Se știe de asemenea că poetul nostru nu s-a bucurat în timpul vieții de premii sau de alte avantaje (pe care poate le-ar fi refuzat), nici de liniștea dorită pentru a scrie, nici de o largă recunoaștere pe plan național. Iar faptul că la moartea lui s-au declanșat valuri de reacții lacrimogene, cu caterinci care cântau pe străzi romanța „Mai am un singur dor”, cu alai pompos de înmormântare și discursuri demagogice, face parte din felul în care este tratată la noi trecerea la cele veșnice a unui om ieșit din comun, de a cărui soartă postumă nu-i pasă, la modul real, nimănui.

Propun următorul exercițiu de imaginație: să presupunem că Eminescu n-ar fi murit încă tânăr în sanatoriul doctorului Șuțu, ci ar fi trăit cât Sully Prudhomme sau mai mult. Avea Eminescu vreo șansă de a primi premiul Nobel? Nici una. Au fost contemporani, chiar de același „leat”, se asemănau mult în privința temelor și motivelor poetice, lucru evident pentru cine îi citește în paralel: iubire imposibilă sau minată de o „trădare”, iertată imediat grație frumuseții unor ochi albaștri, meditații poetice despre steaua care se vede abia după ce nu mai este, iubire înflăcărată pentru patria aflată la ceas greu, indignare la spectacolul dizgrațios pe care-l oferea societatea din vremea

lor, nedemnă de gloria străbunilor... Dar poezia nu constă nici în teme, nici în motive, acestea fiind în număr finit și aceleași, în fond, pentru toți poeții din toate timpurile. Poezia se degajă dintr-un anumit fel de a spune, este formă pură, și în privința asta se poate afirma, fără exagerare, că Eminescu avea geniu, iar Sully Prudhomme - un foarte onorabil talent. Spun asta cu tot respectul cuvenit unui poet onest, care și-a trăit poezia, fiind gata să moară nu numai în vorbe ci și în fapte pentru țara lui, și a știut să spună în versuri de neuitat gingășia inimii rănite de iubire. E un adevăr ușor de constatat, dar pentru cine? O spunem noi, cei care-i știm lui Eminescu versurile în limba lor natală. Plecând de la realitatea că limba română este puțin cunoscută și destul de greu traductibilă, mai ales când e vorba de poezie, mulți au afirmat că Eminescu ar fi așa de puțin cunoscut pe mapamond din cauza limbii în care a scris. Fără a nega adevărurile de mai sus, cred că nu acesta este motivul slabei lui răspândiri în lumea largă. Aș aminti în treacăt că au fost traduși și uneori răsplătiți cu mult râvnitul premiu suedez scriitori care s-au exprimat în japoneză, iar nu demult un autor chinez, Gao Xingjian, a luat Nobelul pentru literatură și a fost transpus în principalele limbi europene. Nu e vorba, așadar, de „intraductibilitate”, explicația se află în altă parte și cred că trebuie căutată în afara literaturii.

Părerea mea este că de vină suntem noi: în România nu s-a făcut și nu se face destul pentru a trezi în afara hotarelor interesul față de literatura română, nici pentru a spori prestigiul țării. Răul renume de care „se bucură” țara noastră, întreținut în mare măsură de noi înșine, dar și nepriceperea, egoismul, indiferența celor care ar trebui să se ocupe de schimbarea acestei situații au aruncat un vâl de umbră nu numai asupra lui Eminescu, ci și peste cultura noastră în general. Cei cu putere de a decide s-au mulțumit ori s-au resemnat cu ideea că România este percepută drept „țara lui Dracula” (nici măcar acesta autentic). În privința aprecierii unui fapt cultural în afara țării, contează foarte mult cine e autorul și de unde vine. Iar felul în care suntem văzuți în lume nu s-a schimbat prea mult din vremea lui Eminescu și până la ora actuală. Pentru geografia regatului României, „Le Petit Larousse” din 1894 făcea trimitere la harta Turciei, iar în privința istoriei și a culturii nu menționa nici un nume românesc. După o sută de ani, „Micul Larousse” din 1993 îi amintește pe „Michel le Brave”, pe Enesco și Brancusi, pe Caragiale și Sadoveanu, iar despre Eminescu spune textual: „écrivain roumain (Ipotești 1850 - Bucarest 1889). Auteur de nouvelles et de contes populaires, il est par son génie romantique, le grand poète national de la Roumanie.” („Autor de nuvele și povestiri populare, el este, prin geniul său romantic, marele poet național al românilor.”) Prezentarea, deși succintă, trezește multe semne de întrebare: cum poate fi cineva „autor de nuvele

și povestiri populare”? Autor de creații folclorice? Apoi, termenul „geniu” pare folosit aici în sensul antic, de „spirit care locuiește în trup”, în cazul lui Eminescu - un geniu romantic, o predispoziție spre romantism. În fine, cum poate deveni cineva „marele poet al românilor” doar prin culegerea și, eventual, prelucrarea unor creații din popor? Iată-ne, așadar, tot la nivelul unei populații încă neevoluate, rămasă în stadiul cultural al poveștilor la gura sobei. Interesant și demn de menționat aici mi se pare faptul că în 1896, în volumul „Le Romancéro roumain”, o culegere de „balade de pe plaiuri dunărene”, Jules Brun publica „Făt-Frumos din lacrimă”, pe care-l tălmăcise și-l tipărise drept o producție populară, printre alte „balade”, cam stângaci transpuse în haina versului francez, aflate de la celebrul lăutar Petrea Crețul Solcan și culese de G. Dem. Teodorescu. Coincidență: prefața ediției franceze e semnată de... Sully Prudhomme! Acesta spune, laudativ, despre lăutarul Petrea Crețul Solcan că „se bucura de o celebritate care depășise marginile pământului său natal”... Ce-i drept, mai strecoară o discretă aluzie și la regină-poetă Carmen Sylva. Sully Prudhomme o cunoștea și pe Elena Văcărescu, căreia îi predase lecții de poezie la Paris. Se știe că urmașa poezilor Văcărești e autoarea poemelor cu aer folclorizant din „Rapsodul Dâmboviței”, carte care s-a bucurat de un mare succes european. Poate că ea ar fi avut mai multe șanse decât Eminescu la premiul Nobel pentru literatură, dacă nu ar fi fost în postura de poetă „de graniță”, între două culturi, română și franceză, neasimilată total de nici una, poziție care nu mai este azi un impediment, ci dimpotrivă, cazul Herthei Müller și al chinezului Gao Xingjian pomenit mai sus o demonstrează.

Aș mai adăuga, în sprijinul ideii că situația nu s-a schimbat prea mult, faptul că la Paris a fost reeditată în 1982, la editura G.-P. Maisonneuve et Larose, sub titlul „Contes roumains” („Povești românești”), o culegere a fraților Arthur și Albert Schott, veche de mai bine de 150 de ani, în colecția „Literaturile populare ale tuturor națiunilor”, deci o carte de vizită a poporului român în ceea ce are el mai deosebit, mai altfel decât alte popoare. Arthur Schott a locuit câțiva ani în Banat, la Oravița, și a notat, prinse „după ureche” și transpuse în germană, povești auzite de la o bătrână, Florica. Stilul specific al basmelor noastre nu poate fi nici măcar bănuț în aceste texte, iar numele proprii sunt transcrise deformant, Ileana Cosânzeana devine „Juliana Kosseschana”, Păcală - „Bakala” ș.a.m.d. Cartea are o prefață în care autorul subliniază caracterul latin al limbii române, păstrat în pofida vremurilor într-o regiune mult potopită de valurile migratoare, ceea ce-l face să aștearnă următoarea reflecție: „Acest nume sforăitor de roman, cu care oricărui valah îi place să se mândrească, trebuia, ca să spunem drept, să se schimbe repede într-un nume trist./.../Când

popoarele orientale năvăliră, românii sau valahii au devenit, rând pe rând, servitorii popoarelor celor mai diverse: ceea ce poartă încă numele de valahi este un popor oprimat care, chiar în ținuturile în care predomină, ca principatele dunărene, nu ajunge niodată la o dezvoltare fericită. Pretutindeni unde valahii sunt menționați, ne sunt arătați ca niște oameni împovărați și fugari./.../Orice ar fi, suntem siliți ca, în ansamblu, să-i considerăm pe valahi drept un popor subjugat și hăituit, care, după presupunerea lui Engel², străbătea cu turmele și corturile regiunile de munte./.../ca, de pildă, Transilvania, Alpii Macedoniei și Thesalia...” De ce au retipărit editorii francezi lucrarea fraților Schott, fără să adauge măcar o „punere la zi”, când ar fi putut prelua din cartea lui Vasile Nicolescu, „Contes populaires roumains” („Povești populare românești”), basme gata traduse, în splendida versiune franceză a Micaelei Slăvescu, apărută la editura Minerva în 1979? Cred că răspunsul e unul singur: această versiune nu a avut parte de o răspândire corespunzătoare în spațiul francofon și nu numai. Iată-ne, așadar, încremeniți în stadiul din epoca migrației popoarelor! Ce să mai vorbim de Eminescu? El rămâne un vis întrezărit doar de români, alteori batjocorit și blamat de alți români, care încearcă să facă o caricatură dintr-un spirit care n-a izbutit încă să se încorporeze și pe plan universal în marmură veșnică.

Și mai dramatic este faptul că opera unui autor nereceptat la vremea cuvenită (nefiind respectat și promovat suficient de propria lui țară) suferă un decalaj greu de depășit față de alte culturi. E ca și cum ar fi supus unui chin dantesc: prizonier în trecut. Rămâne închis într-o limbă a unei țări care nu se respectă pe sine, nu-și apreciază propriile valori, și în consecință nu trezește încă în lume respect.

Atâta timp cât nu vor exista instituții culturale al căror unic scop (dincolo de cerințele oricărui interes financiar) să fie promovarea marilor valori românești, începând cu „Miorița”, cât nu se vor implica și individual toți cei în stare s-o facă, atâta timp cât România nu va fi cu adevărat iubită și servită de cei care-și fac de lucru în politică și în cultură, lăsând totul la voia întâmplării sau pe mâna unor profitori, nu văd cum ar putea fi depășită această situație care ne împietrește în epoci revolute, sau ne face să părem, din punct de vedere cultural, o invenție de ultim moment, cu trecutul amputat.

Note:

¹ Versiunea românească de Elisabeta Isanos.

² Johann Christian von Engel (1770-1814), istoric austriac de etnie germană; a susținut că poporul român s-ar fi format numai în regiuni din sudul Dunării și ar fi emigrat spre nord în secolul al IX-lea.

Constantin Trandafir

NOBELUL, O DISCUȚIE CA ORICARE ALTA

E drept că în chestiunea asta arzătoare, care presupune sobrietate sau deplângere, firea mea nu-i potrivită. De acord cu ce spunea G. Călinescu: „A fi foarte serios e neserios”. O iau ca o discuție ca oricare alta, de unde nu trebuie să lipsească responsabilitatea, relaxarea cu ironie blândă. Spun asta, fiindcă am văzut multă îngrijorare, tulburări lacrimogene și scrâșnete de dinți. Da, de peste o sută de ani n-am fost băgați în seamă cât privește nominalizarea și acordarea premiului Nobel. Și, de atunci, în fiecare sezoane ne tânguim. Noroc, totuși, că, potrivit umorului nostru ne apucăm și dojenim și, mai de curând, facem *liste*. Citiți-le și, dacă aveți haz, desfățați-vă. Nu voi arunca discuția în derizoriu, dar nici nu voi adopta stilul dramatic. Patriot și spirit critic, nu-mi convine că I. L. Caragiale n-a fost văzut, în schimb a primit marele trofeu Paul von Heise. Sadoveanu, nici vorbă, iar Rebreanu era un scriitor considerabil ca să primească distincția în 1940 (când nu s-a acordat nimănui, la fel în 1941, 1942, 1943, pentru ca în 1944, odată cu ivirea zorilor pacifici, să obțină distincția internațională danezul Johannes Jensen). Tot acum, trăiește marele scriitor Tudor Arghezi. Să fi fost vorba de „alianța” noastră cu Germania? Căci unele dintre criteriile pentru nominalizarea și acordarea Nobelului sunt politice și de difuzare în Europa vestică. Totuși, beneficiari, dacă se poate spune așa, au fost și rușii Ivan Bunin, Boris Pasternak și Mihail Șolohov (care, e drept, proveneau dintr-o foarte mare literatură), mai încoace, ruso-americanul Iosif Brodski.

Adevărul e că n-am fost niciodată solidari. Totdeauna o ciondăneală cu devieri isterice. S-au uluit și străinii cât de adversari sunt românii cu românii. Cazul cel mai apropiat de noi este

Parlamentul European. Dar să ne reamintim, pe scurt, cum s-a întâmplat cu Lucian Blaga în 1956. A fost propus pe lista candidaților de Rosa del Conte, de Basil Munteanu. Când au aflat autoritățile, s-au făcut foc și au întreprins tot ce le era în putință pentru a înlătura numele unui „idealist burghez”, aflat deocamdată sub urmărirea Securității, dosar deschis în decembrie 1955 și închis abia în mai 1961. Este supus unui permanent filaj, i se părea, scrie poetul și filosoful, că aude „bătăi în ușă”: „Odată trezit, nu mai adorm. Mă zvârcolesc până se crapă de ziuă, căci la această oră mi-e posibilă, din clipă în clipă, vizita nocturnă. Mă văd mereu cuprins în conul de lumină al unei lămpi electrice. Și aud un glas cu modulații moscovite: Sunteți arestat!” Și astfel, spune personajul din *Luntrea lui Caron*, țara întreagă n-a mai fost „înălțată”: „istoria noastră ar fi trecut peste punctul mort al nadirului ei” și ar fi fost de atunci confirmată în lumea întreagă.

Prea gigantic a fost, apoi, Comandantul Suprem ca să mai admită altui nord-dunărean reputație internațională. El poftea pentru sine Premiul Nobel (pentru Pace), nu să ajungă și altcineva la o recunoaștere așa de înaltă (Nichita Stănescu, de exemplu, cum se zvonise în vremea aceea). O echipă a televiziunii suedeze venise la București, dar forurile au zis că „Tovarășul Nichita nu-i la București, e bolnav”. Nu din cauza circulației restrânse a limbii române, ci din cauza lipsei de traduceri, nici din cauze axiologice. Iugoslavia (Ivo Andric), Cehoslovacia (Iaroslav Selfert), Polonia (cu tradiție!), Ungaria (Imre Kertész) s-au învrednicit fără ca ei între ei să se suprimă. În democrația noastră de cumetrie, europeni mai din margine, luptele intestinale s-au

acutizat. Avu șanse și tot dreptul Marin Sorescu, în 1983 și în 1992. Conaționalii au rămas perplecși și au dezlănțuit o contraofensivă cum nu s-a mai văzut. Trei dintre confrății din București, poeți cunoscuți, l-au „lucrat” într-un memoriu trimis direct la Stocholm. Spunea Sorescu: „Într-o țară ca a noastră, unde toate energiile se focalizează ca să omoare «capra vecinului», propunerea devine un izvor nesecat de ură, invidii, șicane etc.” Cabala „oculte” autohtone l-a făcut și pe el praf și pulbere. Nu peste multă vreme, poetul și dramaturgul de talie planetară s-a stins din viață la 60 de ani. Herta Müller a primit cupa și ne-am bucurat, ca și cum ar fi fost acordată României. În țară, aici unde s-a născut, a avut niște controverse, nici nu mai vreau să-mi aduc aminte.

Între timp, Norman Manea, Mircea Cărtărescu și Nicolae Breban au fost propuși pentru premiu și altă dată. Primul trăiește în SUA, este de origine evreiască-românească, e tradus în mai multe limbi, ar avea atuuri. Al doilea, are scrieri reputate susținute de la nivelul înalt al reperelor, dar și - se putea? - are opoziție: ba că valoarea lui e modestă, ba că ar fi plagiat, ba că scrie pornografic, ba că e „bășist”, ba că a beneficiat preferențial din partea ICR din vremea lui Patapievici, ba că, nici mai mult, nici mai puțin, ar fi fost colaborator al Securității ca sublocotenent, ba amenință mereu că pleacă din această țară oribilă. Nicolae Breban spunea prin 2014 că nu-l interesează Nobelul, ar fi

putut să-l obțină prin anii 70, dar... E o cochetărie sau aversiune cu substrat mai adânc? Nici nu știi ce să mai crezi! Sau așa stă treaba cum e și politicchia democratică a sistemului, când (un exemplu dintr-o mie) două milioane de alegători români au „fraudat” la referendumul din iulie 2012?! Nici pe lista lui Harold Bloom pentru Canonul occidental nu a apărut vreun nume românesc (doar nu suntem occidentali), deși noi i-am adoptat cu entuziasm ovin termenul „canon”. Așa se face că „literatura română e doar indexată”.

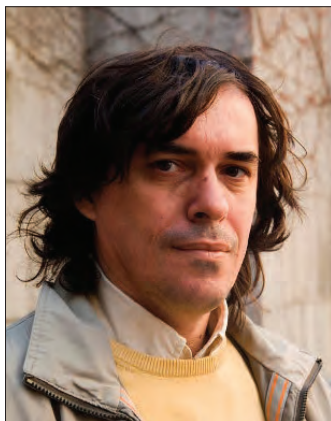
Comitetul Director al Uniunii Scriitorilor din România a desemnat nobeliari pentru 2015 pe **Nicolae Breban, Mircea Cărtărescu, Norman Manea și Varujan Vosganian**. Abia acum se înțelege de ce s-a iscat *querela* între Nicolae Breban și „ceilalți”. Îl mai interesează pe autorul *Bunevestiri* această propunere? Credem că acești falnici scriitori știu că victoria lor e victoria României. Pentru prima dată.

Dacă aş avea dreptul și puterea să întocmesc o listă pentru viitorul apropiat, am la suflet câțiva scriitori remarcabili, între care doi sunt critici literari. Până atunci, urări de succes celor merituoși.

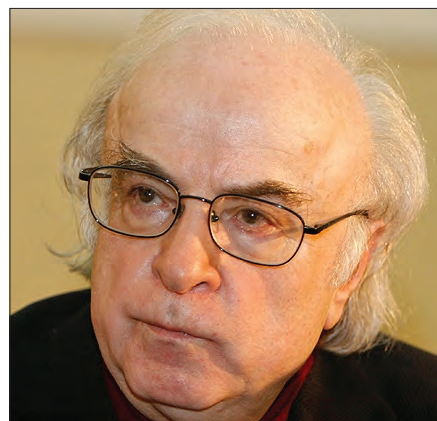
Dar n-am să pot uita că Lev Tolstoi, Cehov, Joyce, Proust, Henry James, Borges, G. Călinescu, Eugen Ionescu, Mircea Eliade și câți alții n-au fost băgați în seamă la această mondială recunoaștere.

Nicolae Breban

Mircea Cărtărescu

Norman Manea

Varujan Vosganian

Lucia Olaru Nenati

DE CE - ȘI NU DE IERI, DE ALALTĂIERI - LITERATURA ROMÂNĂ E DOAR INDEXATĂ, NEFIIND REMARCATĂ NICI MĂCAR LA NOMINALIZĂRI?

- Desigur, primul paragraf al unui răspuns la această întrebare ține de regimul limbii române, o limbă de circulație restrânsă și deci marginală în concertul universalității vizibile, deci al tronsonului de valori „care contează”. Asupra acestui dat al destinului nu putem acționa, dar cred că se pot întreprinde mulți pași pentru contracararea lui căci diacronia fenomenului cultural oferă destul de multe exemple de acest fel. E cazul, de pildă, al creațiilor unor autori români care, devenind capabili să-și formuleze textele în importante limbile de mare circulație, și-au dovedit virtuțile fără drept de apel, demonstrând talentul autorilor acestei națiuni.

Să pensăm câteva exemple doar din numărul destul de mare al acestei categorii, începând cu principele Cantemir a cărui efigie strălucește și azi sub cupola unei eglise occidentale, amintind de reverențele atâtor personalități și instituții de cultură din acea arie în fața grandorii sale. La fel, vulcanul Iorga a fost încă un colecționar de elogi universale în beneficiul culturii și inteligenței românești. Iar mai apoi, să nu uităm de Eugen Ionesco, autorul jucat la Paris cu casa închisă ori de histrionicul Cioran cel ce a influențat substanțial chiar cutuma atitudinală franceză și nu numai; ca să nu mai vorbim de Brâncuși sau Enescu, locuitori ai unor paliere artistice vecine, dar din aceeași arie axiologică despre care snobimea mundană află anevoie și cu mirare că sunt români.

Dar fenomenul continuă și azi prin asemenea creatori precum (colegul meu de școală!) **Matei Vișniec**, cel jucat pe scenele lumii de la ecuator la

pol și al cărui teatru prelungește oarecum trendul absurdului ionescian, dar și notorietatea aceluia în lumea culturală subțire a Parisului. Sau, dintr-un punct ceva mai de alături de pe harta Europei, avem exemplul unui alt scriitor tânăr, hrănit din seva românească, dar devenit prin avatarurile sale existențiale, scriitor de expresie germană, Cătălin Dorian Florescu, ale cărui romane mereu proaspete, ingenioase, captivante și inteligente au cucerit deja piața vestului și i-au adus fel de fel de premii generoase și onoruri măgulitoare ce nu au fost cu nimic diminuate prin faptul că lumea despre care scrie el este mereu cea românească pentru care el nu nutrește, precum alte celebrități, ostilitate și frustrări revanșarde.

Cum nu se putea altfel, prin natura diacroniei mele existențiale, trebuie să tușez și cazul lui Eminescu, dolda de exemple ale adorației unor străini care ajung să citească, mai întâi în traducere, verbul său care-i uimește și mai apoi îi fascinează fără leac. *Dicționarul enciclopedic eminescian*, dus la bun sfârșit de unul singur de către academicianul **Mihai Cimpoi** de la Chișinău, conține o sumedenie de exemple de personalități care au ajuns astfel să traducă în limbile lor opera eminesciană. Dar există, în acest context, și o latură extremă și anume, aceea a străinilor care au învățat românește pornind de la uimirea întâlnirii cu Eminescu ori chiar special ca să-i înțeleagă miracolul. Este cazul universitarei italiene Rosa Del Conte care, după ce a studiat nu numai opera acestuia, antumă și postumă, a înaintat regresiv în istoria noastră culturală, studiind literatura veche,

iar vreditul ei a fost unul radical superlativ la adresa valorii acestui creator precum și a culturii care l-a generat. E o mărturie de mare preț de care ar trebui să se facă uz ori de câte ori cineva strâmbă din nas cu privire la vâna creativă românească.

Mai adaug aici doar atât, ca să nu prelungesc mai mult decât se cuvine, un răspuns la o întrebare, exemplul Svetlanei Paleologu Matta, personalitate de naționalitate multiplă, de fapt, europeană în cel mai propriu înțeles al cuvântului, care a ales din toate culturile cunoscute, să se dedice celei românești, scriind niște cărți de valoare perenă despre poezia eminesciană, dar și despre contemporaneitatea europeană a lui Bacovia, încă în vremea vieții acestuia.

În contextul aceleiași idei am putut vedea în direct, cu prilejul participării la edițiile Congresului Mondial al Eminescologilor inițiat și organizat la Chișinău de către același Mihai Cimpoi, dovezi de înaltă prețuire ale unor participanți din largul lumii față de creația eminesciană - sud-americani, chinezi, spanioli, sârbi, ruși etc., prin care unii dintre ei se străduiau să ne convingă pe noi - prin exemple concrete - de marea valoare universală a creației eminesciene.

Ca atare, lipsa exemplelor românești din inventarul „canonului” lui Harold Bloom mi s-a părut regretabilă, nedreaptă și datorată prejudecăților și insuficienței sale informații.

Dincolo de acestea se întinde un alt palier, din păcate, destul de consistent, acela al subiectivității și criteriilor incorecte de promovare

a valorilor românești de către factorii din interior, personalități sau instituții, destul de adesea tributari ai unei geografii îngust clientelare și minate de prejudecăți și de conexiuni (scuzați cuvântul, dar nu găsesc altul mai elevat, de expresivitatea acestuia!) de gașcă. Și tare mi se pare că există și un dezinteres structural față de valoarea reală a scriiturii literare care contează, de fapt, mult mai puțin decât relația cu persoana autorului promovat, direct sau prin traducere, în exterior, pe scenele unde aceste lucruri contează și pot modifica ponderea prețuirii generale a literaturii noastre.

Și-apoi vine, vai, plaga endemică a ranchiunii, discordiei și invidiei, dusă până la ură, din viața intra-literară, centrală sau provincială, atitudini care au minat și dus la ratarea apropierei de Nobel a unor scriitori ca Blaga, Marin Sorescu, sau Nichita Stănescu sau care or mai fi fost, căci nu toate delațiunile ce fojgăie în subsolul literaturii pot fi cunoscute.

Nădăjduiesc că va exista vreodată o evaluare corectă a valorilor acestui neam hărăzit din belșug, care să fie în mod cinstit susținute prin traduceri, așa cum a fost susținută marea literatură rusă ce s-a impus astfel definitiv în topul universal. Înainte de asta ar trebui să se înceapă cu stabilirea unei corecte ierahii interne a câmpului nostru literar din care criteriul relațiilor inter-personale și a intereselor extra-literare să dispară cu desăvârșire. Atunci va vedea și lumea largă ce carate ascunde literatura și cultura română.

Matei Vișniec

Mihai Cimpoi

DE CE - ȘI NU DE IERI, DE ALALTĂIERI - LITERATURA ROMÂNĂ E DOAR INDEXATĂ, NEFIIND REMARCATĂ NICI MĂCAR LA NOMINALIZĂRI?

(Anchetă realizată de Gruia Novac)

Te referi, desigur, la contextul european și global, „nominalizările” vizând Premiul cel Mare, *Nobel*-ul, la care se tot jinduieste de un secol, devenind o adevărată obsesie națională în ultimele decenii, fiindcă încă nu s-au găsit, până acum, decât un autohton (George Emil Palade, medicină, 1974) și doi minoritari (evreul Elie Wiesel, premiul pentru pace, 1986, și nemțoaica Herta Müller, pentru literatură, 2009), toți născuți în România, dar adoptați de Statele Unite și de Germania. Și ca lucrurile să fie în ordine, cel care a fost premiat pentru „pace”, fiind cotate drept „unul dintre cei mai importanți lideri spirituali, în epoca în care violența, represiunea și rasismul continuă să caracterizeze lumea”, a devenit el însuși un radical, până la *violență* verbală, judecător al românilor acuzați de crime holocaustice, înstăpânindu-se peste țară cu un temut institut care-i poartă numele. Să adaug că laureata pentru literatură a obținut premiul tot cu o imagine, deloc măgulitoare, asupra României (ce-i drept, din aceea din „epoca de aur”), forurile germane luptându-se timp de un deceniu pentru izbânda finală a Hertei Müller. Prin 2011, au fost nominalizați la *Nobel*-ul pentru literatură Mircea Cărtărescu și Florentin Smarandache (matematicianul și scriitorul *paradoxist*), ultimul plecat și el în lumea largă. De curând, un alt german, născut în România, Stefan Hell, nobelizat în chimie (2014), a fost decorat de președintele Klaus Iohannis (cu Ordinul „Steaua României”) și de ex-regele Mihai (cu Ordinul Coroana României în grad de Comandor). Estimp, bietul Mircea Cărtărescu se străduiește

din răspuțeri să fie „hipercorect politic” pentru ca nominalizarea lui repetată la Nobel să fie luată în seamă. Mircea Eliade a pierdut competiția cu Elie Wiesel din pricină că n-a fost *political correctness*, el netrecând prin reeducarea de tip „experimentul Pitești”, fiind greu de înțeles de ce lui Cărtărescu, (re)educat fiind, i se refuză Premiul lui Mango (vezi romanul lui Constantin Virgil Necoș, *Împotriva lui Mango*). Și prin experiența asta trece, se pare, și Norman Manea, cel cu puternice atuuri la care nu pot visa „incorecții” Nicolae Breban și D.R. Popescu.

Cum se vede, dragă Gruia Novac, lucrurile nu sunt deloc simple când e vorba de pătrunderea literaturii române în clubul selecțiilor. Cu siguranță, în România se produce enorm de multă maculatură, încât, în postmodernitatea din care nu reușim să ieșim, valorile autentice, nemaivorbind de cele atinse de aripa geniului, sunt fie necunoscute, fie marginalizate cu program. Până acum, Institutul Cultural Român, fie sub mantaua lui Horia-Roman Patapievici, fie sub cea mai scurtă a lui Andrei Marga, fie sub aceea a cvasinecunoscuților Lilian Zamfiroiu și Radu Boroianu, nu a izbândit să convingă lumea cu vreo valoare contemporană care să rupă gura târgului. Asul din mânecă al GDS și USR, care se numește Mircea Cărtărescu, nu a reușit să impresioneze decât pe austrieci, care i-au acordat, recent, Premiul de Stat pentru Literatură Europeană, ceea ce ar putea fi încă un pas către Nobel. Din păcate, capodopera lui Cărtărescu, *Levantul*, este intraductibilă, pariul poetului fiind parodia strălucitoare a stilurilor poetice românești,

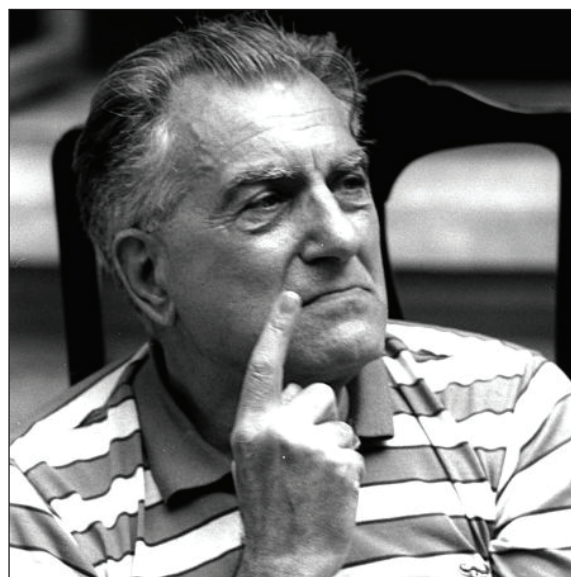
din care lipsește dimensiunea profunzimii, ca netrebuitoare postmodernității, ceea ce-l condamnă pe poet la minorat. Nici proza nu are coerență arhitectonică de mare construcție epică, mizând pe un soi de „naturalism” al concretului subiectiv înecat în aceeași productivitate verbioasă de excepție. În fine, candidatul român la Nobel trebuie să înfrângă *legenda neagră* care plutește asupra țării, una de „țigani”, de „antisemiți”, de „criminali” și „violatori” care amenință civilizația occidentală. Elitele noastre politice, cleptocrate până în măduva oaselor, n-au nici un apetit pentru cultură și pentru educație. Mirarea mea e că n-au desființat, până acum, *de jure*, Ministerul Culturii, căci, *de facto*, acesta nu există. Marile culturi occidentale care încă se respectă au institute precum „Goethe”, „Cervantes” etc., pe când nouă ne e frică de un Institut „Eminescu”, poetul fiind bănuț de „incorectitudine politică”. Dacă nu ne respectăm noi valorile, atunci cum să le respecte alții? Cum să afle un savant ca Harold Bloom că noi avem străluciți scriitori *canonici*, în frunte cu Mihai Eminescu, de vreme ce nu-i facem cunoscuți în lume? Bloom cunoaște și consemnează liste „canonice” pentru culturi cu mult mai modeste decât a noastră (Portugalia, Catalonia, Serbia, Croația, Cehia, Indiile de Vest, Africa), pentru el însă neexistând Dimitrie Cantemir, Ion Budai-Deleanu, Bogdan Petriceicu Hasdeu, Eminescu, Caragiale, Creangă, Nicolae Iorga, G. Bacovia, Tudor Arghezi, Lucian Blaga, Ion Barbu, Liviu Rebreanu, Mihail Sadoveanu, C. Rădulescu-Motru, G. Călinescu, Constantin Noica și atâția alții. Cum se vede, în cazul lui Harold Bloom, literatura

română nu e nici măcar „indexată”! (Că de „pus la index”, acum avem prilejul cel mai fericit prin legea 217/2015 care, mi se comunică de la Chișinău, îl „indexează” acum și pe unul dintre cei mai străluciți lingviști din secolul al XX-lea, Eugeniu Coșeriu!). Firește, în cazul de tip Bloom, vina e și a celor care nu se informează, închiși în reducția/narcisismul *canonului occidental*, dar, în primul rând, este a nepăsării noastre tradiționale. Adrian Marino (care s-a străduit enorm să iasă în lume) îi reproșa lui Lucian Blaga că n-a profitat deloc de anii lui de diplomatie europeană pentru a se face cunoscut ca scriitor și filosof. Dintr-o asemenea nepăsare a încercat și încearcă să iasă basarabeanul Mihai Cimpoi care a înființat la Chișinău, de pildă, Institutul Academic Internațional „Mihai Eminescu”, pe lângă care s-a organizat Congresul Mondial al Eminescologiei, aflat, anul acesta, la a patra ediție, adunând eminescologi din șapte țări: Republica Moldova, România, Spania, Rusia, Italia, Turcia, Albania (3-4 septembrie 2015) și având ca temă „Unitatea culturii universale în reprezentarea lui Eminescu”. La celelalte ediții, au participat specialiști, traducători și din China, Japonia, Bulgaria, Ucraina, Letonia, Franța, Chile, Marea Britanie. Astăzi, Eminescu este tradus în peste 77 de limbi, având exegeți de marcă în numeroase țări din lume. Ca recunoaștere a vizionarismului cosmologic eminescian, NASA a dat numele poetului român celui mai mare crater de pe planeta Mercur. Sigur însă că nu e suficient...

Cu toate acestea, se poate, în pofida legendei negre!

Lucian Blaga

Adrian Marino

CULTURILE MICI, TE PIERD...

M-am gândit de numărate ori la *vizibilitatea literaturii române* și, mai mult, am sperat că problema are o soluție. Din păcate, nu are. Deocamdată. Răspunsul este simplu, realitatea însă este complicată. Au circulat, de exemplu, diverse teorii referitoare la relația centrului cu periferia, iar cea mai convingătoare mi s-a părut aceea a mișcării circulare, în care producțiile gravitează în jurul unui centru, care e mai degrabă tehnic. Bucureștiul, în acest sens, este la noi fruntea literaturii/centrul, acolo revistele dau tonul, acolo sunt proiectele majore/finanțate ale USR, comisiile, premiile, traducerile etc. Ei aruncă, de fapt, zarurile. Nu înseamnă că în restul teritoriului nu se găsesc valori. Sunt însă puține, mediatizarea lor este limitată, accesul lor spre centru este greoi, prima piedică fiind chiar distanța, apoi cercul de relații, frecvența actului cultural public, competiția care inspiră etc. Mai intervin în mod fatal pentru ceilalți și inevitabilele pericole. Scriitorii din provincie sunt pândiți de păcate, care îi pierd: acestea țin de actul creației și se referă la imitații, repetiții, subiecte minore/facile, apariții editoriale submediocre. Și cultura, și literatura au zonele lor de periferie, dar această adevărată periferie se referă la scrierile mici, lipsite de talent, la textele superficiale.

Această *mișcare circulară* se aplică și în tabloul literaturii universale. Nu trebuie să ne ferim să spunem lucrurilor pe nume. Suntem o cultură de mână a doua, pentru că suntem o țară de mână a doua. Nu avem *vizibilitate* în țările de primă mână din Occident. Cineva spunea cu umor: nu uitați că Occidentul se uită la voi (și spre alții ca voi) ca la zone pitorești, sălbatice, chiar incompatibile cu civilizația. Suntem pentru ei o *altfel de periferie*.

Ca să scape de complexul „periferiei”, literatura (din orice colț al lumii) trebuie să fie promovată, să facă apel la mijloacele tehnice ale lumii moderne, să circule și, nu în ultimul rând, să aducă ceva nou, să șocheze, să se înscrie în trend-ul și dinamica lumii contemporane. Literatura interferează, cu sau fără voia ei, cu aspectele care țin de evoluția socială și economică a unei țări, în general este în legătură directă cu gustul și cu apetența pentru cultură a vremurilor care o generează. În aceste condiții ia naștere cea mai bună competență a ofertei culturale. Asta explică faptul că în țările avansate piața de carte este foarte bună, e o piață alertă, cu strategii de marketing, cu viziune. Editurile sunt și ele foarte multe, se concurează reciproc, în sensul bun, atrag ca un magnet resurse din toată lumea - sunt profesioniste - știu să producă/ce să producă (fac studii de piață, sondaje speciale, statistici) - și știu să vândă. Chiar dacă li se poate reproșa că urmăresc (doar) câștigul economic și background-ul scriitoricesc este pozitiv și, în cele din urmă, motivant.

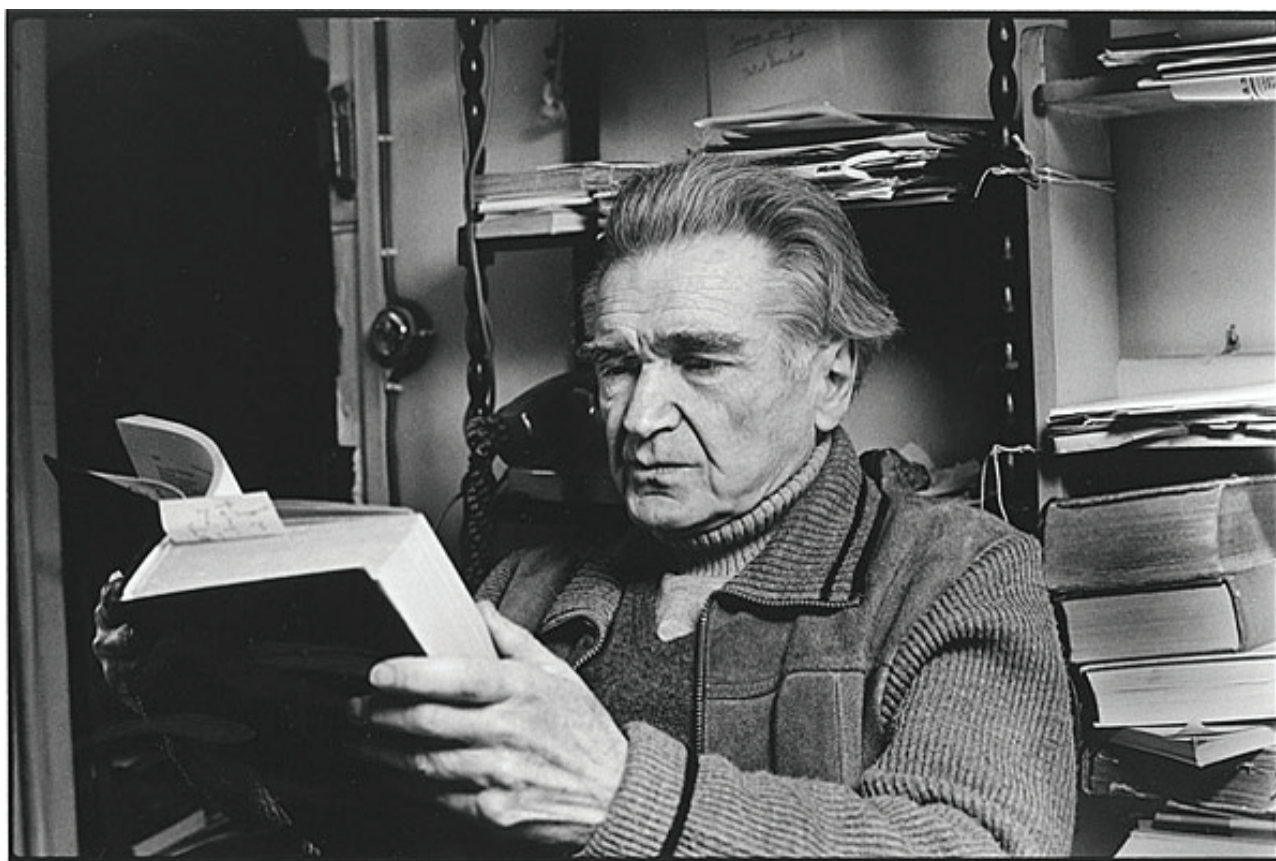
România este o țară mică, lipsesc viziunea și strategia la nivel politic, social și cultural. E parcă într-o stare de tranziție perpetuă. Scriitorii sunt pe cont propriu, vorba lui H.Murakami, sunt *niște alergători de cursă lungă*. Aproape că nu mai contează performanța pentru ei, și mă refer chiar la profesioniști, important este să termine cursa - adică rezistența și fidelitatea față de o pasiune de credință. Dacă sunt realmente din provincie, dacă mai sunt și lipsiți de mijloace, talentul și opera lor nu vor avea ecoul meritat. Despre un autor de provincie se spune că locul în care trăiește este un mijloc de selecție naturală. Singura (mare) biruință este creșterea în spirit a scriitorului, urmată de

creșterea estetică și morală a operei, a valorii și a autenticității ei. Richard Carlson, doctor în filozofie și psihiatru american contemporan, scria într-o carte a sa: *Amintiți-vă că 100 de ani nu va mai fi niciunul dintre noi*. Mesajul unui autor, dacă este pozitiv-esențializat- înțelept, poate fi găsit și peste 100 de ani, rezistă vremurilor și poate fi de folos cândva lumii...Nu știu, poate e doar speranța care nu te/se pierde... Nouă ne lipsesc intermediarii specializați, *călăuza* care are abilitatea să conducă autorul (și cartea) spre (un) premiu. Și mai este ceva: lumea occidentală (care oferă premiile mari, premii care pot consacra un scriitor), trebuie să fie cucerită, subiectul trebuie să atragă atenția, trebuie să fie legat de ceva la zi, de un subiect indecis, de convingeri contradictorii, de zone de conflict, de eternul-straniu al omenescului..., adică ceva nou, de interes planetar, dacă se poate, sau exotic etc. Ofertele vin din toată lumea și de aceea literatura română rămâne doar *un număr de*

înscrisere în cursă...Sunt multe accesări, traduceri din toate zonele.

Cazul lui M. Cărtărescu, de aceea, poate fi privit și ca un început bun. Unii îl apreciază ca autor, alții îl contestă - nici nu contează, *mecanismele* prin care a fost pus în valoare sunt, în schimb, un rău necesar. Noi până la 1800 nici n-am avut de fapt literatură. România trebuie să devină, ca să vină cu reale șanse în cursa nominalizărilor (tot atât de valoroase uneori ca și premiile!) Până atunci, noi *rămânem ce am fost, romantici*, ca să parafrazăm... *Culturile mici te pierd*, spunea Cioran, el însuși un exemplu care a știut că (doar) prin societate și civilizație te poți realiza ca scriitor. Și, în final, aș adăuga un gând care nu prea îmi dă pace: dacă scriitorii de mâine nu vor fi nici ei o generație de succes... poate că și scriitorii de astăzi sunt într-o oarecare măsură vinovați; vorba versului, *Toți pe buze-având virtute, iar în ei monedă calpă*....

Emil Cioran

TRADIȚIE ȘI MODERNITATE ÎN LITERATURA ACTUALĂ

- schițe de studiu aprofundat -

Trei termeni prea bine cunoscuți în lejeritatea lor orală - *tradiție*, *modernitate*, *literatură*, propun, în alăturarea scriptică de enunț, câteva lămuriri, și, desigur, edificări în vederea stabilirii unor sensuri în comunicarea de fond. Mai ales că primii doi termeni sunt eliberați de determinări, iar cel de al treilea, în sfera lui de viziune, vine cu un indicativ de temporalitate, apropiindu-l, dacă nu și micșorându-i sfera de cuprindere semantică.

Așadar, ce-nseamnă a fi *actual*?

Explicat în afara contextului lingvistic, termenul atinge toate formele de manifestare din tot atâtea domenii ale existenței noastre. Restrictiv, noi îl înțelegem în comunicarea de față prin echivalentul adverbului *acúm*, cu accent deschis, prelung, pe vocala mediană a cuvântului. Adică, *în acest moment*, *în timpul de față*, *în prezent* (Dicționarele). Și vorba lui Eminescu, „garantarea integrității actuale a României”.

Cine, cum, când, de ce, pentru câtă vreme ș.a.nu răspundem și nici nu formulăm enunțuri, fiindcă intrăm în alte domenii - în primul rând, ale istoriei și ale politicii.

Cu toate diligențele ofertante, aci, cutia Pandorei, abia așteaptă să fie deschisă, iar neputința noastră de a opri răspândirea șerpăriei necazurilor ar deveni istorică. Acceptăm formula *literatura actuală*, doar prin prisma statorniciei pe care i-au imprimat-o *tradiția*, și, dialectic vorbind, *modernitatea*. Cu precizarea că niciodată cei doi termeni, chiar și atunci când au fost socotiți concepute, nu au stabilit decât atitudinea de continuitate și nu de opoziție!

Numai că astăzi, de fapt, după Evenimentele din '89, și formulării de *literatură actuală* i s-au amputat determinări, din toate colțurile României, dacă nu cumva, i s-au negat în totalitate valorile înregistrate până atunci de-a lungul vremii. Urmașii de ieri ai lui Eminescu, Arghezi, Călinescu, Sadoveanu ș.a. au devenit cârcotași, proletcultiști năzdrăvani, transformându-se într-o șleahtă de perestroică întâmplătoare, împărțindu-se pe

generații: optezeciști, douămiiști, impunând cu toții fluxgeneraționismul fără coadă. *Tradiția* a dispărut *ab initio*, iar termenului de *modernitate*, cu grabă responsabilitate - ca la francezi și americani, i-au pus în față (sic!) particula *post*, care de regulă, în latină, *post* înseamnă *după*, *ulterior*.

Cum datul în bărci n-a fost suficient, în anumite teorii, atenție, existente în spațiul literar românesc, s-a mai adăugat un alt *post*, și mai în față! Postpostmodernism! Rizibil, nu e așa?!

Și acum a venit din urmă *tradiția*, care aștepta în cutia de ghete a lui Titus Popovici, ori în debaraua, proprietate intelectuală a lui Horia Roman Patapievici. Și pentru unii, cerul receptării autentice părea că s-a limpezit cumva. Numai actorii (sic!) erau atât de diverși, încât selecția a devenit întâmplătoare.

Revistele au fost puzderie după 1990, care mai de care orgolioase, cu gândul subtextual că buricul țării culturale de acolo începe. Dar îmbogățirii din irealitatea imediată n-au mai avut bani pentru reviste culturale, ci pentru cărțile proprii, ei având acces nelimitat la biata limbă română.

Degradarea pronunției corecte a avut o tresărire târzie - doar pe calea mediei, fără însă a putea să fie urmărită sistematic.

Eu rămân convins că „*verba volant, scripta manent*” (gura zice, vântul duce - dar scrisul... nu zboară).

Doar în Biserică, limba română continuă să

viețuiescă normal.

Precizez că explicațiile și observațiile mele se circumscriu numai comunicatorilor de limbă română într-o ortodoxie. În sondajele realizate de unii sociologi, Biserica rămâne, după armată, pe locul al doilea, într-o ipotetică ierarhie, a încrederii în instituțiile statului.

Deci, în sinteză, *apărare și credință!*

În privința *apărării*, voia americanilor de la Deveselu, a bazelor militare de la Kogălniceanu și Câmpia Turzii, ori de la Ghimbav, sunt forme de existență derivate de la activitatea NATO, din Europa, activitate funcțională continuă după cel de Al Doilea Război Mondial. Ele se constituie într-o structură separată, aparent inoperantă literarului, artisticului.

Totuși...și aici avem o *tradiție* literară – de la Anton Bacalbașa, Gheorghe Brăescu ș.a., până la Nicolae Tăutu și Laurențiu Fulga.

Cât interesează acum, pentru exemplificarea termenului de *literatură actuală* care s-a și impus până la grupările generaționiste (reordonate astfel după 1990) aș aminti literatura de vârf a lui Gala Galaction, a lubricului Damian Stănoiu, în latura impetuoasă a stilului, și pe cea a învățatului teolog Bartolomeu Anania, trecut la cele veșnice, în anii din urmă.

Cu toate că documentarea mea se află în permanență liberă – fiind abonat la reviste din țară – Iași, Bacău, Baia Mare, Cluj, Tg. Mureș, București, Craiova –, primind cărți cu autograf, de la chemați sau nechemați, am constatat următoarele:

-*poezia*, de foarte multă vreme, se numește... *poem*. Și cred că autori care se ocupă cu boala autorlăcului își povestesc toate faptele care s-au întâmplat lor înșile sau colegilor de libații sau procesiuni libidinoase. Chiar cei versați în asemenea apucături cedează momentului suspicios de generalizant și-l reproduc ca pe o formă de evaluare estetică. Dominantă este epica, povestirea banală, adesea jurnalieră.

Majoritatea au ca exemple – și din păcate, minore! – tot pe străinii de dincolo de bariera Vergului, ori a Oceanului. De ce nu-și iau modele românești din Generațiile lui Marin Sorescu, Nichita Stănescu, Ioan Alexandru (cu pertinente și perene poeme religioase), Cezar Baltag, Grigore Hagiu.

O poezie scrisă cu aplomb filologic și patriotic a lăsat în analele literaturii actuale Adrian Păunescu. Oralitatea în creația lui are o incantație fără pereche în toată creația contemporanilor săi. Mi-aș îngădui să-i nominalizez trei înaintași – Bolintineanu, Coșbuc și Goga.

-*proza*, atât de multiplicată până la sațietate

în receptarea ei, are, nu printre rânduri, ci la vezeală alte ciudățenii, era să scriu rebusuri ori sudoco, dacă n-aș fi avut în mentalul meu câteva nume, despre care m-am pronunțat cândva, și în romanele cărora, selectate și de mine, cred în continuare. Fiindcă și Sadoveanu, Zaharia Stancu, G. Călinescu, Marin Preda, Petre Sălcudeanu, Vintilă Hotia, Mircea Eliade, Augustin Buzura, D.R. Popescu și tot așa, până la 101, să zicem, au torpilat ei *tradiția*?

Idei precum: *istoria făurește specificul național* (i-auzi nu mai avem o istorie sinceră!). Interpretării ei, nu sunt alții decât trăitorii cu sabia în mână a proletcultismului, a răstălmăcirii partizane a faptelor, a alambicării politice a sociologismului, până la vulgarizare. Ba mai mult, am văzut scris: „*așa zisul specific național*”. Helas! Rostesc maiorescian, adică imperativ: *În lături!*

Laud cu măsură adecvată masiva lucrare în două volume a lui Marian Popa, intitulată, cu trimitere în viitor: *O istorie a literaturii române de azi pe mâine* (.....). Ca și *Dicționarul cronologic al romanului românesc, de la origini până la 1989*, editat sub îngrijirea Institutului de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu”, - din Cluj, coord. Ion Istrate (2004), apărut sub egida Academiei Române.

Punând în paranteză două titluri de lucrări ale criticii și istoriei literare, este de *bon ton* a se înțelege că ele ne deschid calea spre lecturi, în parte și selectate: sobre și la obiect, întâlnim în cronologicul domnului Ion Istrate și al colaboratorilor săi, abordări subiective și ironice, persiflante, la domnul Marian Popa. (Fie și așa sau tocmai fiind numai așa, el se deosebește, se diferențiază de toate celelalte istorii literare, semnate de Alex. Ștefănescu, Ion Rotaru, Nicolae Manolescu și alte 2-3 apărute după anul 2000.

Realizarea unei istorii literare presupune:

-*principii și teorii estetice clare, binestăpânite;*

-*obiectivitate fără parti-pris-uri, fie și motivate;*

-*organizare de șantier cu schițe vizibile în departamentele de lucru efectiv;*

-*ridicarea edificiului, a ansamblului arhitectonic propriu-zis, să aibă rezistența betonului armat, când buldogii criticii literare se asmut asupra obiectivului, ca să-i descopere fisurile.*

Am lăsat la finalul intervenției doar să consemnez prezența *teatrului*, a unei forme de dramaturgie manifestată *pro domo* înainte de '89, mai apoi bântuită de tot felul de occidentalisme, pe care le preiau teatrele noastre în repertoriile

ce pot face... casă financiară!

Tradiția internă și internațională se crede că l-a revigorat pe Shakespeare, punându-l sub orizontul unei noi viziuni regizorale și, firesc, a unui joc actoricesc de zile mari. Ce să mai spunem de verosimilitatea și izbânzile reclamelor pe toate ulițele *satului planetar*?

O țară avem și o prăduim cu tot felul de *isme*, chiar din interiorul ei. Chiar formula de *literatură nouă* se arată unora desuetă, dacă nu cumva neavenită pentru mulți scriitori contemporani mie, și prin extrapolare, Dvs.!

Oamenii cu *personalitate accentuată* nu mai acceptă psihologii dubioase, contorsionate pe care politica actuală le-a produs, continuând să formeze și să deformeze pe cei slabi, până devin aventurieri ai receptării. De aici înainte, prin capitalismul neașezat, se topesc în negura timpului. Și gata... viața. Nu numai a celui care a încercat, dar și a celui care a devenit! Ce anume?

Îmbogățirii faraonice - nu numai cei din parlament - dar și cei de pe marginea cercului strâmt, ar trebui să voteze legi prin care să se

creeze o tradiție, pentru a putea intra neapărat în ceruri. Acolo templele veșniciei îi așteaptă, de la egipteni încoace.

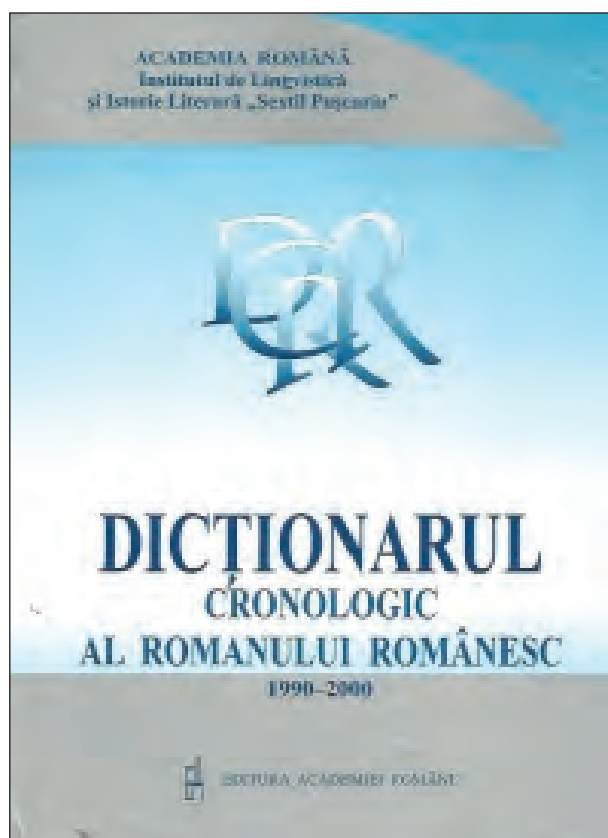
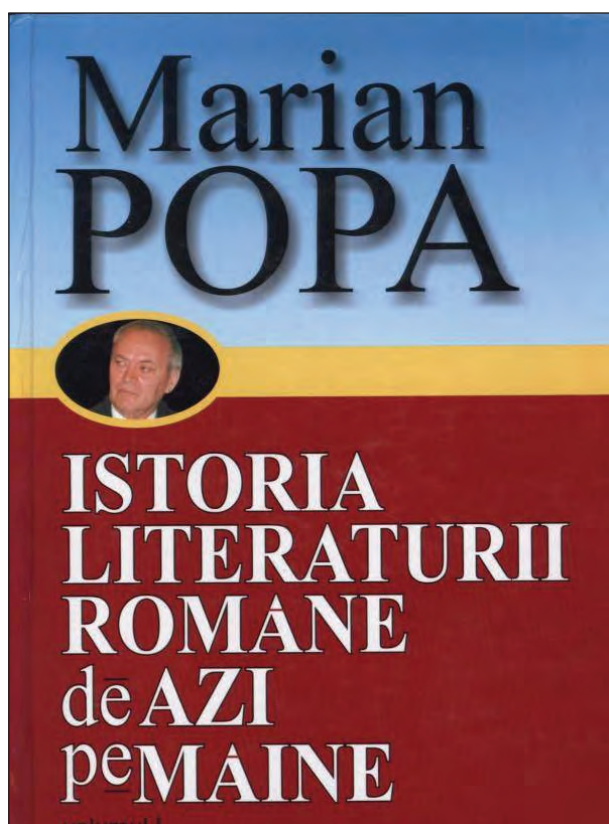
Dar, deja am intrat pe tărâmul altor religii și al altor culturi formate de-a lungul Nilului.

Noi românii rămânem danubieni, cu Biserica și credința din interiorul nostru pe care atât de înmărmuritor le-a proslăvit Vintilă Horia în romanul *Dumnezeu s-a născut în exil*.

Așa încât în istorismul formulării *literatura actuală* poate să încapă, fără mofturi și cârcoteli, Mircea Eliade, Emil Cioran, Eugen Ionescu, Ștefan Lupașcu, Constantin Virgil Gheorghiu, ca și sateliții lor, intrați în universalitate, datorită *specificului nostru național*, clamat de pe vremea voievodatelor lui Gelu, Menumorut și Glad, din sec. 9 și 10.

Toți sunt ai noștri, consolându-ne cu iluminările decodate din titlul unei lucrări de mare actualitate - **Lumea ca voință și reprezentare**, mult apreciată de autorul lui *Faust*, Goethe.

26 mai 2015

• Prototipul frumuseții feminine

Proza marelui poet oferă cu claritate maximă imaginea unor prototipuri umane, atât feminine cât și bărbătești și care, în totalitate, converg spre ceea ce cuprinde sintagma: viziune eminesciană.

În zămisirea prototipului de frumusețe feminină, și asupra căruia vom stărui, mai întâi, se disting două componente majore: una, de ordin general, arhetipal, cu rădăcini în credința creștină, și care a stat la baza construirii profilului fizic și moral al personajului feminin din literatura folclorică românească, și o a doua componentă, cea individuală, specific eminesciană, ca o reprezentare în planul ideativ al frumosului. Din îmbinarea acestora a rezultat un prototip feminin desăvârșit, concretizat într-un profil fizionomic de o sensibilă frumusețe și care, în același timp, întruhidează condiția de puritate, în accepțiunea morală.

Prototipul de frumusețe feminină cuprinde elemente ce par a fi obligatorii: păr blond, ochi albaștri, față albă, bărbie rotundă, sâni ca de marmură, mâini albe și degete lungi și subțiri. Cheia opțiunii pentru un astfel de chip o vom găsi în remarcă ce aparține vocii autorului, atunci când tânărul Dionis își imaginea ființa care-i va aduce fericirea și anume că „toate idealele sunt blonde” („Adesea și-o închipuia pe acea umbră argintie cu față albă și păr de aur - căci toate idealele sunt blonde...”, „Sărmanul Dionis”, p.23).

Potrivit afirmației, e lesne de înțeles că „Profilul blond” reprezintă imaginea idealului. Odată stabilit cadrul general, în interiorul acestuia se vor grefa elemente a căror valență simbolică

este evidentă. Numai din această perspectivă, ochii - ca ferestre ale sufletului, nu vor fi decât „albaștri”, semn al sincerității absolute, iar fața nu va fi decât „albă”, cumulând valorile: de gingășie, sinceritate, castitate etc.

Interesant este faptul că Eminescu nuanțează frumosul, în ciuda faptului că acesta se identifică cu perfecțiunea, și care, la rândul ei, se constituie adesea ca un absolut. O primă sintagmă ar fi aceea de „fată frumoasă”, situând frumosul în sfera unei normalități semantice. („...pe prispă trecea o fată frumoasă. Haina ei albă și lungă părea un nor de raze și umbre, iar părul ei de aur era împletit în cozi lăsate pe spate, pe când o cunună de mărgăritărele era așezată pe fruntea ei netedă” - „Făt Frumos din lacrimă”, p.11).

În „Cezara” - o admirabilă poveste de dragoste, personajul feminin cu același nume, depășește cu mult aspectul de frumusețe prezentat anterior, întruhipând, prin extindere, idealul de frumusețe absolută, ca o remarcabilă întrupare a frumuseții fizice și a virtuților desăvârșitului. Păstrând profilul general, Cezara este o Venus eminesciană, cu frunte „boltită”, semn al gândirii profunde, dar și cu ochi de un „albastru întuneric”, expresie a demonismului, și care, fără îndoială, exprimă ideea de mister, de inaccesibil. Frumusețea acesteia este coplesitoare, iar la apariția ei, cel care o vede trăiește un sentiment de uimire. Acest tip de frumusețe, exprimat doar prin prezența adverbului relativ „ce” se identifică cu frumosul absolut. („Dar ce frumoasă...! Fața ei era de o albeață chihlimbarie întunecată numai de-o viorie umbră, transparența acestui fin sistem venos ce concentrează idealele artei în boltita ei frunte și-n acei ochi de-un albastru întuneric care sclipesc în umbra genelor lungi și devin prin asta mai dulci, mai întunecoși, mai demonici. Părul ei blond pare-o brumă aurită, gura dulce, cu buza de desupt puțin mai plină, părea că cere sărutări, nasul fin și bărbia rotundă și dulce ca la femeile lui Giacomo Palma. Atât de nobilă, atât de frumoasă, capul ei se ridica c-un fel de copilărească mândrie, așa cum și-l ridica caii de rasă arabă, ș-atunci gâtul nalt lua acea energie marmoree și doritoare totodată ca gâtul lui Antinous” - „Cezara”, p.82).

Acest prototip al frumuseții desăvârșite pare a fi realizat într-un laborator miraculos, căci elementele până atunci topite într-un amestec ideal, ies acum la suprafață ca purtătoare ale unor

mărci de noblete.

Construcția în sine impune și lămuriri suplimentare cu privire la idealul de perfecțiune. Eminescu va adopta, după cum se vede, esențele doctrinare ale lui Platon sau ale transcendentalismului lui Kant cu privire la frumosul natural și cel artistic (ultimul este creat de om). Potrivit acestora, frumosul natural este impur, inferior frumosului artistic, expresie a geniului creator. Fiind superior frumosului din natură, cel artistic o va desăvârși. De aici, prezența „frunții boltite” care „concentrează idealele artei”, cât și prezența pictorului Giacomo Palma.

Frumusețea în starea ei desăvârșită se îndepărtează de uman, devenind obiect de contemplație, în esență, străină omului și creatoare a senzației de frig. Asocierea frumosului absolut cu impresia de rece este concretizarea dimensiunii filozofice, exprimată admirabil la Eminescu cu mijloacele de expresie adecvate. („Și ce frumoasă era Ella...! Ella avea fruntea de marmură, cu păr de aur cenușiu, cu ochii mari în care cerul se-namorase... gândea că universul înstelat se uita asupra pământului numai de dragul ochilor ei. Și mâinile ei de crin și umerii ei de zăpadă... Un poem...” - „Avatarii Faraonului Tla”, p.105) sau: „Cezara e o-nchipuire de zăpadă, cu părul ei lung de aur ce-i ajunge la călcâie... părea o statură de marmură în lumina viorie” - „Cezara”, p.105.

Mihai Eminescu aparține romantismului, curent care i-a permis să-și manifeste, pe deplin, disponibilitățile conceptuale și artistice. Și personajele feminine, simbol de frumusețe, sunt realizate în manieră romantică, aureolate de strălucirea perfecțiunii. Adesea, chipul acestora este surprins noaptea, când razele de lună transfigurează întreaga natură. Este momentul cel mai prielnic când prototipul feminin este mai aproape de inefabil, când natura, în desăvârșirea ei, imprimă chipului o tentă de absolut. („Luminată de razele lunii, ea părea muiată într-un aer de aur. Degetele ei de ceară albă torceau dintr-o furcă de aur și dintr-un fuor de lână ca argintul. La zgomotul ușor al pașilor lui Făt-Frumos, fata-și ridica ochii albaștri ca undele lacului” - „Făt-Frumos din lacrimă”, p.11).

Din arsenalul romantic face parte și suferința pe care Eminescu o adoptă ca un accesoriu de maximă importanță în desăvârșirea frumuseții. Starea de suferință imprimă vizibil pe chipul celei în cauză o nuanță de palid. Se poate vorbi atât de o suferință fizică, dar și de o suferință superioară, ca urmare a unei dureri sufletești și care nu este altceva decât imaginea unei perfecțiuni, realizată într-o tonalitate grandioasă, adică sublimă („Fata era palidă (e vorba de Poesis - n.n.) - și durerea ei

- o durere sublimă” - „Geniu pustiu”, p.136).

În desăvârșirea frumuseții prin suferință se pot disocia două momente: unul anterior morții, când chipul este de o „frumusețe rară” („Părul blond bate în cenușiu, fața sa albă ca bruma... Un braț de-o albețe vergină ca cea mai curată marmoră spânzura în josul patului, pe când mâna cealaltă zăcea pe inimă” - „Geniu pustiu”, p.135), moment ce corespunde parcă Purgatoriului, când trupului aflat încă în viață i se înlătură tot ce este străin perfecțiunii, și un al doilea moment, după opinia lui Paul-Ludwig Landsberg, ființa devine „o realitate absentă”, când moartea așterne pe fizionomia chipului feminin „o înspăimântătoare frumusețe” („Pe un pedestal scund erau două sicriuri. În unul era întins o femeie cu chipul de ceară... razele roșii împletite în jurul frunții contrastau cu fața palidă și moartă. Ochii mici închiși, fața trasă și slăbită, pleoapele-nvinețite peste ochii înfundați. Haina ei trecea prin toate părțile peste marginile sicriului și ajungea la pământ... Mâinile reci, transparente și albe, cu degetele lungi și subțiri încleștate peste piept... Era un cadavru de-o spăimântătoare frumusețe” - E Rodope din „Avatarii Faraonului Tla”, p.210).

Pentru o percepție corectă a elementelor care compun prototipul feminin de frumusețe, aducem sublinierea că în sfera frumosului, Eminescu include și pe aceea de puritate sufletească, respectiv de neprihănire. Atât în cultura antică, cât și în cea a evului mediu, și de care M. Eminescu nu era străin, în noțiunea de frumos conviețuiau numeroase valori spirituale. Identificarea frumuseții feminine cu ideea de puritate, cu atributele sincerității, ale moralității etc., se exprimă într-o fericită combinare, toate întrupate în femeia cu chip de înger sau femeia angelică. Fiica spătarului Mesteacăn era „un înger blond ca o lacrimă de aur”; Poesis - „un înger blond” pe care Toma Nour „o visa zi și noapte”, iar Onde, din „Umbra mea”, avea „capul blond al unui înger”. Acestea, în fapt, prin frumusețea lor, sunt idealuri ale perfecțiunii, în esență, creații mentale sau obsesii. Iată o lămurire în acest sens: „Un înger, doamnă! zise el cu-n fel de nemulțumire... Nu știi că mie nu-mi plac îngerii, cu privirea lor lină cerească... Ei, cu toată ființa lor candidă, cu zăpada castă a feței, a umerilor, a sânelor lor sunt o obsesie a sufletului meu...” - „Avatarii Faraonului Tla”, p.229.

Îngerul, mesagerul divin, devine, așa cum se vede, o obsesie, și, de aici, asocierea eminesciană întrupată în femeia-înger.

Raportarea femeii la condiția angelică este o prezență stăruitoare în proza poetului. Brațele femeii corespund aripilor îngerilor, cu o semnificație simbolică bine precizată. Toma Nour, contemplând

jocul scenic al lui Poesis, vede în „acele brațe rotunde, goale, fragede, lăsate în jos, ca și când ar fi denunțat desperanța”, acele aripi „ce stau să se miște și s-o ducă”, și corp „frumos, dulce, ideal” (p.143).

Brațele sugerează deopotrivă avântul, zborul, aspirația spre înalt, dar și înfrângerea. Prin moarte, idealul se frânge, iar brațele cad pe lângă trup. Cât de semnificativă e poziția brațelor? Nu ne rămâne decât să citim următoarele rânduri: „un braț de-o albeață vergină, ca cea mai curată marmură spânzura în josul patului, pe când cealaltă zăcea pe inima ei” (p.135) și cu siguranță că mesajul transmis poate fi receptat cu ușurință.

Uneori pe chipul angelic al femeii apare însemnul păcatului, chiar dacă acesta e doar în gând, nu ca faptă. Stigmatul păcatului e roșeața. Elis, din „La aniversară”, nici nu apucase să-l întrebe pe Ermil dacă o iubește și „fața ei era roșie de rușine” (p.73).

Un alt element al purității, și pe care am vrea să-l semnalăm, este modul în care personajele feminine își poartă părul. Dacă împletirea acestuia este simbolul curățeniei trupesti, al neprihănirii („părul ei cel blond și împletit în cozi cade pe spate” - „Cezara”; sau „părul ei de aur era împletit în cozi lăsate pe spate” - „Făt-Frumos din Lacrimă”), părul despletit ne amintește de viciul Mariei Magdalena, ca indice vizibil al păcatului. După ce fiica Mumei-Pădurii l-a întâlnit pe Făt-Frumos, părul fetei era „galben și lung, despletit, împrăștiat ca creții unei mantii de aur”.

Eroinele eminesciene își duc o dublă existență, una inferioară, legată de condiția umană, și alta superioară, cea divină, situându-se într-un univers imaginativ. Ca realitate complexă, prototipul feminin, la Eminescu, nu este decât imaginea eternă a romanticului care-și desprinde ființa dorită din spațiul terestru, loc al păcatului, și o înalță până ce aceasta devine femeia visurilor.

• Prototipul frumuseții bărbătești

Prototipul bărbătesc se încadrează, ca și cel feminin, într-un anumit tipar de frumusețe: brunet, cu ochi albaștri și visători, adânciți în orbite, bărbie rotunjită, păr lung și ondulat, frunte înaltă, albă, boltită și pururi preocupat de probleme abstracte. („Era brunet și cam poetic. Avea ochi albaștri, ceea ce vrea să zică mult și era frumos băiat” - „La aniversară”).

Personajul bărbătesc eminescian este întotdeauna frământat de idei metafizice, ceea ce imprimă chipului lor o impresie de adâncă cugetare, cufundați în sfera abstracțiunii și reflexibilității, izolându-i de lume. Tânărul Ermil, în ziua când

împlinea optsprezece ani, „se gândea adânc asupra egalității a două ipotenuze”; Dionis - un copist arhivar era „avizat a se cultiva pe apucate, singur”, iar Toma Nour - un idealist, zdrobit de realitățile din timpul revoluției de la 1848.

La Eminescu, indicii gândirii abstracte (a raționamentelor filosofice) sunt vizibil reprezentați printr-o „frunte senină și rece ca o cugetare de filosof”, dar și printr-o privire capabilă de a-i transmite chipului o stare meditativă. Spre deosebire de profilul feminin unde frumusețea fizică se suprapune ideii de puritate și gingășie, la prototipul bărbătesc, frumusețea fizică se asociază, sau se suprapune, cu aceea de „judecată”, care ia forma unei „cugetări adânci”.

Portretul lui Ieronim din „Cezara” se încadrează perfect prototipului eminescian. El este călugăr, de o frumusețe surprinzătoare: „O frunte naltă și egal de largă asupra căreia părul formează un cadru luciu și negru stă așezată deasupra unor ochi adânciți în boltele lor și deasupra nasului fin, o gură cu buze subțiri, o bărbie rotunjită, ochii multăniți, cum ar zice, de ei înșiși privesc c-un fel de conștiință de sine care-ar putea deveni cutezare, expresia lor e un ciudat amestec de vis și rațiune rece” (pp.78-79).

În ochii contesei, Cezara, care i se adresează marchizului Castelman, Ieronim este o frumusețe care o fascinează: „Ce nobile trăsături are tânărul... pare un demon... frumos, serios, nepăsător”. Imaginea chipului are un impact favorabil și asupra pictorului Francesco Palma, considerându-l: „cel mai frumos model de pictură”. Dacă contesa îl apreciază ca fiind „un demon”, pentru pictorul în cauză, călugărul este „un înger de geniu, căci demonii sunt îngeri de geniu...” Această completare este frapantă, căci îmbină elementul „înger” (aceștia neavând trup, ci numai „aripi”, fiind vestitorii divinității) cu „geniu” - capacitate creatoare extraordinară. Îmbinarea celor două cuvinte întărește puterea pictorului care, dincolo de frumusețe, vede înzestrarea interioară a acestui hibrid de esență terestră, fiind superior celor de origine divină: „ceilalți care au rămas în ceri sunt cam prostuți”. Ideea care se desprinde din această afirmație ar fi, fără îndoială, cu privire la superioritatea oamenilor de geniu, care de multe ori au întrecut prin calitățile lor native pe zeii Olimpului, suferind mai apoi invidia și pedeapsa acestora.

Imaginea de frumusețe bărbătească se îmbogățește mereu cu noi elemente. În această privință, vom fi martorii prezenței altor componente fizice care sporesc calitatea sensibilă a personajului: „Asemenea unei aripi de vultur sălbatic cuprindea ca un privaz părul

negru și uscat, acea frumoasă și ostenită față de marmură de Paros. Pleoapele pe jumătate lăsate-n jos trădau minunea ochilor de un întunecos și demonic albastru și cu toate acestea degustație; buzele-ntredeschise arătau o energică durere și numai gâtul se-ndoia cu mândrie, ca și când nu și-ar fi pierdut-o sub greutatea vieții” („Cezara”, p.96). Și portretul lui Dionis este construit în aceeași manieră: „Nu era un cap urât acela a lui Dionis. Fața îi era de acea dulceață vânăta albă ca și marmura în umbră, cam trasă și uscată, și cu ochii tăiați în forma migdalei, erau de acea intensivă voluptate pe care o are catifeaua neagră. Ei înotau în orbitele lor - un zâmbet fin și cu toate astea atât de inocent trecu prin fața lui la spectacolul ce-l privea” („Sărmanul Dionis”, p.31). Urmărindu-și personajul și surprinzându-i o anumită trăsătură interioară, Eminescu va reveni la cadrul general caracteristic personajelor sale: „Ridicându-și căciula cea miștoasă, vedem o frunte atât de netedă, albă, corect boltită, care coincidea pe deplin cu fața într-adevăr plăcută a tânărului meu. Părul numai cam prea lung curgea în vițe până la spate, dar uscăciunea neagră și sălbatică a părului contrasta cu fața fină, dulce și copilăroasă a băiatului” („Sărmanul Dionis”, p.32).

Cel mai elaborat personaj bărbătesc eminescian este acela al lui Toma Nour, din romanul „Geniu pustiu”, un personaj care aduce cu cele biblice, un prototip perfect al imaginației sale. În acesta, poetul își clădește propria lui concepție despre frumusețea și menirea omului, un admirabil portret, complex ca realizare, care stabilește relația dintre om și divinitate, precum și caracteristicile acestuia cuprinse în dihotonia avânt și înfrângere, voluptate și durere. Iată portretul: „Era frumos - de-o frumusețe demonică. Asupra feței sale palide, musculoase, expresive, se ridică o frunte senină și rece ca cugetarea unui filozof. Iar asupra frunții sale se zburlea cu o genialitate sălbatică părul său negru strălucit, ce cădea pe niște umeri compacti și bine făcuți. Ochii săi mari, căprii, ardeau ca un foc negru sub niște mari sprâncene stufoase și îmbinate, iar buzele strâns lipite, vinete, erau de-o asprime rară. Ai fi crezut că e un poet ateu, unul dintre acei îngeri căzuți, un Satan, nu cum și-l închipuiesc pictorii: zbârcit, hidos, urăcios, ci un Satan mândru de cădere, pe-a cărui frunte Dumnezeu a scris geniu și iadul, îndărătnicia, un Satan dumnezeiesc care trezit în ceri, a sorbit din lumina cea mai sănătă, și-a îmbătat ochii cu idealele cele mai sublime, și-a muiat sufletul în visurile cele mai dragi, pentru că în urmă, căzut pe pământ, să nu-i rămână decât decepțiunea și tristețea gravată în jurul buzelor că nu mai e în ceri.

Repedea înfiorare a nărilor și vioaia sclipire a ochilor lui semnala o inimă dintre cele bune, cu caracter... Talia sa subțire, fină, și mâna sa albă cu degete lungi și aristocrate sămăna cu toate astea a avea o putere de fier. Toată expresiunea în sine era de-o putere generoasă, deși infernală” („Geniu pustiu”, p.118).

*
*   *

La Eminescu, frumusețea bărbătească îmbracă aspectul de superlativ absolut, exprimat de sintagma „frumusețe demonică”. Bineînțeles că acest tip de frumusețe depășește mult condiția umană, fiind un produs al idealului de perfecțiune, greu de realizat. Prin acest prototip se transmite, de fapt, sentimentul de înstrăinare față de semenii, fenomen care are la bază incompatibilitatea dintre mediocru și excepțional. Imaginea prototipului eminescian este o plăsmuire rezultată din îmbinările dintre „bine-rău”, „uman-nemuritor”, „divin-satanic”. Combinațiile: „Satan frumos”, „Satan dumnezeiesc”, „geniul și iadul”, „cer-pământ” și care exprimă neobișnuitul, duc la ideea îndepărtării omului de sine, un contrast generos, dar în același timp și unul infernal. Tinderea spre absolut, în planul configurației umane, este realizată de acele tente întunecate ale chipului care adâncesc profunzimea gândirii, element esențial al omului de geniu.

La Eminescu, superioritatea omului de geniu este rezultatul îngemănării dintre perfecțiunea fizică și geniul creator - care-l apropie mai mult de Satan (numele biblic al diavolului) dar și de „dumnezeiesc” (în accepțiunea de superb, splendid, excepțional). Interesant este faptul că autorul are capacitatea de a-și crea personajele cu un asemenea profil și care sunt, prin calitățile lor, capabile de a transforma lumea în care trăiesc.

O ultimă idee pe care o vom transmite cu privire la „frumusețe”, este aceea că, în ciuda trecerii timpului, aceasta rămâne o constantă a chipului, fără a-și pierde din însemnătate. Bătrânețea este aceea care transformă o frumusețe în alta, fără să afecteze persoana în cauză: „Maistrul Ruben era un bătrân de o antică frumusețe. O frunte naltă, pleșuvă, încrețită în gânduri; ochii suri, bolțiți în adânc în capul cel mai înțelept, și barba lungă care curgea de sub adâncii umeri ai obrazului până în pieptul întotdeauna cam plecat, îi da arătarea unui înțelept din vechime. Arătarea lui era liniștită - dar nu blândă; numai în împrejurul gurei musculoase se vedea o dulceață amărâtă de îndoieli” („Geniu pustiu”).

În concluzie, profilul bărbătesc are parte de o

condiție fizică care uimește prin frumusețe, fără să-și piardă nicio clipă trăsătura lui fundamentală, cea de gânditor. Cele două dimensiuni sunt, la Eminescu, simboluri ale perfecțiunii.

• Trecerea poetului prin lume

Nu este exclus ca figura marelui poet să nu fie un punct de plecare în realizarea prototipului bărbătesc din proza sa.

De la Caragiale, ne-a rămas cea mai impresionantă descriere a lui Eminescu, o imagine arhitecturală în care fizionomia se întrepătrunde cu interiorul: „Era o frumusețe! O figură clasică încadrată de niște plete negre. O frunte înaltă și senină, niște ochi mari - la aceste ferestre ale sufletului se vedea că cineva e năuntru; un zâmbet blând și adânc melancolic. Avea aerul unui sfânt tânăr coborât dintr-o icoană, un copil predestinat durerii, pe chipul căruia se vedea scrisul unor chinuri viitoare”.

O imagine asemănătoare ne-o va transmite criticul George Murnu, în 1928: „Printr-o coincidență dintre cele mai fericite, vedem întrunite întrânsul calități rare exterioare și lăuntrice, menite să fie armonizate și să alcătuie acel exemplar de elită, de tip superior, imagine strălucită de lampadofar în noaptea frământării noastre colective” („Poezii”, Editura Națională - S. Ciornei, București, 1928, cu introducere și sub îngrijirea d-lui G. Murnu).

Din perioada studiilor vieneze (1869-1872) ne-au rămas suficiente însemnări cu privire la aspectul fizic al poetului, cu accent pe acea notă de distincție cuprinsă în melancolia ochilor. Iacob Negruzzi, secretarul revistei „Convorbiri literare”, cel care l-a descoperit pe Eminescu ca poet numai după versurile din „Venere și Madonă” (citind „Venere și Madonă”, Iacob Negruzzi a afirmat: „În sfârșit, am dat de un poet!”), la 15 aprilie 1870, relatează prima întâlnire cu acesta la Viena: „Deodată se deschise ușa și văd intrând un tânăr slab, palid, cu ochii vii și vișători totodată, cu părul negru, lung ce i se cobora până la umeri, cu un zâmbet blând și melancolic, cu fruntea înaltă și inteligentă, îmbrăcat în haine negre, vechi și roase” („Amintiri din Junimea”, *Viața Românească*, 1921).

Pe baza unei fotografii, datată din anii 1870-1871, pe când M. Eminescu frecventa cercul actorilor, fiind nelipsit de la recepțiile Fredericăi Bogner, de la Burgtheater, George Călinescu îi va realiza un admirabil portret: „Poetul era la acea epocă de o frumusețe se semizeu. Fața sa, deloc efeminată, e făcută din linii și suprafețe spațioase, de un geometrism fizionomic antic, iar în penetrabilitatea siderală a ochilor, în voluptatea

glacială a buzelor ce zâmbesc cu desăvârșire abstractă, de un hieratism turburător. Privirea de o grandioasă simplitate, are o elevație, o nepăsare a lumii asiatice” („Viața lui Mihai Eminescu”, Editura Junimea, Iași, 1977, p.151).

Ochiul cititorului descoperă similitudini dintre înfățișarea poetului și chipul personajului Toma Nour din romanul „Geniu pustiu”, scris în perioada studiilor la Viena, când Eminescu avea 19-20 de ani, scriere în care se valorifică multe din însemnările culese în timpul peregrinărilor sale din Ardeal și Banat cu privire la revoluția de la 1848 de pe aceste meleaguri.

Din tabloul junimiștilor, pe când Eminescu avea 28 de ani (1878), acesta apare în toată măreția lui: grav, matur, cu o tentă de semeție, privind dincolo de oameni și dincolo de materie.

Frumusețea poetului, ca a tuturor pământenilor, a fost însă trecătoare. Trăind cu gândul în sferile înalte ale cugetării, neînțeleas de semeni și, mai ales, condamnat să trăiască printre ei, Eminescu își va pierde treptat din frumusețea fizică. Schimbările sunt vizibile. Obrazul îi va deveni palid, „aparținând mai mult luminii de lună decât vieții soarelui” (Ionel Teodoreanu - „Masa umbrelor”, Editura Junimea, 1983, p.44), iar formele, frumos armonizate altădată, deveniră rebele și inestetice: „Trecea pe stradele Iașului un om greoi, gras, cu mustețile rase, rău îmbrăcat, împiedicat în mișcări” (Nicolae Iorga - „Eminescu”, colecția „Eminesciana”, Editura Junimea, Iași, 1982, p.110).

Ultima fotografie, realizată în atelierul Beilig din Botoșani, la vârsta de 37 de ani, Eminescu pare a fi un alt om. De la frumusețe sortită numai zeilor din Olimp, Eminescu se scufundase în pâcla nenorocirii umane. Se scufundase numai după ce urcase, sus de tot, povara scrisului românesc asigurându-i lumina universalității. Numai în această paradigmă, cititorul poate să înțeleagă sensul exprimat de Toma Nour la sfârșitul romanului „Geniu pustiu”, raportând-o la soarta marelui poet: „Mor pentru pământ, ca să trăiesc în ceri” („Proză literară”, Editura Minerva, p.121).

Note:

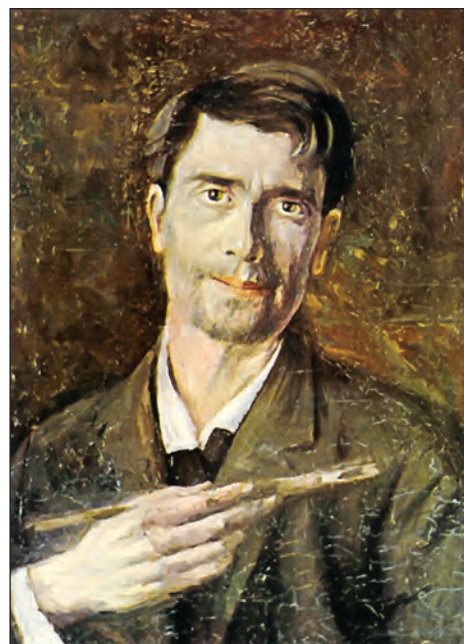
¹ Textele au fost selectate din vol. „Proză literară” de M. Eminescu, Editura Minerva, București, 1981

² Paul Ludwig Landsberg - „Eseu despre existența morții”, Humanitas, București, 1992

Portret de Ștefan Potop

Ștefan Luchian, *Zugravul*

Dimensiunea eterică a lui Luchian...

În configurația proteică a artei românești, Ștefan Luchian deține o poziție distinctă, inconfundabilă. La ocuparea acestui loc privilegiat au contribuit, în egala măsură, valoarea remarcabilă a operei, cât și legenda ce s-a creat în jurul existenței pictorului. Imaginile *Zugravului*, ale *Anemonelor* și *Lăutului*, multiplicat în timp în milioane de exemplare, au conferit operei un larg caracter popular. Și, totuși, mitul Luchian continuă să-și păstreze intactă aceeași putere de seducție, iubitorii de frumos, cititorii interesându-se din ce în ce mai mult de existența și creația lui.

Raportul complex dintre biografie și momentele succesive de cristalizare a viziunii picturale, evidențiază, între altele, și disponibilitățile „călătorului” Luchian. Într-o scrisoare din anul 1909, expediată din Moinești, fermecat de frumusețea indelebilă a locurilor, artistul simțea nevoia unei confesiuni: „Am colindat și eu multe ținuturi din țara noastră și chiar din alte țări, dar nu se potrivesc cu ce am găsit aici”. Și, tot el, în aceeași zi: „Am colindat multe ținuturi și la deal și la munte și la câmp, dar, ce să-ți spun, nici pe departe nu se potrivesc cu majestatea și distincțiunea peisajelor din Moinești. Blagoslovit ținut și fericit cine va putea cel puțin cât un

grăunte s-aștearnă cu boiele pe o bucată de pânză un colțișor din acest colos superb”. Cine ? Chiar el și nu numai aici. A făcut-o cu spontaneitate și miraculoase culori, în pastel, acuarelă și uleiuri. În lumina verii, peisajele de la Filipeștii de Pădure, Constanța, Tuzla și Moinești au străluciri minerale, dar și vapoase transparente. În schimb, pastelurile de la Brebu conțin cea mai elevată expresie a liricului devenit pictural.

În același timp drumurile lui Ștefan Luchian se pot identifica cel mai ușor în operă. Încă de la primele încercări artistice s-a simțit atras de natură, de peisaj. Schițe și mici compuneri ilustrează preocupările vacanțelor în Bărăgan, portretele de început evocă anii școlarității müncheneze; atracția pentru cursele de cai și întrecerile de velocipede se materializează artistic. Cu timpul, asemenea relație devine și mai evidentă. Fiecare nou drum în țară echivala cu momentul fast al creației. De aceea, în geografia spiritului românesc el a însemnat câteva locuri, înnobilându-le prin fapta miraculoasă a artei.

Încercarea de a-i reface traseele vieții și creației beneficiază de existența câtorva opere timpurii, de o corespondență redusă, dar elocventă și, mai ales, are șansa unor mărturii contemporane.

Și Virgil Cioflec și Tudor Arghezi au conturat, cu dragoste și expresivitate literară, liniile mari ale acestui particular destin. Cel mai adesea exacte, verosimile, mărturiile lor au calitatea de a reconstitui ambianța în care a trăit omul și s-au plămădit capodoperele. Totodată, informații și opinii critice, dintre cele mai pertinente, am aflat și la Petru Comarnescu, la Jacques Lassaigne. Theodor Enescu rămîne, însă, incontestabil, cei mai avizat cunoscători al operei lui Luchian. De o deosebită utilitate ne-a fost, fără îndoială, volumul de Mărturii îngrijit de Marin Mihalache.

Numeroase sunt itinerarele bucureștene. De cele mai multe ori inadecvate creației și traiului tihnit, casele prin care a peregrinat Luchian i-au purtat pașii din cartierul Mântuleasa la Șosea, de aici în Filantropia, Romană, Grivița și, în fine, pe strada Primăverii. Nu sunt, desigur, drumurile unui călător, ci ale unui om mînat de vicisitudinile vieții și tribulațiile propriiei meniri. Prin el, anodinel a devenit exemplar.

Noi înșine am glosat pe marginea operei luchianești în cuprinsul unui eseu critic, publicat de Editura Meridiane, în 1984. Socoteam atunci că biografia e doar un „accident” în existența operei

Moș Nicolae cobzarul

și că doar aceasta din urmă este în măsură să-l exprime profund și adevărat pe creator. Ne vedem astăzi în situația de a nuanța mai vechiul punct de vedere, fără a renunța cu nimic la opiniile critice atunci formulate. Numai că, antrenați în labirintul existenței pictorului, ne-am putut explica și mai bine geneza unor opere. În cazul lui Luchian, relația existență-creație se află într-o perfectă complementaritate. Mutațiile de psihologie și

Lăutul

comportament intervenite în felul de a fi al artistului după declanșarea bolii în anul 1901 au o drept consecință directă asupra picturii sale. Abia perceptibile, aceste transformări l-au condus către înțelegerea unui adevăr simplu: *cu cât omul va fi mai îngenuncheat de boală, cu atât creatorul va trebui să se înalțe deasupra suferinței*. Momentul are valoarea unei revelații.

Anemone

Recitind în aceste zile de toamnă pagini din cartea *Pe urmele lui Ștefan Luchian*, apărută la Editura Sport-Turism, în anul 1990 și eseu *Luchian*, publicat la Editura Meridiane, anul 1984, am simțit nevoia de a omagia după cuviință memoria unui artist atins de harul absolutului... Gestul autorului se dorește o formă de recunoaștere a valorii incontestabile ale unui mare artist care, cu adevărat, a trecut din timp în durată...

VERNISAJ

Expoziția de artă
«*Realități contemporane*»
(18 lucrări)

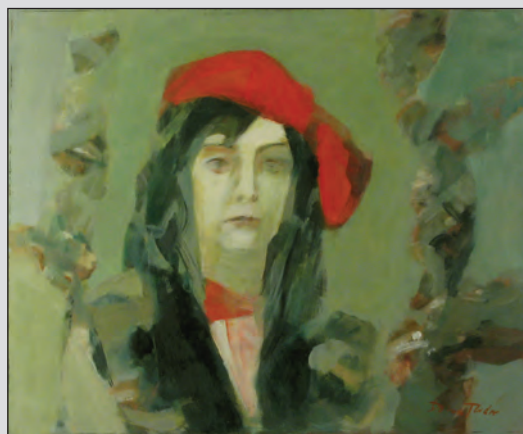
Autor: **Doina TUDOR**
(născută la 12 iunie, 1959,
în Bârlad, județul Vaslui)

Profesia: profesor de pictură la Colegiul
Național de Artă „Octav Băncilă” Iași
Studii: Universitatea de Arte „G. Enescu” Iași
Membru al U.A.P. din România

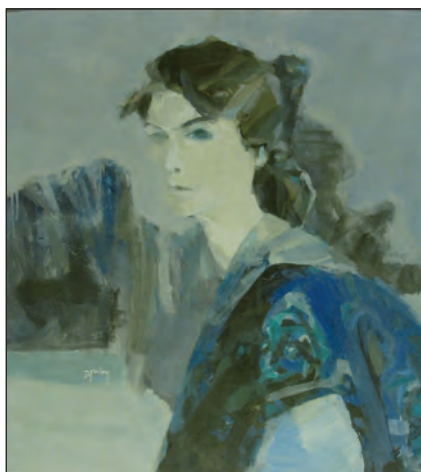
Versuri de Maria Mănuță, din volumul
Clinica de metafore, Editura Princeps
Multimedia, 2013, Iași

„Duhul câmpiei m-a legat de un fir de iarbă
însemnat pentru coasă...”

(*Lupoaică luna*)

Autoportret

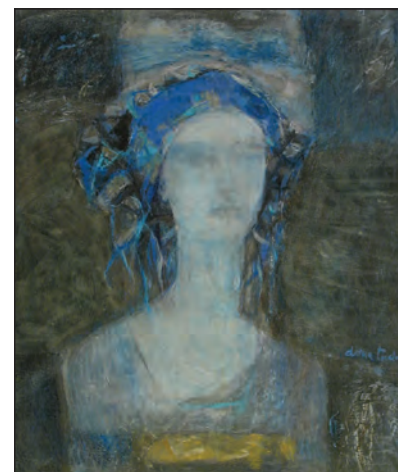
„Rotundă minune
soare și lună
deodată pe masă”

(*Zeea Maidis - soare și
lună - porumbul*)

„...dar în iubire s-a făcut târziu...
e atât de târziu...”

(*Asimptota*)

„maiestoasă, se rotește
odată cu lumea,
cu somnul...”

(*Cosașii*)

„Sunt purtătorul ei
sclipirile-i de metal albăstriu
nu străbat prin cămașa de zi...”

(*Cu fata morgana a lumii*)

„Vezi cum păsări negre
deasupra mea se rotesc
și mi se așează pe umeri...”

(*Al doilea crez*)

„Alerg în câmpie
păzesc lanurile, macii sălbatici
și troița...

(De sute de ani)

„Planetele - minuscule stele,
pe cerul dintre noi,
strălucind
au rămas neculese...”

(Minuscule stele, cireșele)

„...și e sigur că undeva,
într-o rotunjime ascunsă
a rămas ghemuit
un copil.”

(Undeva în umăr)

„El, cu cealaltă mână își sprijină tâmpla
l se zice și „Gânditorul”
Ea, cu cealaltă mână ține pruncul la sân...”

(Omul din Hamangia și perechea lui)

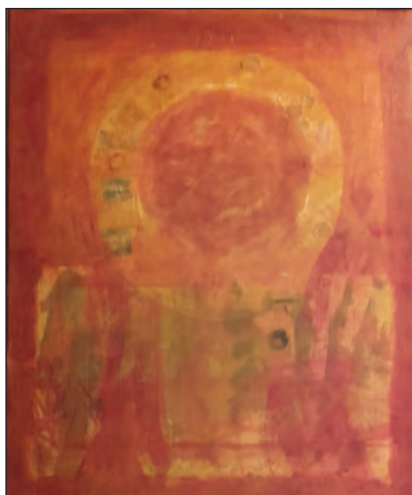
„Sunt neamurile mici ale ciocârliei;
când se înalță
pe cer se zăresc doar fire argintii
ce mă leagă de soare.”

(Ultima legătură)

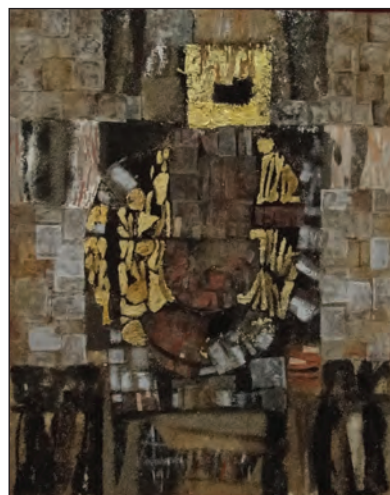

„Supraviețuiesc
în fațete microscopice
ce repetă întocmai
forma genetică a întregului.”

(Utumul punct închide o sferă)

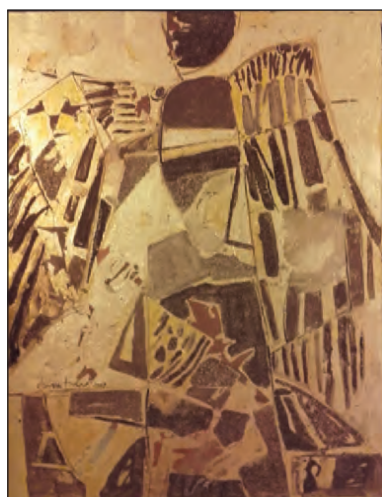

„Prin hublou
văd curbura pământului
și spațiul urmărind-o...”
(Și atunci am iubit pământul)

„Pe capacul lăzii,
pictată jungla Edenului - un tablou
de Rousseau Vameșul...”

(Zestreă)

„Din tablouri, o umbră sfoasă apare...
ascultă
poate e o nălucă a culorilor...”

(Pentru sonata lunii)

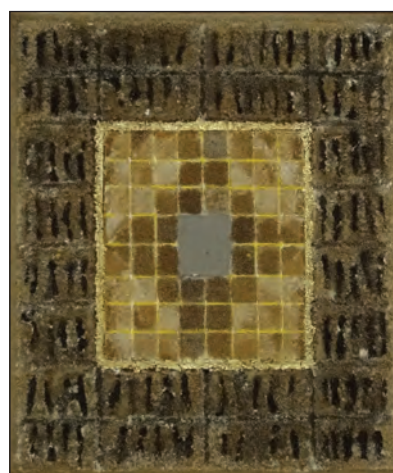
„Târziu, am aflat culoarea de lună
acasă,
închisă
în structura de diamant.”

(Structură eminesciană)

„Și-n rariștea dintre ore
îmi ascute auzul
Aud cum putrezesc niște fructe
pe tipsia de argint.”

(Eclipsa)

„Pentru apărare mă ascund după desene
dar pe geam arborii pictați cu verde smarald
nu foșnesc
Cremonul ferestrei a înțepenit

Fereastra-i în colțuri, pătrată,
o oarecare.”

(Cu atenție să deschizi fereastra)

MIRACOLUL CARE NU ÎNSPĂIMÂNTĂ

Cât de pozitivă e observația nu-mi dau seama, dar **autoarea** mă surprinde cu lipsa ei de prevedere (= prudență!) în folosirea cuvintelor, ea amestecând vocabule cu încărcătură estetică indiscutabilă, alături de altele care, fără să fie cu totul rebarbative, pot lăsa o asemenea impresie. Îmi explic alăturarea prin năzuința de individualizare; aceasta o fi fiind singura șansă de a se detașa de lumea mediocră din jur? Tot ce se poate, deoarece, mă repet, **Mioara Timofte** nu are niciun fel de nevroză în acceptarea oricărui procedeu de comunicare în limbajul propriu, chiar cu riscul real al parcurgerii unor locuri comune, din care, pe alocuri, răbufnește incontinența vocabulară. „*lubirea ta, Poete, nu poate fi a mea, ea este a umanității, fără creațiile tale aceasta nu ar putea exista, sufletele oamenilor nu ar mai avea cu ce să se hrănească, s-ar ofili și apoi, inevitabil, ar muri. Dar nu oricum, ci în chinuri groaznice, pentru că ar ieși la suprafață toată putreziciunea vieții pe care cuvântul tău o ascunde, acoperind-o cu valuri diafane și catifelate din metafore, personificări, parabole sau epitețe.*” // Știu, acum știu, Poete, că este greu să duci povara împrăstierii hranei sufletești oamenilor aflați la marginea prăpastiei către abisul indiferenței”. (p. 88)

Avertizez că, totuși, nu este prea lung citatul pentru cine-l socotește suficient edificării, dar nici prea scurt pentru cei care vor mura direct în

gură. Autoarea își numește cartea „Scurt, foarte scurt roman epistolar”, atât în virtutea intenției originare, dar mai abiter în dorința, deloc ascunsă, deși nemărturisită nicăieri, de șocare. Adică dorinței de originalitate îi adaugă și o cantitate uriașă de curaj, cu acesta, de fapt, gândind că va cuceri consolidata și imprevizibila redută a cititorilor. Textul întreg e o predică fracționată cu dichis deștept, vrând să atragă atenția asupra posibilităților nesfârșite de perorație însuflețită și emfatică despre Mit (Credință) și Gir (Încredere); astfel, cele 42 de epistole - secvențe fiind încercare și imbold spre un sfârșit continuu...

Cartea pusă (cu amabilitate și încredere) la dispoziție mi-a declanșat o stare de mirare apropiată de iatrofobie, mai ales că paciența mea are limite vizibile, explicate prin experiența relativ săracă de viață pasională pe care am avut-o. Poate că de aceea nici nu i-am dat, deocamdată, girul de a fi roman, epistolele toate încă nedumerindu-mă dacă au noimă unitară în succesiunea propusă a „secvențelor”, drept pentru care m-am întrebat (și mi-am răspuns) ce este romanul epistolar, oricât de „foarte scurt”.

Acesta - numit *Scrisori mirabile* - este supus, dacă am în vedere epoca și idealul oricărei literaturi, modificărilor de structură și îmbogățirilor de conținut. (Para glumă, dar astăzi până și povestirea imaginară e mai întâi pragmatică și abia apoi estetică!) Și dintr-odată, în poziția temporală la care nu te așteptai, apare o scriitoare, **Mioara Timofte**, care-și anunță **debutul** (dar, nota bene, și încă cel puțin unul „după”) cu un, atenție, **roman epistolar**, în care-și arată, fără perdea, predilecția pentru **mit** și **simbol**, amintindu-mi, în plin globalism planetar realist, de romanticele reverii oneirologice din *Meditații poetice* (1820), *Armonii poetice și religioase* (1830) sau *Căderea unui înger* (1838), în care Alphonse de Lamartine (1790-1869) ne-a întreținut sufletul și ne-a alimentat aspirațiile lumești. Da, afirm că sunt în fața unui roman deschis, devenit **epistolar** prin forma textelor și prezența interlocutorilor, în care dialogul se simte, iar efortul înțelegerii impulsurilor ideatice, când retorice, când imperative sau exclamative, tind să devină „dezbatere” filosofico-religioasă cu ascunse, și uneori reușite, ecouri catilinare ori filipice. „*Mit, amândoi știm că poezia noastră, și odată cu ea și noi, va trebui să suportăm opoziția limitelor celor încorsetați în paragrafe*

legislative comune ce pretind a fi ordonatoare de comportamente individuale și colective.

- Dar libertatea, ce facem cu libertatea, Mit?" (p. 56)

Deși, intențional, succedarea epistolelor are o coerență, personal am încercat (dar după a doua lectură *da capo al fine*) un alt exercițiu: am citit textele pe sărite, fără criteriu, aleatoriu, impresia nefiind alta decât cea de după lectura anterioară. Concluzia? Autoarea a pornit la drum cu o viziune relativ limpede asupra conceptului de iubire, și numai despre iubire se vorbește în tot romanul, ea reușind, până la urmă, să frapeze prin varietatea interpretărilor purtate prin spații variate, care se lasă ușor (și fericit!) comparate, înfăptuind rotunjirea unui alt fel de concert cu variațiuni pe aceeași temă. Exemple: „A treia zi Dumnezeu a văzut că în lume încă mai este iubire și l-a numit pe Înger Mit (adică pură Credință) și pe Poet l-a numit Gir (Încredere) și ziua aceea s-a numit ziua celor îndrăgostiți” (p. 24); „Lasă-mă să zbor, Ermit, lasă-mă să-mi viețuiesc destinul, chiar dacă asta ar însemna să mă mai pierzi o viață” (p. 36); „Ce nu înțelegi tu, Ermit, este faptul că întreaga ta creație este sub protecția celui mai aprig Cerber, însăși iubirea ta pentru cititorul tău! Și cum ar putea să fie altfel, când tocmai această iubire altruistă a dat naștere Poeziei tale” (p. 71); „Iubirea, doar iubirea, totală, curată, morală, dezinteresată, complet altruistă, este singura realitate. Realitatea supremă care merită orice sacrificiu, inclusiv de sine, pentru binele celuilalt” (p. 102). Dar și altele...

Vor fi fiind, sunt sigur, și texte sau părți de texte care nu vor fi pe placul chiar unui versat cititor. Nu-i acesta motiv de disperare. Cititor de bunăcredință este acela care, în aceeași zi, dacă

își poate schimba părerea, înseamnă că e viu, că e prudent cu concluziile ferme. Bogăția lexicală și abundența termenilor specifici unor domenii care niciodată nu vor fi vechi sunt garanția perenității acestui roman - insolit pentru unii care-l vor taxa așa -, însă util trăirilor aceloră cu existență conectată la intensitatea lor.

Personajele-pretext din roman, Mit și Ermit, sunt bine conturate și exact plasate în situații lipsite de echivoc. Au contribuții euristice nete, care, rar, pot crea obscurități ne semnificative, mai cu seamă că în contextul larg al cărții deosebirea semantică dintre „iubiți” și „gânditori” este mai greu de stabilit: dar nici n-ar folosi cuiva.

S-a mai scris până acum despre iubire? Enorm. Și se va mai scrie, mai mult chiar. Totuși, cartea semnată Mioara Timofte și George Irava, numită orgolios *Scrisori mirabile*, alcătuită într-o tonalitate caldă, va rezista nu numai prin contribuția benefică la menținerea sentimentului copleșitor prin inconștiența lui rațională la tinerețe și chibzuit până la filosofare cumpătată spre senectute, cât, mai ales, prin măsura rezonabilă cu care-l analizează, parcă ar avea grijă să-i înțeleagă și să-i accepte toate vârstele.

Din punct de vedere literar, volumul e scris pilduitor, cu maturitate asumată. De ce asumată? Fiindcă experiența autorilor, chiar dacă nu cunosc amplitudinea ei temporală, îmi lasă impresia parcurgerii unui câmp de lecturi (diverse) a căror întindere le-a dat curajul și forța. Parcă și-ar fi scris memoriile erotico-filosofice, dar nu în maniera prăfuită a înaintașilor părinți, ci în deprindere modernă, pentru a fi acceptată și continuată de propriii copii.

O carte cu iz vechi și trăiri eterne.

ALTE NIȘTE PĂRERI

Surâd și eu în fața constatării că indiferent de numărul (destul!) de scrieri - a depășit cu bine doi „poli” -, scriitorul **George IRAVA** este creatorul de o neînțeleasă discreție, cumințenia domniei-sale neavând-o eu, totuși, în grija de-a o aprofunda, ci doar de o constata. Așternutul fiecare și-l pregătește după cum îi place...

Volumul acesta, recent (și ultimul!), are un titlu aparent comun, *Niște elegii* (m-a contaminat și pe mine, după cum ușor se vede!), volum care nu conține „exerciții poetice”, deși lui Irava îi place să se alinte adesea cu „exercițiile mele care-mi umplu viața”. Îl cred, îl accept, dar îl și divulg mai ales acelora care-l cunosc și cred în verbul lui...

Și totuși George Irava este un poet care, la vârsta pe care o are (e născut în 1936), exersează specii literare variate, nu halandala însă, ci într-un fel cvasiorganizat. Acum e în etapa în care îl atrag elegiile, din rațiuni neoculte (nu deranjează dacă citiți ne-oculte ori neo-culte!), pricină pentru care nici nu insist asupra trebii, ea ținând strict de o disciplină a gândului intim care e bine să-l cotopească doar pe creator.

Să revenim la carte. Ea vrea, cu tot dinadinsul, să fie una tristă. Și nu e. Simt că George Irava însuși a încercat să ridice un „zid al plângerilor”, cu intenția nemărturisită, dar explicit intențională, de a scoate lacrimi, până la urmă ridicând niște „ziduri ale Ierihonului”, în așteptarea trâmbețelor sfinte pentru ca acestea să cadă de la sine. „*Vin amintirile pe furișuri drepte, / Căările sună imnuri ireale. / Ca o capră neagră sare peste trepte, / Noaptea se lasă pe întreaga vale*” (p.13). Tristețea dorită întârzie să apară, pentru ca foarte repede, chiar dacă poetul amână neîncrezător clipa cine știe până când, să se instituie starea de așteptare latentă ca o prefigurare a împlinirii unei dorințe-vis. „*Geometrii rebele nu vor să mai aștepte / Să se arate-n vise unghiuri boreale. / Sâmburele vinei trebuie s-accepte / Numai judecata clipei actuale, / Unde oaia laie ar dori să-ndrepte, / Toată rădăcina lumii înțelepte. / Dar ciobanu-și doarme zilele banale*” (p.14).

Creatorul nostru e foarte sincer când ne prezintă starea elegiacă drept una din trăirile cardinale ale existenței. Lăsând la o parte dorul, care nu are nici în clin, nici în mănecă cu tristețea, aceasta - vorba lui La Fontaine - se duce rapid pe aripile timpului; perenitatea nu-i priește, fiindcă melancolia (fie și a „mielului”!) e pasageră, ea „*Își aruncă zarul într-o insomnie, / Să-și afle norocul nins între iluzii / În aceeași iarnă, ca-ntr-o comedie*” (p.17). Fie și accidental, poetul George

Irava își divulgă inconsecvența, oferindu-ne detaliul elocvent care, poate fără vrerea sa, susține filonul solar al cărții. „*Zbor fără aripi, cădere sterilă. / Sângeră stelele în ochiul nopții plâns. / Lacrima e o-ncolțire inutilă, / Când trupul timpului e-un miel învins...*” (p.28). Spus altfel, inconsecvența poetului e un truc teatral, o postură convertită în modalitate de introspectare a intuițiilor personale și apoi a lumii înconjurătoare, având numai astfel prilejul de a ajunge, fie și parțial, la capătul demersurilor analoage cu un „blestem al curgerii”. „*Ochi întrebând alți ochi, în repetare, / Precum blestemul curgerii la ape, / Când presimte-n maluri o surpare, / Cum se surpă o lacrimă-ntr-o pleoape*” (p.63).

George Irava este creatorul norocit să prescrie oamenilor, lumii, măcar celor care vor să-l asculte sau să-l citească, secvențe de lungimi și intensități variate din viața care se deșiră aproape perfect între zâmbet și lacrimă. Contrastele îl interesează, de-aceea-l și atrag; el amestecă jocul prim cu cel secund, și invers, dintr-o obișnuință conștientă, firească deci. Asta-i și pricina pentru care versul, la George Irava, a devenit lectica cu care se lasă purtat, părand adesea că a intrat în rolul proorocului doritor de mulțimea care să-l asculte. El știe că nu poți fi mereu prooroc în țara ta, dar, nefiind atins de prejudecăți, perseverează să creadă într-o schimbare de mentalitate. A fost nevoie să ostenim prin tot volumul, pentru ca, abia la sfârșit, să ne dăm seama prin propria-i certitudine pe care ne-a oferit-o adversativ: „**Dar**, (subl. mea) *sprijinindu-mă în poezie, / Mă-ntorc la ea cum mă întorc acasă, / Cum m-aș întoarce în copilărie, / Rodit de o iluzie dureroasă, / Purtând în vârf de băț o biografie, / Ca pe-un drapel de în și de mătășă, / În care ocrotesc o biografie / De rouă culcată într-o iarbă deasă*” (p.92).

Ce-o să descopere cititorul care parcurge acest op, cunoscându-i, însă, parțial măcar, și restul scrierilor? O continuitate a trăirilor, a simțirilor, săvârșirea deslușirilor în timp a percepțiilor proprii. Toate acestea conferă scrisului său o de necomparat sinceritate a discursului poetic și, implicit, o foarte personală calitate a stilului, alături de cantitatea suficientă de originalitate, fără pretenții fudule de unicitate.

Concluzie? **George Irava** joacă rolul singuraticului, dar caută cu obstinație lumea, desprinderea de ea acceptând-o doar în clipa ineluctabilă.

Nu-i așa că tocmai asta am încercat să demonstrez?

PRESA DE APROAPE UN SECOL ȘI JUMĂTATE: 145 ANI

E frumos să ne spunem opiniile despre presă - folosind numărul 145 drept pretext - oricine (doar e democrație!!!) are îndreptățirea să fie oricât de vocal poate, dar atrag profesional atenția că e trist când cineva încearcă să se bazeze, în perorațiile lui personale, pe o cunoaștere exterioară a publicisticii și pe una superficială a presei locale.

Să nu scăpăm din vedere că acum aproape 150 ani au venit aici niște entuziaști, aproape inconstienți, care au crezut că un târg prăfuit, periferic prin așezare și neștiutor al propriei istorii, ar putea avea instituții de cultură fie și imitațoare ale celor naționale, că altele europene funcționau de câteva secole bune.

Dacă nu erau ardelenii Ioan Popescu, Ștefan Neagoe, Solomon Haliță și un muntean, Stroe Belloescu, care s-au străduit să găsească filonul de spirit românesc, la care să atragă și forțe similare evreiești, armenesti și grecești, împământenite aici de ceva vreme, n-ar fi fost posibilă apariția unor vârfuri ale locului, dintre ele amintind măcar pe Alexandru Philippide, Vasile Pârvan, Ștefan Procopiu, Nicolae Tonitza, ca mai cunoscuți. Cei mai mulți dintre ceilalți, înmulțesc armata mediocrilor.

Privitul pe deasupra faptelor și „împrumutarea” informațiilor din cărți, ele însele scrise fugitiv și cu ușurință arogantă, sunt din nefericire apucături perpetuate până ieri - și sunt sigur că le constatăm și azi -, toate stând la baza unor mentalități neconstructive și care explică, nu de alaltăieri, de ce Bârladul pretențios n-a depășit, încă, faza... pretențiilor. Dacă acestea nu sunt onorate cu o schimbare radicală și vom repeta mereu deprinderile nepotiste, exagerat melioriste și de interes partizano-ideologic, discutăm despre toate acestea și peste 55 ani. Orgoliul local bârlădean, de paradă, festiv, nu are în vedere efortul și rezultatele lui, ci microvacanța de la sfârșitul săptămânii, fiindcă atunci dăm drumul gurii, nu ideilor. N-ați sesizat că cineva, intrat în grații, cum a fost căftănit cu o funcție, în indiferent care facțiune, a și căpătat, subit,

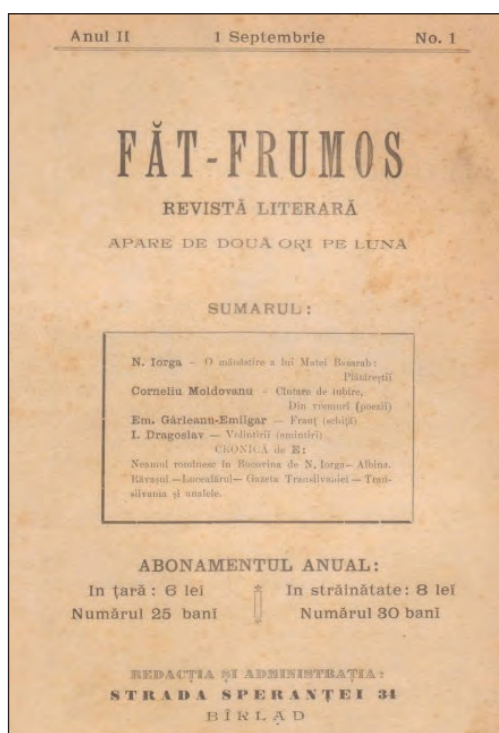
competențe profesionale? Așa se explică și molima de doctorate în „orice”. Cunosced indivizi care, cum au primit „brevetul” de demnitar s-au și înscris și, culmea, au și devenit... doctori, (!) plagiind sau...

Eu vreau ca în Bârlad lucrurile spirituale să meargă altfel. Cercetătorii ăia orgolioși, de care nu duce orașul lipsă, n-au observat că niciuna dintre revistele literar-culturale, apărute în Bârlad din 1904 până acum, nu este fondată de un om al locului, ci doar de... adopții acestui oraș, totuși, generos? Generozitatea bârlădeană e însă semnul neputinței de a-și organiza, cu forțe proprii, „mezanplasul”...

Momentul de azi nu trebuie folosit pentru festivism instinctual, care ar fi cel mai comod. Pretextul e bine să-l metamorfozăm benefic și, ca să nu se mai rateze ca în toate ocaziile trecutului, să ne arătăm doritori de schimbare de macaz, în sensul de-a ridica barierele de la ieșirile târgului, lăsând drum liber spre țară și spre lume.

Tradiție, cum ne place să amintim, avem? Avem. Cu ce să începem? Simplu: cu învățarea limbii române bogate, cu însușirea regulilor simple de ortografie și, mai cu seamă, de punctuație, cu studierea principiilor publicisticii, în special când e vorba de reviste de specialitate, și ale jurnalisticii comune, când

e vorba de cotidiene locale. Când grija pentru corectitudinea și expresivitatea paginii tipărite va deveni procedeu mnemotehnic, atunci nu vor mai ieși în lume publicații cu greșeli impardonabile, dar nici nu-și vor mai permite nanii din zona scrisului să dea lecții de deontologie și de estetică. Așa se petrece, din păcate, cu publicația „Arheu”, chiar dacă are un lot pletoric de colaboratori și un consultant necomparabil... Cu necunoașterea limbii române nu se poate face nici cercetare bună, nici politică în beneficiul țării, iar de publicistică nu poate fi vorba, mai cu seamă când vrei să te arăți oamenilor în paginile unei reviste onorabile. Pentru evitarea unor asemenea situații jenante, mai ales când sunt îmbrăcate în haina aroganței prostești și a refuzului receptivității, e nevoie de

un curs lung de reciclare, în cazul în care n-ar trebui repetat ciclul gimnazial. Strădania mea e de a mă feri de întâlnirea cu prostul; dar ce faci când dai de un prost cu școală!!.. Vorba sculptorului și scriitorului Bata Marianov, care, cu curajul pe care intelectualul „kitsch” nu-l cunoaște, îmi șoptește mie, curiosul, aceste vorbe: „*Trăim într-o lume de amurg, cu o degringoladă spirituală maximă. Cum să mai crezi ceea ce îți spun formatorii de opinie? Nu-ți mai rămâne decât să stai în pătrățica ta și să te distrezi pe seama proștilor.*”

(Interviul realizat de Irina Șturm publicat în „Observatorul Cultural” nr. 532 (790) din 17-23 septembrie, 2015, pag. 21)

După învățarea severă a limbii, va urma un exercițiu îndelungat, eventual monitorizat de un specialist, nu de un veleitar. Adevărurile pe care eu le enunț sunt eminamente dureroase și de aceea - ceea ce e cu atât mai curios - stârnesc reacții urâte, chiar și din partea celor care sunt intelectuali nu doar prin diplomă. Ceilalți nu mă prea interesează, atâta timp cât nu știu să citească nimic, internetul dându-le doar erzațuri.

Să revenim la „cestiune”... Au rămas, măcar în conștiința locală sectară, câteva reviste culturale ale vremii. Dintre ele, apărute în secolul trecut, amintim trei, toate celelalte rămânând simple încercări, fie nereușite, fie ratate de-a dreptul. Cele selectate ar fi: *Făt-Frumos* (1904), *Ion Creangă* (1908) și *Florile Dalbe* (1919), altele, aproximativ 30, rămânând pentru o altă, utilă, intervenție. Evident, nu uităm publicațiile efemere (cotidiene, săptămânale), care au urcat până aproape de cifra 50, raportată la perioada de care vorbim.

Revista *Paloda literară* (1904) am pus-o doar reper într-un titlu care să marcheze un jalon, nu o notorietate. Fiindcă, îndeobște, presa din arealul berladnic n-a folosit modele, nici nu și-a propus să depășească marginile intențiilor comunei urbane de atunci, iar când, timid, a încercat, n-a fost în stare să micșoreze natura ei fiduciară (adică restrânsă la hatul târgului). Toate publicațiile aveau existența redusă și un fond vernacular. Cine a avut curiozitatea, poate chiar interesul științific, să parcurgă *in integrum* colecțiile din vremi, a ajuns cu siguranță la asemenea concluzii. Revistele erau relativ multe și neîmplinite. Noi, de pildă, aici n-am avut o *Dacie literară*, nici *Foaie pentru minte, inimă și literatură*, nici *Convorbiri literare*,

nici *Literatorul*, nici...

Revistele de literatură locală n-au avut statură, longevitate și ecou puternic. Mai mult au imitat fără discernământ, n-au avut direcții clare și programe originale. De exemplu, revista *Făt-Frumos*, bimensuală, apărută la 15 martie, 1904, se deschidea cu un fel de „articol de fond” scris, probabil, de Emil Gârleanu, care divulga niște intenții cam generale ale grupului de cititori: „Să

cântăm și să așternem pe hârtie numai ce e al nostru.” Poate de aceea s-a și iscat conflictul, niciodată stins, dintre Gârleanu și Tutoveanu, legat de vehemența celui de-al doilea în legătură cu paternitatea publicației. Că a fost remarcată de N. Iorga, situând-o între *Luceafărul* de la Budapesta și *Semănătorul* de la București, e o bilă apreciativă. Asta e și motivul pentru care acad. Constantin Ciopraga aprecia că *Făt-Frumos* a cunoscut o „circulație neașteptată”.

Cu revista *Ion Creangă*, fondată în 1908, numele folcloristului onest și profund Tudor Pamfile rămâne

înscriș definitiv în literatura de specialitate. Nu întâmplător, cercetătorul și nu mai puțin excelentul folclorist Gheorghe Vrabie, încă din 1937, în volumul „Bârladul cultural”, afirmă tranșant: Tudor Pamfile a reușit „să formeze o direcție și o adevărată școală folclorică”. Prin asta a și rezistat, cu întreruperi mari, până în 1921, la moartea ctitorului.

În alte condiții social-politice, la începutul unei perioade de adevărată efervescență culturală națională, a apărut, aici la Bârlad, la 1 ianuarie, 1919, revista *Florile Dalbe*. Profesorul G. G. Ursu o numea, în 1972, „cea dintâi producție literară de după război” (e vorba de Primul Război Mondial). Dar chiar și așa, n-a revoluționat nimic, n-a impus vreo doctrină, atmosfera în care apăruse păstra încă un puternic iz patriarhal, poteca de la laudăroșenie la îngâmfare fiind prea ușor de parcurs. Tonul general al revistei *Florile Dalbe* era optimist, dar nu suficient. Că a rezistat tot anul 1919 e o performanță.

Trei reviste literare, din atâtea altele, niciuna longevivă însă. Toate efemere, și prin durată și prin efecte, deși, prin intențiile lor, ctitorii ar fi meritat mai mult. Dar, fie nu s-a străduit îndeajuns, fie n-au avut sprijinul atât de necesar...

Cam la fel s-au petrecut faptele și cu

revistele apărute, la Bârlad, până în 1940, un fel de fatalitate urmărindu-le, ele nefiind în stare să depășească o minimă cotă a superficialității. Dar nici în perioada totalitară, 1948-1989, rezultatele publicistice n-au fost mai bune, nici chiar când, conjunctural, se cosmetiza adevărul, deformându-l prin augmentare; justificată prin natura timpului social-politic, lipsită de efecte prin exagerare excesivă.

Oricât de rece ar fi analiza evoluției axiologice a revistelor apărute aici, de la 1870 și până la zi, nu pot să nu evidențiez totuși și consistența numerică a unui grup de colaboratori la acestea, unii formându-se, ca publiciști, „la locul de muncă”, alții ridicându-le prestigiul, fie că erau citori, fie că erau creatori consacrați.

Foarte mulți necunoscuți veți descoperi în paginile revistelor, de-a lungul anilor, numele unora vor rezona însă în amintirile vechii și firavei elite locale, ca de pildă: Constantin Crișan, Matei M. Dobrovici, Gh. I. Iacob, Mihai Jacota, Nic. C. Mateescu-Movilă, Ion G. Oprișan, Emil Popescu, Const. Solomon, Gh. Vornicu, Emil Ioachimovici, Aurel N. Ivănescu, Ion T. Lupu, Nicolae Antonovici, Remus Caracaș, Ion Codrescu, Ștefan Cosma, Vasile Damaschin, Eduard Găvănescu, Alex. Kaminski, Gh. N. Munteanu-Bârlad, Vasile Munteanu, Const. C. Nicolau, Ion Paloda (Isac Vainfeld), Alex. Tuduri-Schabner, Alex. G. Tutoveanu, Gh. Ghibănescu, Grigore Patriciu, Spiridon Popescu și vor fi fiind, musai, și alții, de „scăparea” cărora mă fac vinovat.

Sunt însă și nume care binemerită cinstea noastră, a presei românești și a literaturii noastre: Garabet Ibrăileanu, George D. Ivașcu, Al. Lascarov-Moldovanu, Tudor Teodorescu-Braniște, Pamfil Popescu-Șeicaru, N. D. Cocea, Elena Farago, Corneliu Moldoveanu, N. Iorga, G. Tutoveanu, T. Arghezi, G. G. Ursu, Toma Chiricuță, Emil Gârleanu, Vasile Voiculescu, Tudor Pamfile, Dimitrie Nanu, Ștefan Neagoe, Ioan Popescu, I. M. Rașcu, Arthur Gorovei, Ioan Florentin Pop, George Nedelea, Lucian Raicu, Dumitru Solomon, Aurelian Nestor, Ignat Nestor, C. D. Zeletin.

Peste cei din ultimul deceniu am trecut în mod deliberat, cei mai mulți neieșind încă din hainele vanității și ale unui orgoliu de mahala, eu așteptând, în limitele posibilului, verdictul posterității...

De nouă ani apare *Baaadul literar* pe care l-am păstorit și se va mai întâmpla nu știu până când. Fără să fie alternativă la nimic, *Arheu* ieșind în evidență doar prin coperta foarte profesională, *Baaadul literar* dă o lecție de limbă corectă și expresivă, de un conținut demn de cei peste 250 de colaboratori din țară, mai puțini de dincolo

de granițe, opunându-se cu curaj veleitarilor, analfabeților și celor ce și-au cumpărat cu bani anii facultăților din subsoluri și săli de mese. Revista a devenit un brand vizibil pe harta publicisticii acestei zone. Dovadă stă minunea că întreaga colecție a „Baaadului literar”, de până la nr. 33, a tras greu în cântarul Juriului de la Botoșani și lași, care, în ziua de 13 iunie, 2015, mi-a decernat Diploma, Medalia și Premiul „Eminescu-Teiul de Argint”, pentru PUBLICISTICĂ, premiu care mă onorează și emoționează. Bârladul nu s-a gândit...

E, de asemenea, onorant pentru noi că suntem căutați, făcându-ni-se oferte - unele insistente - chiar și de către cei care ne critică suburban, doar doar își vor vedea numele măcar într-un subsol de pagină. Îmi țin firea și accept afronturile.

Ce va fi după *Baaadul literar* ? Nu știu. Prezicător nu sunt și nu pot citi gândurile edililor, dacă le au... Speranța însă îi „animă pe toți muritorii”. Și pe mine !! Aștept ziua în care, într-un cod de legi coercitive, să fie incriminată drept infracțiune „incompatibilitatea cu cultura”...

Iar pe dumneavoastră, atenți sau numai precauți, vă rog să nu uitați”: „A accepta un favor, înseamnă a-ți vinde Libertatea!”

27 septembrie, 2015
Duminică - Bârlad

Anul I. — No. 8
1 Mai, 1919.

FLORILE DALBE

REVISTĂ LITERARĂ — APARE DE DOUĂ ORI PE LUNĂ

Redacția și Administrația: Bârlad, Str. Cărbunilor.	COMITETUL DE REDACȚIE: G. Tutoveanu, V. Voiculescu, T. Pamfile, M. Lungușanu.	ABONAMENTUL: 18 LEI PE AN

ACELEAȘI AMĂGIRI

*Pe șes, un stol s'adună...
Sunt lele și ilcăi,
Și cântă de răsună
Pusulul depe văi.*

*Cu spume se lopește
Zapada din păduri;
Și zvonul apei crește
Șoptit prin mii de guri.*

*Din vraja depărlării,
Pe cerul fără nori,
Sosesc în largul zării,
Șiraguri de cocori.*

*Se'neacă de lumină,
Oglinda dintre sluh;
Și-un viers de piculină
Plutește prin văzduh...*

*Ei câni' aprinși de soare,
De laihă și noroc;
Obrajii li 's de floare,
Și vorbele de foc.*

*Spre dragosle 'i-imbie,
De-aleargă, de se strâng,
Și earba din câmpie,
Și mugurii din crâng...*

*Și iar mă 'ncinge para
Sălbatecului dor;
E 'nreagă primăvara
În cântecele lor.*

G. TUTOVEANU

CASE ȘI LOCURI MEMORIALE...

Dacă despre orașul Predeal se poate spune că e situat la cea mai mare altitudine (1.060 m), iar despre orașul Sulina că e așezat la cea mai mică altitudine din România (4 m), despre Bârlad cam ce superlativ am putea să-i găsim, care să nu fie nici inventat aleatoriu, precum numele lui nici acum deslușit, dar nici fără bobul de plauzibilitate care să-l ferească de ridicolul tipic locurilor cu aplecare spre misticitate, grandomanie și patriarhalism?!

Orașul nostru încă e în căutarea propriei personalități, propriei identități, istoria fiindu-i adesea aliat trădat ori de neputință, ori din dezinteres sau de comoditatea devenită efigie. A fost capitală a Țării de Jos a Moldovei și a rămas cu amintirea unei Cetăți... de Pământ! A fost centru de județ, legându-și strădania de păstrarea datinei târgului anual din august. A fost capitală de regiune și s-a bucurat ca la horă, doar patru ani, iar după cântarea scurtă i-au fugit lăutarii. S-a mulțumit cu titlul de „oraș de subordonare regională”, încântat de sonoritatea consonantică a vocabulei **subordonare**, așa rămânând și după 1968, când și-a început plânsul nostalgic în batistă vătuită, obișnuit deja cu ritmul comodo în măsură alegro.

Dar, să ne întoarcem la întrebarea derutantă dintru început: i-am găsi oare un superlativ? Dificultatea răspunsului se amplifică în contul Bârladului, dar năravuri străvechi depistăm nu numai aici, ci mai în toate așezările blânde și ospitalierei Moldove. Un exemplu extravagant îmi vine în minte: - Vezi, dragu' moșului, stejarul ăla gros de pe coastă? E de pe vremea Măriei Sale Ștefan... Nu zice însă nimic despre codrii adânci și merei, fiindcă era nevoie de păpușoi... - Mai vezi, dragu' moșului, pâlcu acela de arini din vale? Acolo era o fântână la care s-a răcorit Măria Sa Ștefan... Dar nu spune că s-a surpat fiindcă nimeni n-a mai sleit-o și alta în loc oamenii n-au mai săpat...

Și, uitați așa, dragi cititori de tot felul, am ajuns să mă întreb, pentru a păstra tonul titlului acestui eseu: oare unde va fi locuit, aici, în târgul Bârladului, **Miron Costin**, când era Mare Vornic? **Alex. I. Cuza**, dacă s-o fi născut cu adevărat la Bârlad, unde a copilărit? Celebrii profesori ardeleni, **Ion Popescu** și **Ștefan Neagoe**, ctitori inepuizabili aici în urbe, unde vor fi stat? Casa lui **G. Tutoveanu** știm că nu mai este. Dar știe lumea unde era? Pe ce stradă o fi locuit prozatorul **Corneliu Moldovanu**, mai știe cineva? Scriitorul **N. D. Cocea**, cine mai știe că e bârlădean? **Emil Gârleanu** în ce locuință

o fi domiciliat? **Cezar Ivănescu** (6 august, 1941 - 28 aprilie, 2008) o fi având vreun semn, pus de cineva, că a trecut prin Bârlad și a stat chiar în casa din poze?! În ce cartier s-a născut romancierul **Bujor Gr. Nedelcovici**? **Tudor C. Pamfile**, unul din ctitorii „Academiei Bârlădene”, o fi stat în sala de așteptare a gării bârlădene? Lingvistului **Alexandru Philippide** unde îi era casa, în Mai 1859, când a văzut lumina zilei? **Victor Ion Popa** a avut sau nu o casă în care a venit pe lume? Mai amintește cineva de împătimitul de Bârlad, prof. **G. G. Ursu** (†1980)? Să întrebăm un bârlădean de rând, mai vârstnic chiar, că la cei tineri geaba-i efortul, unde e și ce rezonanță virtuală are Casa **Eugeniu Bulbuc** sau dacă știe cine a fost **Alexandru Tuduri-Șaabnèr** (mai, 1859), ori dacă a auzit de **Elena Paximade**?!

Și pentru că tot vorbim de memoria patrimoniului local, am înregistra rezultate mult hilare dacă am întreba: unde este sau unde era Cetatea de Pământ (1476)? Unde se afla clădirea emblematică a Uzinei electrice care a făcut să se aprindă primul bec bârlădean în anul 1906? Se mai cunoaște zona în care funcționau tipografiile „Unirea” (1869) sau Cațașfany (1878)? Se mai știe unde se afla Teatrul Francez? Sau hotelul „Traian”, ori „Europa”, ori „Bristol”?

Prea mulți de **sau** ar trebui folosiți înainte de a reveni la **chestiunea** în discuție. Nimeni, dar absolut nimeni n-a făcut, în ultimii 50-60 de ani măcar un recensământ al acestor case sau locuri păstrătoare de memoria vieții spirituale a unui târg care, văzându-și suveranitatea, putea să-și păstreze măcar blazonul demnității. N-a făcut-o; mai ales din pricina capilor urbei care n-au învățat arta ascultării și a discernerii. Pentru ei prioritar era pragmatismul populist; **dincolo** și **dincoace** de „mormânt” sunt două adverbe fastidioase când, rar, încerci să le pătrunzi cu răbdare. Dacă mai suntem animați, cu adevărat - nu demagogic, de nevoile serioase și imperioase ale dorinței de renaștere, atunci cu siguranță vom găsi limbajul comun - edili și contribuabili (sic!) - în ideea simplă, dar perenă, a „ilustrării” trecerii prin acest târg a unor luminători, fiindcă nu altfel îi putem numi pe înaintașii-părinți, mai ales că n-au lăsat niciodată a înțelege că le-am fi... fii vitregi; doar dacă astăzi memoria nu mai are preț!? Aștept ziua în care responsabilii nu-și vor etala diletantismul și gustul îndoielnic, pentru ca, regăsindu-se înșiși, să nu mai poată decide strâmb destinul unei așezări

multiseculare. „Povestea orașului nostru” n-ar putea fi scrisă (sau poate re-scrisă) decât după ce edilii vor fi învățat-o, abia după aceea spusă devenind lesnicioasă. Și scriind tăblițe și legende, poate învățăm limba, chiar literatura română, și nu vom caligrafia o stradă cu numele... **Garabet I. Brăileanu!**

Istoria Bârladului, numai în partea segmentului ei spiritual, ar oferi prilejul unei cărți cu file multe. Documente încă sunt, memoria mai poate fi exploatată. E nevoie doar de stimuli, puțini, nu pretențioși, pentru „autohtoni”, că pomohacii și vechii vameși au fost miluiți destul.

Târgul nostru ar trebui miruit cu tăblițe și indicatoare multe și clare, fie pentru călăuzirea pașilor întâmplătorilor turiști curioși, fie pentru informarea, mai bine mai târziu decât niciodată, a puțin interesaților noștri conorașeni. Edilul, edilii, consilierii aleși după cap, nu după interese, eventualii consultanți invitați numai pentru asta, toți - dar și alții - poate vor aduce în contemporaneitate ceea ce patriarhalismul, comoditatea, ignoranța și daraverile meschine au conservat, ascunzând nu etalând.

Mai avem Case memoriale la Bârlad!!

Poeții Lucian Vasiliu, Cristian Simionescu, Cezar Ivănescu și Gh. Păun, poet din Buzău.

...cu ing. Aurel Vasiliu...

În casa din spatele gardului a stat poetul Cezar Ivănescu. Aici, alături de Cristian Simionescu și ing. Aurel Vasiliu.

Epigramistul - spadasin pacifist

Facile nu, antologabile da; atingătoare de perfecțiune în forme artistice succinte, aproape că sperie prin tematica umoristico-satirică; autentice prin realism, poartă „semnul clasicității” (George Corbu); așa arată, într-o rostire rapidă și mereu incompletă, inscripțiile lui *Ioan Toderașcu*, cuprinse în cartea de buzunar („livre de poche”) **100% epigrame** (Editura PIM, 2015, Iași, 70 pagini), volum în care cititorii de diferite înălțimi vor număra exact o sută de... catrene (exceptând coperta 4!). O singură clipă, din procesul de elaborare, n-ai fost inspirat, Maestre! Dacă ai câpătat 110 premii și distincții la multele festivaluri naționale de epigramă și umor, unde a(ți) fost *tolerat* (!), de ce n-a(ți) făcut efortul să mai iscați încă 10 texte (sic!) puse sub același nume „*adunat pe-o carte?*” Uite, zău, acum iau sama (na, c-am zis-o!) că, din gentilețe, l-a(ți) lăsat pe Gheorghe Bâlici, poet și epigramist din Chișinău, să creadă că poate avea, uneori, și dreptate: „*În decurs de un deceniu, / La un festival, odată, / Toderașcu n-avu premiu... / O, ce veste minunată!*”

Compensația a venit însă din „colaborarea” cu prolificul artist plastic *Costel Pătrășcan* din Brăila, care a acceptat să... presare volumul (incomplet, nu!) lui Ioan Toderașcu cu zece caricaturi, una și una, toate de nota corespunzătoare numărului de... desene executate. Ca și epigramele lui Toderașcu (răii îl numesc *Premiașcu*!), nici caricaturile lui Pătrășcan nu pot fi... povestite. Totuși! În fața ușii unui cabinet stomatologic, doi pacienți în dialog, Ea și El: - Iohanis este de două ore înăuntru!... - Până deschide el gura...

E de la sine înțeles că un „meticulos” ar lua fiecare catren în parte, arătându-ne el cât de bine se pricepe la... disecții, transformând, în folosul cui vrea să-l citească, versurile în narațiune. Nefiind meticulos, eu nici nu cunosc procedul. De aceea, îi îndemn frățeste pe cei care nu și-au uitat încă deprinderea bunelor lecturi: luați cărticica lui Ioan Toderașcu și desfățați-vă. O să vă amuze până și autoironia, la fel cum încântau (?) pe vremuri epitafurile înscrise pe pietrele funerare, cum, pare-mi-se, și pe la Săpânța oșenească se mai petrece. Iată, la pagina 64, o să găsiți însemnarea „Uneori, mă văd pe ultimul drum...”: „*Cu ochii minții, văd acest clișeu / Și jalea mă cuprinde tot mai tare, / Dar brusc mă luminez: norocul meu / Că nu voi asista la-nmormântare!...*” Cui o fi făcând, aici, autorul cu ochiul?...

Cea mai bună analiză a acestei cărți rămâne tot lectură. Și ca să nu mai batem apa-n putine, lăsați-mă tot pe mine, mai cu seamă că am sub supraveghere

toate paginile, să aleg, nu doar pentru încântare, câteva catrene, odată cu mirarea că epigramiștii *ăștia* nu-s în stare, domnilor și doamnelor (sau invers!), să folosească mai mult de patru versuri, adesea chiar și mai puține. Cu cârcotelile, vedeți, stau bine; cum o fi oare selecția? „Învățământ la distanță”: „*Terminând a patra facultate, / I-a venit o strașnică idee / Și, dorind să fie echitate, / S-a înscris, de ieri, la trei licee!*” „Gospodarul comunei”: „*În comuna Y, este un primar / Ce se dovedește mare gospodar, / Unii vin pe-acasă și nu pot să creadă, / Câte se schimbă... la el în ogradă!*” „Folclorică la Deveselu”: „*M-a făcut muica oltean / ...C-un sergent american!*” „Unor viitori aleși”: „*Sigur, fără doar și poate, / Că, pe listele de vot, / Sunt destui ce dau din coate, / Ca, apoi, să-i doară-n cot*” „Revedere surprinzătoare”: „*C-un amic plecat peste hotare / Și de care chiar mi-era cam dor, / M-am găsit, din pură întâmplare, / Când dădeam să intru-n... dormitor!*” „Prezentul și viitorul românilor”: „*Chit că drumu-i plin de serpentine, / Nu disperă nimeni, un moment; / Viitorul sună foarte bine, / Până se transformă în prezent!*” „Precizare”: „*Chiar dacă traiul meu e tern, / Vă dau cuvântul că, eu unul, / N-aș da cu piatra în guvern, / Ci mai curând, aș da cu tunul!*” „De dragul soției”: „*M-am întors din deplasare, /*

Mai devreme cu o zi, / Și-a rămas surprinsă tare, / Iar vecinul și mai și!” „Președintele Klaus Iohannis impune respect”: „*Un lucru este demn de reținut: / Statura lui îți dă puțin fiori, / Prin faptul că-i un tip bine făcut, / Dar și Bănescu-a fost de-atâtea ori.*” „Preoții și puterea exemplului”: „*Mă-ntreb retoric cum pot dâșii, oare, / Să-ndemne pe bogat și pe sărac / Să nu lucreze-n zi de sărbătoare, / Când ei, de sărbători, chiar asta fac!*”

Concluzie. În cazul Ioan Toderașcu, un final, dorit și nu obligatoriu, este posibil. Epigramistul, onest și consacrat **care este**, a devenit, și nu peste noapte, maestru al poantei, fără de care epigrama nu există. Mai abitir însă, *Ioan Toderașcu* scrie și gândește epigrame din care nu lipsesc conflictele de idei și de situații, accentuarea opozițiilor și discrepanțelor, rafinamentul ironiei, asociațiile șocante și întorsăturile surprinzătoare ale finalurilor. Toate acestea dau grație epigramelor sale, asigurându-le succesul.

Într-un top național nu știu pe ce treaptă l-aș așeza. Dar oare mai contează!

Odă prieteniei. Jurnal de călătorie în Noua Zeelandă, de Vasilica Grigoraș

(alias Petre Iosub)

De curând Editura „Oscar Print” din București a publicat *Jurnalul de călătorie în Noua Zeelandă* al scriitoarei și documentaristei Vasilica Grigoraș, autoare a mai multor lucrări de referință, între care: *Fragmente de spiritualitate*

Românească (dicționar al personalităților culturale din zona Vaslui) - lucrare ce acoperă în mod strălucit o mare parte din viața spirituală și istorică a acestui ținut străvechi românesc și cu remarcabile contribuții la istoria culturală a României.

Coautoare la lucrările: *Anghel Rugină - omul și savantul și Anghel Rugină - Petre Iosub: Corespondență* prin care se aduc contribuții de substanță asupra vieții și activității științifice a marelui finanțist al lumii, care a lucrat în America până la stingerea din viață la conturarea noii revoluții economice în teoria și practica mondială.

Alături de aceste lucrări se înscriu alte două consacrate vieții și activității prof. dr. Petre Iosub: *Petre Iosub - un destin exemplar și Reflecții filosofice - convorbiri cu Petre Iosub*, lucrări care s-au bucurat de aprecieri elogioase din partea mediului academic, a publicului din țară și din Australia, unde au fost recenzate la Postul de radio 3zzz, de către românul australian Ben Todică.

Jurnalul de călătorie în Noua Zeelandă vine să dezvăluie o nouă față a creației Vasilicăi Grigoraș, și anume aventura lirico-sentimentală trăită cu mare intensitate în călătoria printr-un spațiu mirific din Emisfera sudică - acolo unde natura s-a întrecut pe sine în „realizarea” unor construcții geologice de-a dreptul fantastice.

Obişnuită cu peisajul splendid al României, care configurează, practic, structurile geologice ale Europei, autoarea *Jurnalului* va trăi, oniric, un altfel de timp cosmic printre „capcanele” vizuale de peisaj și civilizație ale Noii Zeelande. Este ca și cum s-ar afla într-o lume paralelă și ar descoperi o nouă planetă. Prima impresie este de înmărmurire! Apoi curiozitatea o împinge temerar în a descoperi și a-și explica sieși și cititorului tot ceea ce impresionează memoria vizuală.

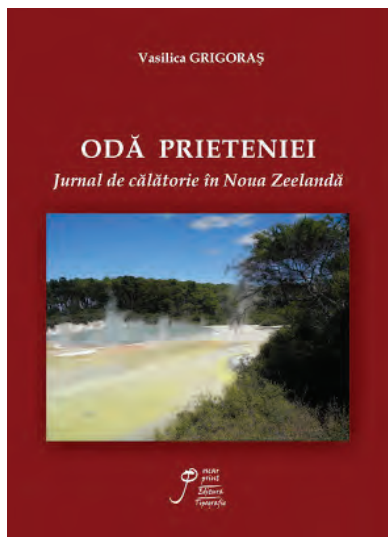
Descrierea parcurge un drum ascendent - de la imaginile șocante la trăirea calmă și meditativă a realității naturale și umane care năvălesc prin toate simțurile și se constituie, prin decantare meditativă, în simboluri ce poartă încărcătura de conținut a unei existențe reale. Astfel apar paginile de un lirism profund cu care autoarea va aureola descrierea acestui colț de lume. Aici soarele și oceanul devin zeități, parcă încercând mereu să comunice cu oamenii. Aceeași umanizare se pare că dobândesc peisajele împădurite cu palmieri, dar și viețuitoare care aproape formează o comuniune cu oamenii. Iată că suntem într-un spațiu în care, chiar dacă natura a creat fabuloase forme, uneori destul de șocante pentru vizitator, totul pare să existe și să conviețuiască în deplină armonie și echilibru.

Pe lângă descrierile de finețe și de mare rafinament artistic datorate peisajului geologic, autoarea va „capta” în memoria proprie și a timpului numeroase aspecte din viața, activitatea și comportamentul oamenilor, din tradițiile ancestrale ale băștinașilor maori, dar și ale populației europene și asiatice care a „invadat” acest spațiu.

Ochiul atent, dar mai ales sufletul autoarei nu vor scăpa nimic din ceea ce este nou și specific locului. Ea va investiga în amănunt tot ceea ce oferă viața și natura în această țară, făcând un adevărat „pelerinaj” prin parcurile și rezervațiile naturale cu plante și păsări exotice, prin saunele și piscinele cu ape termale la mare căutare pentru sănătatea oamenilor,

dar mai ales prin lăcașurile de cult, biblioteci și școli publice, pentru a descoperi comorile spirituale ale maorilor și bagajele culturale care susțin viața spirituală a noilor locatari neozeelandezi.

Credem că cititorul care va avea bucuria să parcurgă acest minunat *Jurnal*, care este și un imn al prieteniei înălțat către românii, dar și ceilalți locuitori din Noua Zeelandă, își va întregi imaginea miniaturală a Planetei Albastre și va gândi că acolo unde este Omul totul se umanizează.

„E tot atât de probabil că numele Bârladului se explică printr-o altă limbă decât cele slave” (Gh. Ivănescu)

NUMELE BÂRLAD

Într-o comunicare din 24 mai 1980, acad. G. Ivănescu spunea în închiere: „În urma celor spuse mai sus, trebuie să concludem că lingviștii n-au reușit încă să ne dea o etimologie plauzibilă a numelui orașului Bârlad. Se poate admite etimologia slavă a lui I. Bogdan; dar e tot atât de probabil că numele Bârladului se explică printr-o altă limbă decât cele slave, poate printr-un cuvânt peceneg sau cuman neinvocat până acum de cercetători. Lucrul nu trebuie să pară curios. În Dobrogea și în Ardeal și Ungaria existau sau există toponimice ca Eski-Birlat cu sensul „Bârladul vechi” și **Bârlad, Berlad**. Cel puțin toponimicul turcesc din Dobrogea ne duce spre o origine turcă, adică pecenegă sau cumană a numelui” (din revista „Școala Bârlădeană” (Bârlad), 1980, nr. 8, pp. 9-10).

O explicație pentru numele **Bârlad** propune Dragoș Moldovanu în studiul **Hidronime românești de origine slavă**, în „Anuar de lingvistică și istorie literară”, XXXI. A, 1986-1987, pp. 291-301.

Dragoș Moldovanu ne spune că hidronimul a fost atestat la 1399 și că se explică printr-un cuvânt sud-slav sau est-slav, ***birljadi** „loc mlăștinos”. Mircea Ciubotaru, în **Oronimia și hidronimia în bazinul superior al Bârladului**, Demiurg, 2001, p.39, admite părerea lui Dr. Moldovanu. Precizăm, însă, că râul Bârlad este „mlăștinos” doar pe cursul său inferior și nu admitem această soluție etimologică mai ales că ea se bazează pe un etimon neatestat/reconstituit.

Cercetările noastre ne duc la concluzia că nu poate fi despărțit numele **Bârlad** de numele de persoană **Bârlă, Borlă, Burlă**.

La 1384 un **Bârlă (domino Borla)** este martor la actul prin care Petru Mușat dăruiește bisericii Sfântul Ioan din Siret a mamei sale Mărgărita, vama târgului Siret (DRH. A. I, doc. nr. 1 p. 1, 2). Acest **Bârlă** este boier de la Hârlău, membru al sfatului domnesc. A fost numit și **Bârlea**. Un **Bârlă** din Boianul Mare, ținutul Cernăuți, este menționat la 1522 (Gonța, **Persoane**, 69). Pentru **Bârlă** apare și varianta **Burlă**, slugă domnească; acesta vinde parte din Zvoriștea la Siret la 1488 (Gonța, **Persoane**, 88). Sunt și alte nume **Burlă, Pârâul Bârlea** din satul Dragomirești pe Siret a fost menționat la 1499 (idem, **ibidem**, 69). **Bârlea (Bârlești, Bârlești)**, sat și siliște în sec. al XV-lea. **Bârlești**, sat pe Cracău, ținutul Neamț, a fost menționat în sec. al XIV-lea. **Bârlinți (Bârlinți, Burlinți)** era sat, ținutul Suceava, numit și **Berlințe** sau **Stârcea**, în sec. al XV-lea (idem, **Locuri**, 29).

Sunt nume precum: **Bârlan**, vale în Vad

- Maramureș; **Bârilaia**, vale în Șieu - Maramureș (Papahagi, **Graiul**, 203); **Bârleș**, nume de persoană (Bogrea, **Pagini**, 323).

Borlești, sat pe Nichid, jud. Neamț, atestat în sec. al XIV-lea (Gonța, **Locuri**, 39). Și **Borlești**, sat pe Siret, inclus în Pașcani, jud. Iași sec. al XVI-lea (idem, **ibidem**, 39).

Sunt nume de familie **Borla** cu oarecare frecvență în **Urbariile**; în Suharău, țin. Dorohoi (**Recensămintele**, I, 494), în Frâncu-Candrea, **Români**, 117. Numele de familie **Burlă** a fost înregistrat din Vicovu de Jos și ca poreclă în Crucea, jud. Suceava; și parte a satului Bălțătești, jud. Iași (NALR. MB. Date, p. 60, 74, 232).

Bârlășel, pârâu, și **Bârlădelul**, afluent al Siretului la Șerbănești, jud. Galați; sat și mănăstire pe **Bârlășel**, în sec. al XIV-lea - al XV-lea; **Bârlăzel**, sat pe **Bârlăzel** la Mărmureni, jud. Neamț, sec. al XIV-lea. **Bârlăzelul (de Jos)**, pârâu, sate pe **Bârlăzel**, în sec al XIV-lea - al XVII. **Bârlăzelul/Bârlăzăl** sau **Boziiianca**, pârâu, sec. al XIV-lea; **Bârlăzelul (de Sus)**, pârâu, în Poienari, jud. Neamț, sec. al XVI-lea (Gonța, **Locuri**, 29).

La anul 1428 este menționat hotarul **Bârleștilor** pe Cracău. Este menționat numele unui sat **Bârlești** (Gonța, **Persoane**, 69). Din neamul lui **Bârlă** de la Hârlău sunt **Oanță Bârlici** din Dragomirești și **Fălvești** pe Siret, menționat la 1499, un **Petru Bârlici** scrie un act domnesc la 1436; un **Stan Bârlici** este membru al sfatului domnesc la 1393, 1403, 1407, 1411, 1422; un **Stan Bârlici** (același?), cu numele scris și **Bârlice, Birlici, Birlicico, Birlici**, fiul lui **Bârlă** de la Hârlău, martor în sfatul domnesc la 1411 (până la 1439) (Gonța, **Persoane**, 69, 523, 565, 597, 625).

O localitate **Bârlad** este în jud. Bistrița-Năsăud.

Un râu **Bârlad** trece pe lângă orașul Moghilău/ Moghilev din Bielorusia. Ca nume de localitate, **Barlad** este menționat în Ungaria la 1301 (*Monumenta Hungariae Historica*, I, p. 1, apud Balan, *Berladnicii*, p. 15).

Numele **Bârlad** este menționat ca parte de sat în Pătrăuți de Jos, pe Siret (Grămadă, 592).

Gavril Bârlad, slugă domnească, frate cu **Petrea Bârlădescul**, stăpân în **Bârlădești**, pe Prut, la 1522, avea nepoți. **Dan Bârlad**, tatăl lui Trif, Danciul etc. din Cereasca, pe Elan, a fost menționat la 1546. **Toader Bârlad**, menționat la 1522. **Un Bârlad**, slugă domnească, din Mărcoviceni pe Bârlad, este menționat la 1546 (Gonța, *Persoane*, 68, 144, 227, 680).

Podul lui Bârladu, pe Cotelnic, în Cotelnici, lângă Hârtopul Mare, raionul Criuleni, Republica Moldova, este menționat în sec. al XVI-lea (Gonța, *Locuri*, 195).

Un **Iftim Bârlad** din Vadul Isac, ținutul Greceni, a fost consemnat în *Recensămintele*, II, 216, iar **Peștera lui Bârlad** este în depresiunea Petroșani (Tufescu, *Oameni*, 167). **Bârlat**, nume de familie în Ghețoani, ținutul Orhei, a fost consemnat în *Recensămintele*, II, 427. Tot în Ghețoani apare numele de familie **Burlada** (la p. 428).

Dealul Bârladului este nume topic în satul Căntălărești, jud. Vaslui (*NALR. MB. Date*, 295). Găsim numele topic **Dealul Bârladului** în satul Berhomet, pe Prut (Grămadă, 57). **Dealul Bârlădeanului** sau **Zindău** (= Gindău, Ghindău) este nume topic în com. Tansa, jud. Iași (*NALR. MB., Date*, 200). **Drumul Bârladului**, de la Buda la Răchitoasa, în jud. Bacău (*ibidem*, 292). **Drumul Bârladului** sau **Drumul Talharului**, în hotarul satului Orășeni, la 1781 (Grămadă, 556) și **Drumul Bârladului** la 1782 în hotarul satului Oșehlib; tot aici și **Dealul Bârladului**, țarină (Grămadă, 564). **Drumul Bârladului** la 1782 în Șipeniț (*idem*, 819).

Nedeia Bârladelor, munte în Rodna (T. Morariu, *Viața păstorească*, apud Conea, *Plaiuri carpatice*, 42). Același nume topic scris **Nedeia Bârladelor** în N. Dunăre, *Civilizație*, 121.

Ca deformare fonetică, menționăm **Dealul Bârladului** sau și **Plaiul Bârladului** în satul Mera, jud. Vrancea (*NALR. MB., Date*, 387), dar și **Pârâul Bârnadului**, sat și pârâu în Bicaz-Băi (*ibidem*, 251).

Bârlădeasca este nume de loc în Lunca Bistriței (Matasă, *Câmpul*, 56).

Numele **Bârlad** este prezent și în folclor, ca sat și târg: **Călușelul lui Bogdan Tocmai din sat din Bârlad** (*Cântecele și poveștile Oltului*, 19); **Din târgul Bârladului**, *Sub umbra stejarului* și varianta **Din târgu Vârladului**, *Sub umbra stejarului* (Mărienescu, 592); **Foilița bradului**, *În codrii Bârladului* (Tocilescu, 12, 128); **De când**

te-am luat Din târg din Bârlad (Codin, *Literatură populară*, I, 151).

[Caii] **Nu sânt de furat, Sânt de cumpărat Din sat din Bârlad** (Tocilescu, I, p. 1304); **În satul Bârlatului La cârciuma Marcului** (*Cântec vechi*, 70); **Cărăruia la vânat, La vânat peste Bârlad** (F. Dobr., 43); **Și-mpăratu-i la vânat, La vânat peste bârlad** (Caraman, *Lit. pop.*, 46); **La gura Osmolului, La satul Bârladului** (Păsculescu); **În gura Osmolului, La satul Bârladului, La cârciuma Lagului** (Moldoveanu, 35); **Mi-a sosit și-a poposit În gura Osmolului, La satul Bârladului, La cârciuma Lagului** (Olt, 35).

Consemnăm aici trei cuvinte: **borlă** „loc de întâlnire a două văi”, adică a doi versanți, cu etimologie necunoscută în *MDA*; **bârlău** „adâncitură lăsată de ape” neînregistrat în *MDA*; (Burci, *Terminologie*, 40); **bârlag** „butoi de vin”, cu etimologie necunoscută în *MDA*. Aș spune că Bârlad este în legătură cu pârâul (la izvoare) în care se ascundeau, în butoiașe, comori. Vezi: **Au avut avuție înecată în burie, în heleșteul de la Dobreni** („Mag. ist.”, I, 318, apud DA). În butoiașe/ butoiașe se conservau băuturi, în ape curgătoare.

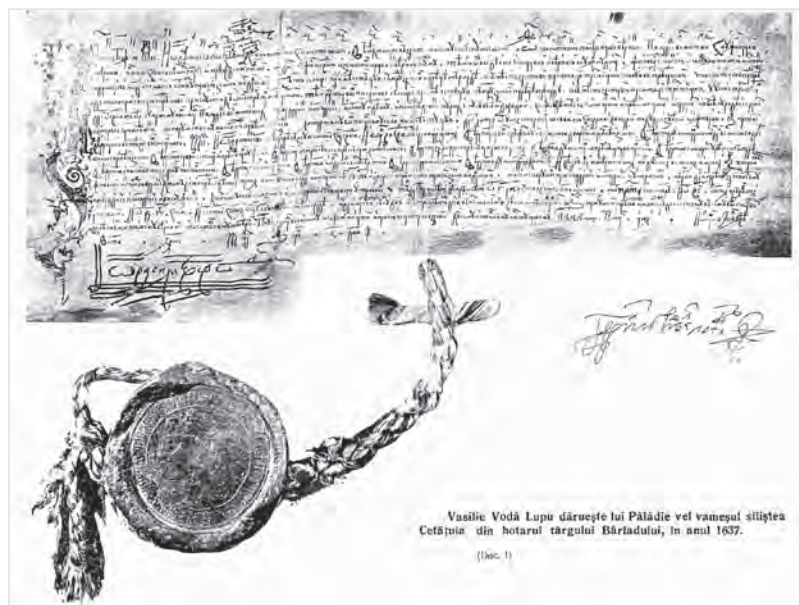
*

Fără a propune o etimologie, afirmăm că țara Bârladului era aceeași cu țara brodniciilor și cu țara bordonilor (din izvoare bizantine).

În fața unor informații atât de bogate, putem spune, cu oarecare reținere, că apelativul **borlă** (**Borla**, nume propriu) este o moștenire autohtonă și că Bârlad este o creație românească străveche, cu sufixul **-at** (cf. **Căciulat**, **Mailat**, **Mușat** etc.), în care **t** a fost sonorizat (devenind **d**). Din familia lui **borlă**, **burlă** face parte și **burlan**, element lexical autohton în română.

În încheierea acestui scurt articol, amintim cuvântul aromânesc **burlu** „vas de lemn”, fără etimologie în *Dicționarul dialectului aromân* publicat de Tache Papahagi.

BIBLIOGRAFIE

Balan, Teodor, *Berladnicii*, Cernăuți, 1928.

Bogrea, **Pagini** = Vasile Bogrea, **Pagini istorico-filologice**. Ediție îngrijită, studiu introductiv și indice de Mircea Borcilă și Ion Mării. Cu o prefață de acad. Constantin Daicoviciu, Cluj, Ed. Dacia, 1971.

Burci, **Terminologie** = Iustina Burci, **Terminologie geografică populară**. Dicționar de sinonime, Craiova, Editura Universitaria, 2014.

Caraman, **Lit. pop.** = Petru Caraman, **Literatură populară**. Antologie, introducere, note, indici și glosar de Ion H. Ciubotaru, în seria „Caietele Arhivei de Folclor”, III, Iași, 1982.

Cântec vechi = **Cântec vechi din Oltenia** de Marcel Locusteanu, Ilie Mitu, Aurelian I. Popescu, Craiova, 1967.

Cântecele și poveștile Oltului. Zonele Scornicești, Drăgănești-Olt, Corabia. Studiu introductiv de Ioan Șerb, în seria **Folclor din Oltenia și Muntenia**, București, Ed. Minerva, 1979.

Ciubotaru, Mircea, **Oronimia și hidronimia în bazinul superior al Bârladului**, Iași, Ed. Demiurg, 2001.

Codin, **Literatură I** = C. Rădulescu-Codin, **Literatură populară**, I. **Cîntece și descîntece ale poporului**. Ediție critică de Ioan Șerb și Florica Șerb. Studiu introductiv de Dan Simonescu, București, Ed. Minerva, 1986.

Conea, **Plaiuri carpatice** = Ion Conea, **Plaiuri carpatice**, București, Ed. Sport-Turism, 1984.

DA, I = **Dicționarul limbii române (A-L)** publicat de Academia Română între 1913-1949.

DRH. A, I = **Documenta Romaniae Historica. A. Moldova**, I, 1975, 1980, București, Ed. Academiei.

Dunăre, **Civilizație** = Nicolae Dunăre, **Civilizație românească tradițională în Curbura Carpatică Nordică**, București, Ed. Șt. Encl., 1984.

F. Dobr. = C. Brăiloiu, Emilia Comișel și Tatiana Gălușcă-Cîrșmaru, **Folclor din Dobrogea**, București, Ed. Minerva, 1978.

Gonța, **Locuri** = Alexandru I. Gonța, **Documente privind istoria României. A. Moldova. Veacurile XIV-XVII (1384-1625)**. **Indicele numelor de locuri**. Ediție de I. Caproșu, București, Ed. Academiei, 1990.

Gonța, **Persoane** = Documente privind istoria României. A. Moldova. Veacurile XIV-XVII (1384-1625). **Indicele numelor de persoane**, întocmit de Alexandru I. Gonța. Ediție îngrijită și

cuvânt înainte de I. Caproșu, București, Ed. Academiei, 1995.

Acad. G. Ivănescu, **Originea numelui orașului Bârlad**, în „Școala Bârlădeană”, 1980, nr. 8, p. 9-10.

Grămadă, **Toponimia** = Nicolai Grămadă, **Toponimia minoră a Bucovinei**. Îngrijirea ediției, studiul introductiv, bibliografia, notele și indicele: Ion Popescu-Sireteanu. Introducere: D. Vatamaniuc, vol. I-II, București, Ed. Anima, 1996.

Mariencescu, Atanasie Marian = **Poezii populare din Transilvania**, București, Ed. Minerva, 1971.

Matasă, **Câmpul** = Preot C. Matasă, **Câmpul lui Dragoș. Toponimie veche și actuală din județul Neamț**, București, Casa Școalelor, 1943.

MDA = **Micul dicționar academic**, 4 volume, București, Ed. Univers Enciclopedic, 2001-2004.

Moldovanu, Dragoș, **Hidronime românești de origine slavă**, în „Anuar de lingvistică și istorie literară”, XXXI, A, 1986-1987, p. 291-301.

Moldoveanu = Elisabeta Moldoveanu, **Cântecele Oltului**, în vol. **Cântecele și poveștile Oltului**, în FOM, VII, București, Ed. Minerva, 1979, p. 1-136.

NALR. MB. Date = Noul atlas lingvistic al României. **Moldova și Bucovina. Date despre localități și informatori** de Vasile Arvinte, Stelian Dumistrăcel, Ion A. Florea, Ion Nuță, Adrian Turculeț, București, Ed. Academiei, 1987.

Olt, vezi **Cântecele și poveștile Oltului**.

Păsculescu = Nicolae Păsculescu, **Literatură populară românească**. Adunată de... Cu 30 arii notate de Gheorghe Matei, București, 1910.

Papahagi, **DDA** = Tache Papahagi, **Dicționarul dialectului aromân. General și etimologic**. Ediția a doua, București, Ed. Academiei, 1974.

Papahagi, **Graiul** = Tache Papahagi, **Graiul și folclorul Maramureșului**, București, 1925.

Recensămintele, I, II = Academia de Științe a RSS Moldovenești. Institutul de Istorie. **Moldova în epoca feudalismului**. Vol. VII. Partea I. Partea II. **Recensămintele populației Moldovei**. Alcătuirea, cuvântul introductiv și comentariile de P. G. Dimitriev, sub redacția lui P. V. Sovetov, Chișinău, Ed. Știința, 1975.

Tocilescu, I = Gr. G. Tocilescu, **Materialuri folcloristice**, vol. I. **Poezia populară**, București, 1900.

Tufescu, **Oameni** = Victor Tufescu, **Oameni din Carpați**, București, Ed. Sport - Turism, 1982.

CODUL PENAL LIRIC de Gruia Novac jr. (IV)

Poetul la 50 de ani

Lumea poetului poate fi definită ca una a cunoașterii umane în care împlinirile cât și neîmplinirile sunt într-o poziție contradictorie. Cunoașterea, în cazul poetului, s-a datorat împotrivirii „Eternului plat” („Dor de a minți”) și „moravurilor descântate” („Codul penal”), pe fondul unei răzvrătiri („că-n mine-i viscol iară și Neuitarea e-o dragoste de iad - „Mai dă-mi, tu suflet”) timpurii. Crezând deopotrivă „în ființă și în Vis” („Dei mi Domnul credință”), el s-a lăsat condus de un sentiment puternic ca o flacăra, numit Dor („Mă mai văd, mă mai ascult/ Gândul mi-e de dor prea frânt” - „Dor”), considerându-se „ca un zănatic, plimbător prin Dor” („Codul penal”). Vorbind despre un „leri” în care predominau „aducerile-aminte”, acestea au constituit „trecutele amintiri de mâine”, la care s-au adăugat continuu altele, determinându-l pe poet să se îndrepte „Spre Azi sau Măine/Spre Cer și spre pâine” („Blestem”). Într-o lume în care răutatea, dezamăgirea și perfiditatea erau la ele acasă, fără a ignora „patima, larma, hăurile și viciile” (a se vedea poezia „Albind întrebărilor”), poetul și-a păstrat demnitatea, întrebându-se, mai târziu, care ar fi cauza: „Râsul din mine este alb, este supt, / Spune Tu, suflet, de ce nu m-au rupt, / Și praful și iarna și marea de lut...”.

În poezie, se observă prezența unor cuvinte scrise cu majuscule și care devin simboluri, un mod original de interpretare a realității, centrate pe „Eu” și care, venind în relație cu alții („Tu”, „Tale”, „a Ta”, „El”, „Noi”, „Voi”), are un rol decisiv în prezentarea divergențelor. Acest „Eu” are un rol de „semnificant”, contribuind

la evidențierea adversativă dintre ei. Se are în vedere recunoașterea limitelor unui „Eu” și care, pe timpul evoluției sale, se dovedește a-și schimba caracterul: „Am vrut să fiu Eu însumi - nu sunt Eu” („Trecutul adormit”). Considerat ușor de manevrat, în ciuda „înstrăinatului Eu” („Imprecație”), el nu a fost pe placul semenilor („Am fost ce alții au crezut că-i zar” - „Trecutul adormit”).

Problemele fundamentale ale omului (dragostea, viața, moartea, credința etc.) au fost și problemele lui, în care Cosmosul se arată neospitalier și cu totul potrivnic, ceea ce-l determină să-i trateze pe fiecare dintre conlocatarii lui cu „Tu” sau „Tale”, nediferențiat. Relația cu personajele aflate la „înălțime”, datorită importanței lor, este una antagonică („Trimit scrisori, dar Tu mă vrei ruină” - „Trimit scrisoare, Doamne”) și una de „răceală”, chiar dacă își fac loc formulările eufemistice de tipul: „Tu, fată dintre flori”; „Tu, piatră din altar”; „Tu, fată nelovită” („Singurătatea casei Tale”). Între „Eu” și „Tu” se creează o atitudine de frig și de respingere, căci diferențele dintre ei sunt semnificative: „Trupul Tău, boreală gândire, / s-a scurs zdrențuit, / larna noastră topește un mit. / Trupul Tău între cuști de reptile, / Trupul meu între sunet și grile / De soroc în înaltul amurg / De minune că nu-s și mă curg” („Alunecând”). Neexistând o cauză care să-i apropie, diferența este magistral prezentată: „Când cad nainte, Tu 'napoi mă tragi” („Pentru ultima oară, acum”).

Intenția poetului, în sensul cunoașterii totale, este astfel exprimată: „Dar nu vreau zborul sec, ci vreau să urc în jos / Să văd cum gândul naște

iarăși oameni sterpi...” („Trecutele-amintiri de mâine”). Deosebirea exprimată de „Tu” aparține contextului, în așa fel încât referirea e ușor de sesizat („*Oricând va arde trupul tău de cumpene bogate, / Oricând voi arde-n El - uscat de vânt și ploi,...*” „Poezie târzie”).

Pentru păstrarea unității, poetul folosește pronumele „Noi” în scopul realizării unor situații diverse, reținând: mirarea („*Pe fluviul de oase stau singur și plâns, / Patricia-mi cântă o mirare de Noi*” - „Undeva, cândva, într-o seară”), răutatea („*Acum, când strigă serul fetid din Noi*” - „Pentru ultima oară, acum”) sau nevoia de multă lumină („*Tu lumină, eu altoi / Să arunc stele în Noi*” - „Alb și negru”).

*
*   *

Un alt cuvânt scris cu majuscule este „Cer(ul)” și căruia i se atribuie sensuri caracteristice în funcție de realitate: „Cerule” poate fi personificat („*Ce mă`neacă într-un Cer mirat*” - „Un portret ce mă alină”), cu aspect mai puțin vizibil („*Cu gândul mpărtășirii-n clar de Cer ascuns*” - „Ai fost a mea”) sau de neîntâlnit („...un Cer de blestem” - „Crez alungat”), locul care adăpostește „un soare fad” („*Mai dă-mi, tu suflet*”) sau locul căutat de cei interesați: „*Aici, în steaua noastră, unde`i Cerul*” („*Resemnare optimistă*”). Cerul este un spațiu casnic nedefinit și, de aceea, atitudinea poetului diferă în funcție de starea lui, neuitând să-l divizeze și să-l scrie cu literă mică, găsindu-i alte întrebuințări sub aspect național: „*Mă blestemai blajin să cred în efemer / Precum un Cosmos care nu mai are cap / Și-acele multe ceruri și azi îmi mai tot cer / Să zbor sublim. Dar visul este dor să sap*” („Trecutele-amintiri de mâine”).

Simbolul devine la poetul Gruia Novac Jr. Un mod de a sublinia esențialul, un mijloc prin care cititorul realizează legătura dintre cuvânt și funcționalitatea lui afectivă („*Misterul, Amarul, albind sacru Cerul / Și Păsări, și Oameni plutind între Spații; / Aripa și Clipa scufundase Paharul / Prea plin de degustul acid din Carpați...*” - „Poema Majusculă”). Cuvintele devenite simboluri sunt numeroase, acestea exprimând o anumită poziție față de problemele de existență (legate de timp, anotimpuri, planete, împărțirea lumii de dincolo în Rai și Iad; de Diavol și Christos, de dragoste (având o Evă, fie ea și „de spumă”), de Paradis („*Cum eram doar copii într-un fals Paradis*” - „Furul de ață”) etc. Poezia lui este una a simbolurilor, un procedeu expresiv de mare forță, declanșator de asociații și întrebări, renăscând dorințele („*Soarele mai este o copilărie / Oare nu ești Soare, oare nu sunt eu ? / Fii Tu - pentru mine - o sfântă Mărie, / Să mă ard pe*

rugul ce-i al meu!...” - „Un portret ce mă alină”) de altădată de „de acum”.

*
*   *

În privința folosirii lexicului, se poate observa interferența termenilor din „vocabularul activ” în care intră atât cuvinte neologice, cât și populare: „*Podgoria`i coruptă de Pasărea-moroi, / Eu mântui mustul acru. Aștept ca tu să crești*” („Rugă pentru lipsa luminii”). Alături de cuvinte de origine latină, precum „corbi” și „minciună”, și care cer un determinant neologic (de exemplu: „haotic”, „clan”, „hipnotic”, „spasm”, „etern”), nuanțând comunicarea în asociere cu alte cuvinte de origine diferită („nămol”, „lan” și „gol”). O asemenea combinație o găsim nu numai în poezia „Dor de a minți” (de unde am selectat exemplele anterioare), ci și în alte versuri ca: „*Ropot de vorbe. Minunat havuz. Țigară ruptă. Fum îndoliat. / Odihnă vie`n care Tu mă uzi / Cu un ulcior ce pururea e spart. / Un grajd integru. Omorât de cai. / Livada stearpă plânge după tuns...*” („Torquemada”). Cuvintele, la poetul Gruia Novac Jr., poartă încărcătura grea a simbolului, indiferent de proveniență, căci importantă este comunicarea. Un cuvânt precum „clar” (lat. clarus) are un înțeles în versul „Am crescut în Clar” („Crez alungat”) și altul în „Voi curge în clar de otravă din vreascu...” („Supremul, ucigașul timp”), ceea ce denotă polisemantismul acestuia.

*
*   *

Cu sens opus, antonimele formate cu „ne-” (prefix) se bucură de o atenție specială din partea poetului. O serie de cuvinte au această particularitate, ca de exemplu: „netopit”, „neobosit”, „nenoroc”, „nenăscut”, „nejudecat”, „neizbăvit” (scrise cu literă mică), dar și „Neuitarea”, „Nefericirea”, „Nesomnul”, „Neumbra”, „Nemurirea” etc. Procedeu semantic este unul de efect, precum în versul: „*Mă mai lovești, Tu, fată nelovită*” („Singurătatea casei Tale”). Aceeași disponibilitate creatoare se manifestă ca urmare a unei nehotărâri, exprimată și întărită, de către un subiect aflat în impas, dar reflexiv: „*Și frica sau larma, durut, nedurut ?; / Ce negură albă strecoară mieroși / Un singur Albastru duios, neduios ?; / Nimicul să toarcă un pas, nici un pas ?; / Ce clipă deplină îmi aruncă-n altar / Un soare sihastru, cu har, fără har*” („Albind întrebărilor”). Tendința ezitantă se obține din repetarea verbului - la formă afirmativă sau

negativă: „Ce spumă abstractă mă urcă în sec,/ Aripa-mi să treacă, să trec, să nu trec?”. Obținute prin diverse căi, în special cu ajutorul prefixelor „ne-” și „dez-”, („dezleg”), antonimele exprimă o stare opusă, punându-se în valoare un procedeu intern, cu valoare lexicală.

*
*   *

La nivel lexical, un rol important îl joacă „criteriul frecvenței”, ceea ce ne dă, mai ales, când în discuție este vorba despre o operă poetică, o anumită dinamică a ansamblului lexical. Urmărindu-se prezența unor cuvinte care dau imaginea unui poet ancorat în realitate, însă meditativ și solitar, se poate afirma cu certitudine, că sobrietatea, ca stil, se datorează, asemenea unui lait motiv, verbului „a plânge”, conținut, într-o formă sau alta, în majoritatea poeziilor. În scopul motivării noastre, vom aduce următoarele exemple: „un plâns către mine/Un plâns către undă” („Supremul, ucigașul timp”; „Iarăși plâng...” („Trecutul adormit”); „Am plâns cu care uneori

m'asamăn/De trag un clopot al deselor urzici...” („Autoportret”); „Mă doare plânsul minții” („Autoportret”); „În semnalul gării plângeam mohorât” („Între două trenuri - Viața”); „De ce, când cerul plânge-n multe lumi” („Resemnare optimistă”); „În creier ființa-mi plângea după vis” („Uitare”); „Vom plânge. Vom arde. Vom sta să-nviem” („Ce va fi”); „Femeie albastră, prea plină de plâns” („O clipă de privire”); „Pe fluviul de oase stau singur și plâns” („Undeva, cândva. Într-o seară”); „Eu nu plâng de Cel nepedepsit” („Beția trupurilor noastre”); „Iar mă izbește, iar mă rupe și iar mă plânge către Tine” („Trecutul ieri”); etc.

Sobrietatea este dată și de conținut, căci poetul, pe baza experienței proprii, având de partea sa ficțiunea, ne propune un nou univers, și pe care-l socotim un act de cultură, căci cunoașterea umană este semnul înnobilării. Deoarece stilul este individual, am face remarcă unor interpretări care țin de originalitatea viziunii poetice, și care, în cazul de față, nu poate fi în afara limbajului. Și din acest punct de vedere, ne aflăm în fața unei cărți de poezie care răspândește îneditul.

COLOCVIUL DE LITERATURĂ, ediția a XXXIII-a

Vineri, 21 august 2015, ora 10:30, pe terasa Casei Vechi (în care a trăit poetul Cezar Ivănescu) a avut loc manifestarea „Case și locuri memoriale”. În fotografie (de la stânga la dreapta): prof. Elena Monu, prof. Adrian Solomon, scriitorul Lucian Vasiliu, viceprimarul Dorin Apostu, prof. Cristina Vizitiu și prof. Gruia Novac. În stânga, doamnele Claudia Comănescu și Mihaela Maxim, două salariate superbe ale C.A.R.P. „Elena Cuza” Bârlad.

Coman Șova - un poet al spațiului nemțean

Născut la 18 octombrie 1933, în București, unde locuiește de 60 de ani, poetul COMAN ȘOVA și-a petrecut primii 18 ani din viață în județul Neamț, la Humulești, apoi în satul Suha, unde era o fabrică de cherestea, la Bicaz, Tarcău, Roznov și, în sfârșit, la Piatra -Neamț, localități prin care Ioan Șova, tatăl său, maistru forestier, se tot muta cu serviciul. Între anii 1941-1947 urmează clasele primare la Școala nr.2 din Piatra Neamț, apoi se înscrie la Liceul „Petru Rareș”, de unde se transferă la Liceul Tehnic de Silvicultură din Roznov, pentru a-i face pe plac tatălui său, liceu pe care îl absolveste în 1952. În vara aceluiași an, pleacă la București unde se înscrie la Facultatea de Silvicultură, cum dorea autoritarul părinte, dar, vocația dovedindu-se mai puternică, se înscrie și reușește la Institutul de Teatru, iar după 3 ani se transferă la Școala de literatură „Mihai Eminescu”, care în același an devine Secția de literatură și critică literară „Mihai Eminescu” în cadrul Facultății de Filologie a Universității din București, facultate pe care o absolveste în anul 1960, așa cum visa încă de pe băncile liceului, când scria poezii și frecventa cenaclul literar condus de profesorul și poetul Constantin Borș.

Între 1962-1964 îl găsim ca secretar literar la Teatrul „Barbu Delavrancea” din București, perioadă în care debutează în dramaturgie cu piesa *Iubesc pe-al șaptelea*, urmată de altele, precum și de scenariul filmului *Ora zero*, toate bucurându-se de succes. Între 1965-1972 este secretar general de redacție al revistei studențești *Amfiteatru*. În anii următori a fost secretar general de redacție al ziarului *România liberă* (1972-1974),

redactorul-șef adjunct la revista *Magazin* (1974-1986), publicist comentator la *România liberă* (1986-1990), iar în anul 2011 fondează, împreună cu scriitorul Florentin Popescu, revista lunară *Bucureștiul literar și artistic*, îndeplinind funcția de director.

În anul 1970 debutează cu un volum de versuri intitulat *Astrul nimănui*, apărut la Editura Eminescu, întâmpinat cu cronici și recenzii semnate de Ilie Constantin, M.N.Rusu, Ion Butnaru, Damian Ureche, Magda Ursache, Nicolae Baltag, Constantin Pricop ș.a. Drept urmare, în 1971 devine membru al Uniunii Scriitorilor din România.

Tot la Editura Eminescu îi apar și următoarele volume: *Marival* (1974), *Cuvinte de reazem* (1977), *Poeme* (1980), *Unul cu altul* (1983), *Căderea fructului* (1989), *Nevoia de alb* (1996). Urmează *Die liebe ist mein alltangskleid* (Iubirea este haina mea de fiecare zi), traducere în limba germană de Ioana Crăciun, Editura Neue Literatur, 2010, Jena; *Cuvinte de reazem*, col. Opera Omnia, Editura TipoMoldova, 2012; *101 poeme*, Editura Biodova, 2012; *Frig/Cold*, ediție bilingvă româno-engleză, Ed. Semne, 2013.

În același an și la aceeași editură îi apare volumul *Paharul cu îngeri*, o voluminoasă antologie, într-o formulă originală, în care nu mai apar titlurile volumelor princeps, poemele fiind structurate tematic. Titlul acesteia semnifică diversele ipostazieri ale îngerului: mască a revoltei, semn al nostalgiei vremurilor arcadice, emblemă a purității eului liric și a harului creator. Volumul se bucură de o pertinentă prefață semnată de Nicolae Balotă, iar în final îi sunt alăturate peste 30 de cronici literare, începând cu Alex Ștefănescu, Dan C. Mihăilescu, Florentin Popescu, Daniela Zeca, Tia Șerbănescu, Ion Roșioru, M.N.Rusu, Dumitru Radu Popa, Dorin Tudoran și terminând cu Ioan Mazilu Crângașu, Fănuș Băileșteanu, Marian Popa, Constantin Sorescu, Mircea M. Pop, Rodica Florea, Ion Cristofor.

Un spațiu considerabil al liricii este rezervat poeziei de dragoste. Metaforic vorbind, el afirmă că „Iubirea este haina mea de fiecare zi”, metaforă pe care o găsim și în titlul volumului apărut în limba germană. Ca principiu constitutiv al lumii, femeia iubită este o permanență în poezia sa,

reprezentând eterna aspirație spre ideal. Pentru Coman Șova, femeia, simbol al suavității, este o „sărbătoare dulce, o rană, țipăt, trup de vis și aer care colorează cerul cu insomnii și forme, este albastră mireasă care înflorează pământul cu pași calzi și umezi, aducând lumină și ploii curate, mănunchi de raze, e vis și fruct, alcool și pâine și tot ce se poate, fugă, mister, neînțelegere, pământ, apă și soare, pădure subțire de făget.”

„O femeie mi-a ieșit în drum/ cu toți pruncii ei nenăscuți/ în priviri/ cu toate trădările ei/ în priviri./ Își așază ochii în ochii mei/ și-i lasă acolo./ O femeie mi-a ieșit în drum,/ sub pleoapele ei/ respirau fantome/ ce-au bântuit apoi/ vorbele noastre/ săpând adânc izvoare/ de proaspete erori.” (Întâlnire, pag. 201)

Funciar duios, absolventului de liceu silvic îi repugnă îndepărtarea insului de natură, de universul silvestru cu atâtea oaze de seninătate, în care el a hălăduit în cei mai frumoși ani ai vieții, univers devenit un topos al statorniciei și fericirii depline. Pădurea devine un spațiu securizant, intim și protector: „Trec prin munții mei/ pe un cal învățat să zboare;/ nu am arme,/ nu am decât cuvântul omului de aici/ și aerul tare al stâncii” (Prin munții mei, pag. 269).

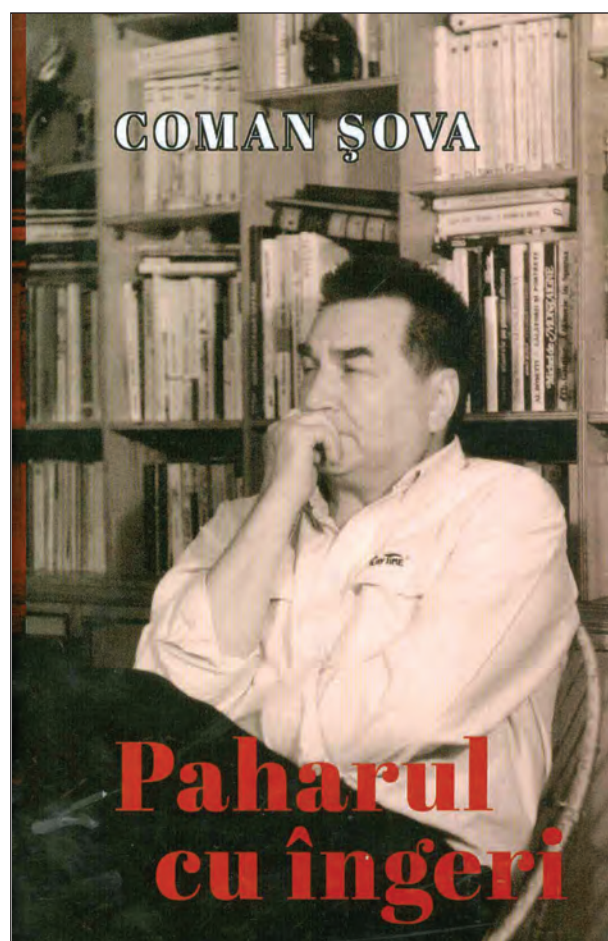
Anotimpurile („iarna e haina mea de duminică”), ninsorile și pădurea cu toate vietățile ei,, pământul care îl cheamă irezistibil reprezintă obsesiile majore ale poetului. În peisajele sale predomină, cu mici excepții, o singură culoare: albul, albul cireșilor în floare, al ierbii brumate, al tinereții, al purității, al stării de grație, al transfigurării. Nu o dată, asistăm la un spectacol feeric al naturii care invadează orașul, salvându-l de cenușiu și sordid: „O pădure de foioase și conifere/ cu galerii nesfârșite de păsări/ invadase orașul./ Un fagus silvatic/ își rezema coatele de Intercontinental./ Păsările dirijau autobuzele.../ Din cinematografe ieșeau/ păduri tinere de mesteceni,/ alimentarele erau pline/ de fructe sălbătice/ și ouă de dropii/ ... iar pe covoarele fermecate/ ale poienilor plutitoare/ iepurii albi/ făceau tumbă” (Vis și tumbă, pag. 337).

Tehnica sugestiei, pe cât de simplă, pe atât de eficientă, este stăpânită magistral de Coman Șova, care reușește astfel să strecoare destule aluzii la ticăloșiile din anii comunismului: „E noapte peste tot și-n zi,/ e noapte înăuntru și-n afară/ e noapte adâncă în a fi/ și noapte încă se mai cară” (Noapte peste tot, pag. 167); „și niciun fulg curat nu cade-n iarna asta. Pe nevăzute, ning noroaie peste noi” (Pe nevăzute, pag. 368).

Fără să-și împodobească versurile cu artificii stilistice, poetul își rostește discursul limpede, fără stridențe, preferând să-și exprime ideile prin sintagme care să declanșeze șiruri de interogații și răspunsuri din partea cititorului. Remarcăm și muzicalitatea care se naște din ritmul rostirii, din tonul ușor elegiac, din armonia intrinsecă a asocierii cuvintelor.

O listă lungă putem alcătui doar din temele sale consacrate: dragostea, curgerea ireversibilă a timpului, faptul divers, jubilația, reveria, nostalgia copilăriei, legătura dintre generații, familia și singurătatea, raportul cu divinitatea, criza mondială, problemele ecologice ale planetei, moartea, memoria, uitarea etc. Lumea autorului e o sumă de fragmente de realitate și irealitate, de cotidian și de viață interioară, condensând metaforic durerile unui neam și credința în temeinicia lumii. Printre rânduri, transpare crezul său de o viață în puterea regeneratoare și în taina cuvântului întrupat.

Poet cu disponibilități lirice, Coman Șova scrie o poezie de substanță și idee, firească precum respirația, emoționantă prin autenticitatea trăirii, prin sinceritatea neafectată.

DATORIE VERSUS INGRATITUDINE

Întâmplări de... poveste

Nici chiar în vremuri în care aş fi fost îndrituit s-o fac, n-am ascuns naşterea mea basarabeană. Rădăcinile originare ale paterului meu ating primii doi-trei ani ai secolului al XVII-lea (Zona „Izvoare” - şi geologic şi toponimic - din ținutul Soroca fiind localizarea), eu nascându-mă în deceniul al IV-lea al secolului al XX-lea (1935, noiembrie 22), motiv pentru care nu mi-am putut vreodată şi nici nu-mi pot reprima sensibilităţile faţă de tot ceea ce s-a întâmplat ori se petrece în fosta Basarabie, de la Hotin (în nord) şi până la Cetatea Albă (în sud).

Iată de ce, mai cu seamă că pe 1 Octombrie am sărbătorit **Ziua Persoanelor Vârstnice** (Oare data asta nu cumva e doar o adiere... mondială cu intensitate populistă, o poveste de adormit... bătrânii?!), mi-am luat îndemnul de a mă raporta **altfel** la însușirile morale „datorie” şi „recunoştinţă”. De data aceasta, mizând pe credinţa mea (naivă uneori) că toată lumea (toată!) are ştiinţa acestor termeni fundamentali, nu-i voi mai explica; voi aduce în faţa dumneavoastră, a cititorilor, două pilde legate strâns de existenţa bunicilor mei, patern şi matern, dintr-o perioadă tristă şi neuitabilă pentru poporul de la Dunăre, Mare şi Carpaţi....

*

Ţăranul român a fost întotdeauna ascultător în faţa asupritorului, fie că acesta era străin sau pământean. Rare şi fără efecte spectaculoase au fost excepţiile...

Aşa se face că Basarabia, rebotezată după raptul din 1940 Republica Socialistă Sovietică Moldovenească, a fost obligată unui proces frontal şi draconic de desnaţionalizare şi de subordonare necondiţionată faţă de „marea” Uniune Sovietică (U.R.S.S.). Cum? Prin anexare, arestări, condamnări la ani grei de puşcărie, execuţii sau deportări în Siberia. Vă mai amintiţi, sigur, versurile poetului de excepţie Grigore Vieru: „*Doamne, Cel din slăvile*

străine, / Ce păcate oare-ai săvârşit / Că te-ai dus acolo şi pe tine / În Siberii fără de sfârşit?! / Doamne, intră şi-n a mea chilie / Şi-amândoi, răniţi şi îngheţaţi, / Să ne încălzim cu bucurie / Unul lângă altul ca doi fraţi.”

Dar cu populaţia pe care nu reuşiseră s-o desnaţionalizeze, ce s-a întâmplat? Aceasta era supusă unor privaţiuni greu de imaginat, în ceea ce priveşte mai ales povara plăţii cotelor

datorate statului sovietic, atât de mari, încât achitarea lor era realmente imposibilă. Percheziţiile nenumărate aveau drept consecinţă confiscarea şi a ultimului bob de grâu găsit după măturarea până şi-a podurilor caselor. Regimul bolşevic a provocat astfel foametea în întreaga Republică Socialistă Sovietică Moldovenească, în anii 1946-1947, situaţie care a dus la moartea prin inaniţie (înfometare)... a peste 200.000 de români basarabeni. Dar de la toată această „datorie patriotică”, etnicii ruşi, care nu erau puţini, primeau .... scutiri.(!)

În vremea la care fac eu trimitere, în satul Zastânca, din

proximitatea oraşului Soroca, trăia cetăţeanul **Vasile NOVAC**, născut în anul 1879, ca fiu al lui moş **Ion NOVAC** din satul Izvoarele, venit pe lume prin 1856, ca urmaş al celor ce făcuseră parte din ceata lui **Baba Novac**, căpitan tras pe roată de unguri, la Cluj, în 1601, august, după ce Mihai Viteazul fusese, prin trădare, ucis pe Câmpia Turzii. Acest **Vasile NOVAC**, urmaş al „fugarilor” care şi-au luat toţi numele de **NOVAC**, în amintirea **Căpitanului** lor ucis, munea ca picher (raimăr) la un canton pe şoseaua **Soroca - Cosăuţi - Iampol**. Familia avea o căsuţă în Zastânca, unde îl aşteptau seara soţia **Evghenia** şi cele două fete, **Vera** şi **Jenia**, care lucrau numai un sfert de hectar de pământ. Ceilalţi doi băieţi, **Ilarion** - tatăl meu - şi **Feodosie**, fugiseră în România. Moş **Vasile NOVAC** era **BUNICUL MEU**. În iulie 1947 a murit de foame la ....datorie!. Avea

Vasile Novac

68 de ani. În luna august, 1947, tatăl meu a primit, printr-o scrisoare cenzurată cu linii groase de tuș negru, vestea. A fost prima dată când l-am văzut plângând... A doua oară a vărsat lacrimi în ziua de 30 Decembrie (Zi tragică...) 1947, când **Cineva** a fost silit să abdice...

*

Comuna **Cotiugenii Mari** era cea mai mare localitate din fostul județ Soroca. După statisticile prezentate de d-na Maria Nasu autoarea volumului **Șoldănești - Calvarul deportărilor** (Editura Prut Internațional, 2012, Chișinău), această comună a avut foarte mult de suferit din pricina ocupației bolșevice, fiindcă 71 de familii, cu un număr de 157 persoane, au fost deportate în Siberia în anii 1941, 1945, 1946 și 1949, toți făcându-se vinovați de colaborare în anii războiului cu administrația românească și, astfel, au „trădat patria sovietică”.

Printre cei deportați s-a aflat și familia „Chiaburului” (Culacului) **Dumitru SURUGIU - BUNICUL MEU** - care împreună cu **Ana Surugiu**, bunica mea (născută în 1893), **Grigore Surugiu** (născut în 1920) și **Boris Surugiu** (născut în 1931), unchii mei, au fost luați în noaptea de 5 spre 6 iulie 1949, îmbarcați în vagoane de marfă („tovarneak”) în gara Cobâlea și „aruncați”, cu alte mii de basarabeni, la marginea Taigalei, în regiunea Kurgan (Kurganskoi oblasti). Ceilalți copii, **Liuba**, mama mea, **Neculai** și **Andrei**, unchii mei, se aflau în România.

„Stagiul” în Siberia a durat 11 ani, până în 1960, când la destui ani după moartea lui Stalin (1953) li s-a permis să se repatrieze.

Dar de ce l-am amintit pe **Dumitru Surugiu**, bunicul meu matern („Tata Mare”)? El s-a născut în anul 1887, în timpul țarismului. Basarabia fusese cedată rușilor, de către turci, în 1812. Când aproape să împlinească 18 ani, bunicul **Dumitru Surugiu** a fost înrolat în armata țaristă și dus pe frontul ruso-japonez din Extremul Orient. A luptat pentru Rusia și pentru Țar, fiind norocos că, prin 1907, s-a întors nevătămat în satul **Cotiugenii Mari**, din apropierea orașului **Florești**, cu sentimentul datoriei împlinite, fiindcă „onoarea e mai presus

de toate”, îmi spunea el. Singura nemulțumire din timpul campaniei militare ruso-japoneze nu erau oboseala și mâncarea proastă, ci, cu deosebire, comportamentul comandanților („Komandir”) care-i ziceau „maldavan durak”, adică „moldovean prost”!...

...Recompensa? După ce s-a așezat la casa lui, făcându-și o familie în 1912, muncind pentru a-și cumpăra pământ, a venit anul 1949... Sentimentele sale proromânești și pentru România erau cunoscute, că nu degeaba l-au ales oamenii primar după realizarea României Mari (1918).

Așa că în anul 1940, când Basarabia e ruptă de la România, oamenii ca el nu puteau fi priviți decât ca dușmani ai puterii sovietice. Deci, recunoștința

a devenit ingratitudine, meritul de a fi luptat cândva, fie și din ordin, pentru Rusia, a fost uitat și cetățeanul „moldovean” a devenit ostil mării Uniuni. Și a fost dus în Siberia de gheață 11 ani. A vrut să moară însă acasă! Și în 1960 s-a întors împreună cu familia supraviețuitoare „plecând” apoi, definitiv, dincolo, în 1969...

*

Fac, în final, o precizare. Respect și iubesc poporul rus, marea literatură rusă, muzica și dansul lor, limba în care ei cred și pe care regret că n-o pot vorbi curent, în absența unui exercițiu, accept patriotismul lor adesea fanatic. Dar să te ferească **Dumnezeu de conducătorii ruși!** Cotropesc popoare și teritorii, dar distrug, prin intenția de desnaționalizare, popoarele subjugate. Sunt individualiști; în consecință, răi și neîngăduitori...

Bunicii mei - **Vasile NOVAC** și **Dumitru SURUGIU** - mă veghează de undeva de sus. Vicisitudinile istoriei m-au privat de bucuria de a fi stat mai mult împreună, fiindcă rușii, în 15 august 1940, copil fiind încă, m-au exilat (deportat) în România, împreună cu mama și fratele. De atunci nu i-am mai văzut... Dar mă gândesc mereu la ei, mai ales că m-au învățat că dacă nu pot să fac întotdeauna bine, să mă feresc să fac rău ! Și că datoria e sfântă! Iar viața e inevitabilă ca moartea !...

Dumitru SURUGIU

Argument

De răsărit soarele

Răsai Soare, frățioare, pe chipul meu, pe trupul meu, pe hainele mele, pe casa mea, pe așteptările mele, să-mi lumineze ochii, să-mi bucure inima, să-mi încălzească sufletul, să mă spele de noapte, să mă spele de minciună, tu să mă dai zilei, să mă dezlegi de blesteme, să pot vorbi oriunde, să pot spune ce am de spus, să nu mă târăsc, să nu cerșesc, să fiu Om ca toți oamenii.

Sai și răssai, Soare, frățioare, să mă închin ție, să te pun în cântece, să te culeg din flori și din poeme.

Culcă-mă pe voie bună și scoală-mă pe bunădimineața, să-mi pot rupă cărare și Cale.

Ion Popescu-Sireteanu

Cuvântul soare

Este moștenit din latinescul **sol, solis**.

Știm că soarele este „corpul ceresc incandescent și luminos al sistemului nostru planetar, în jurul căruia gravitează și se învârtesc Pământul și celelalte planete ale sistemului și prin lumina și căldura căruia se întreține viața pe pământ” (DLR). Din mulțimea de extrase ilustrative cuprinse în DLR sub acest cuvânt, reținem câteva: **Ai tocmit și lune...să-și ia de la soare lucoare și rază** (Dosoftei); **Trebuie să aibă îngăduință până soarele va scăpăta** (Cantemir); **Alta e slava soarelui și alta slava lunii** (an. 1698); **Răsăritul este unde iese soarele dimineața** (Amfilohie); **În momentul dezlipirii lor de soare, planetele erau incandescente** (Conta); **Pe boltă sus, e mai aprins/La noi bătrânul soare** (Goga); **Apusurile de soare sunt adevărate apoteoze** (Lovinescu); **Soarele scapătă spre asfințit** (Sadoveanu); **Și de dragul dumitale/Știe chiar și sfântul soare** (Jarnik-Bârseanu).

Se spune despre cei mari care nu-i pot mulțumi pe toți: **Soarele, cât de mare este, tot nu poate încălzi toată lumea** (Zanne), iar despre cel leneș se spune: **Până se gătește, Soarele asfințește** (idem). Sunt unele ghicitori despre soare: **Ce arde și nu scoate fum? Căciula fârtatului pe marginea satului** (din „Șezătoarea”).

Este cunoscută locuțiunea adjectivală și adverbială: **Pe sau de sub soare**: **Cea mai frumoasă împărăteasă de sub soare** (Ispirescu).

Cuvântul **soare** este folosit în numeroase expresii: a făgădui, a dori, a cere câte-n lună și în soare; a se uita (la cineva) ca la soare = a se uita (la cineva) cu mare plăcere, cu multă dragoste; a fi rupt din soare = a fi foarte frumos: **Și eram frumoși amândoi, rupți din soare, meniți unul pentru altul** (Gane). **Soare cu dinți** este soarele din timpul iernii într-o zi senină, dar foarte geroasă. **A se vedea, a se întâlni ca soarele cu luna** = a se întâlni foarte rar sau a se evita.

Soare-răsare înseamnă răsărit, iar **soare-apune sau soare-scapătă** înseamnă apus sau timpul când apune soarele. **Soare-sec sau soare-în-cap** înseamnă insolație.

Al doilea sens important al cuvântului **soare** este „Lumina sau căldura care vine de la soare”: **Lacrimile săracilor nice soarele nice vântul nu le poate usca** (Neculce); **Soarele bătea caldicel pe prispă** (Vlahuță); **Văi biblice pline de soare** (Hogaș); **Deasupra stâncilor bătute de soare** (Bogza).

Aici amintim expresiile: **a vedea soarele cu ochii**; **a căuta pete în soare și versurile**: **Că săracul n-are soare Nici zile de sărbătoare** (Zanne).

Dintre derivatele acestui cuvânt, cel mai folosit este verbul **a însori**.

Soarele este prezent ca personaj în **Balada Soarele și Luna**.

Floarea soarelui sau **Soarea soarelui** este plantă numită științific *Helianthus annuus* L. Popular se numește și **lerboaie**, **Ochiul soarelui**, **Rujă de soare**, **Ruja soarelui**, **Soreancă** etc. (Borza).

Soare a devenit nume de familie prezent mai cu seamă în părțile de sud ale țării (**DOR**, 372).

Aromânii au moștenit cuvântul **soare** la fel ca și dacoromânii și este prezent în viața lor de fiecare zi. Prezentăm câteva contexte: **soarele da ș' înainte ca s' cântă cucotlu** = soarele răsare și înainte ca cocoșul să cânte; **tră tot da soarele ună** = pentru toți răsare soarele la fel; **ficiuric mușat**

ca soare = copilăș frumos ca soare; **gioni mușeaț ca sori luțiț** = feciori frumoși ca sori strălucitori. Cuvântul apare frecvent și în poezia populată aromânească (**DDA**).

Și românii din Meglen au cuvântul **soari**: **Di iel mai ubav ne vea, ca soari ancristea** = mai frumos ca el nu era, ca soarele lucea; **soari ncreaști** = răsărit de soare (Capidan, III, 269).

La istroromâni în locul diftongului **oa** din **soare** s-a folosit un **o** deschis, ca în graiurile din vestul dialectului dacoromân, ca acest **o** deschis să fie înlocuit cu **o**, așa explicându-se fonetismul actual **sore**, cum întâlnim cuvântul la Traian Cantemir, **Texte istroromâne**, 180, și la academicianul croat Goran Filipi, **Altasul lingvistic istroromân**, 88: **pemintu din sore** = teren însorit.

Cărți primite

1. Constantin Adam, *Destine și iubiri*, Ediția a II-a, revăzută, Editura Quadrata, 2014, Botoșani, 332 pagini, Cuvânt înainte de Traian D. Lazăr, În loc de prefață („Un îndrăgostit de cuvinte și povești”) de Traian Apetrei.
2. Serghei Coloșenco, *Cronici rebusiste*, Antologie și prefață de Gruia Novac, Editura Sfera, 2015, Bârlad, 143 pagini.
3. Neculai Ciochină, *Pictură. Materie, timp și spațiu*, album editat de Uniunea Artiștilor Plastici din România, 2010, cu 52 pagini, un C.V. Portofoliu, prefața „Timp și spațiu în arhitectura culorii” de Simona Nastac, referințe critice (12), cu 36 reproduceri.
4. Adrian Anghelescu, *Întoarcere în Tibet. Un vis împlinit/ Return to Tibet. A Dream Realised*, Editura Norma, 2015, București, 318 pagini, cu o prefață de Valeriu Râpeanu.
5. George Arion, *Nesfârșita zi de ieri*, ediția a III-a, Editura Crime Scene Press, 2014, București, 198 pagini.
6. Corneliu Buhuș, *Atacul lupilor*, vol. I: Tabăra, vol. II: Stela, vol. III, Stela, Editura Etnous, 2013, Brașov, 342+291+277 pagini.
7. Cornel Buhuș, *Idile romanțate*, Editura Etnous, 2014, Brașov, 288 pagini.
8. Cornel Buhuș, *Sacrificiu suprem*, Editura Etnous, 2015, Brașov, 283 pagini.
9. F.C.E.R., *Mărturii și imagini despre Holocaust în România*, coordonatori: Aurel Vainer și Silviu Veler, octombrie, 2013, București, 196 pagini.
10. Aristide Streja și Lucian Schwarz, *Sinagoga*

în România, Editura Hasefer, 2015, București, 274 pagini, cu un Cuvânt înainte de Acad. Răzvan Theodorescu.

11. Petre Isachi, *Amanta de proximitate*, Editura Corgal Press, 2011, Bacău, 335 pagini.
12. Petre Isachi, *Convorbiri imaginare cu Jorge Luis Borges*, Editura Rovimed Publishers, 2015, Bacău, 289 pagini.
13. Cătălin Mihuleac, *America de peste pogrom*, roman, Editura Cartea Românească, 2014, București, 314 pagini, cu un Prolog de Suzy Bernstein.
14. Ion Popescu-Sireteanu, *Oameni de pe scara mea*, Editura Printis, 2015, Iași, 127 pagini.

Cărți tipărite de bârlădeni

1. Serghei Coloșenco, *Cronici rebusiste*, antologie și prefață de Gruia Novac, Editura Sfera, 2015, Bârlad, 143 pagini.
2. Serghei Coloșenco, *Album-rebus*, dedicat promoției 1960 de la Complexul Școlar Bârlad (Liceul Teoretic „Mihai Eminescu”), Editura Sfera, 4 septembrie, 2015, Bârlad, 135 pagini.
3. Mioara Timofte, *Scrisori mirabile*, Editura Sfera, 2015, Bârlad, 118 pagini, prefață („Miracolul care nu înspăimântă”) de Gruia Novac.
4. Vasile Pavăl, *Suflete-n batistă*, poezii, Editura Stef, 2015, Iași, 170 pagini, prefață de Simion Bogdănescu.

Multă lume mă-ntreabă, pe stradă, de ce nu scriu mai des despre *gastronomie*; sau de ce nu mai fac emisiuni tv culinare; căci, zic amabilii, erau bune.

Or fi fost; însă am avut experiențe triste, până la urmă, cu acest nevinovat *hobby*! Deoarece românul a rămas de pe vremea Împușcatului cu unele sensibilități: să aibă păpică, să aibă căldurică și să aibă zile libere multe. Deci, eu făcând emisiuni culinare la televiziune, eram urât de-a dreptul de ăi ce se duceau la poliție, pe ogoare, pe șosele înzăpezite, să filmeze criminali, catastrofe & tâlhari; adicătealea, zicea milogii, noi aducem știri și n-avem popularitate, iar ăla stă-n crâșme, bea, mănâncă și mai e și simpatic?! Huooo! S-aducă publicitate, bani-grup, atunci!...Că face publicitate mascată!

Așa i-au păcălit pe directorii posturilor tv cu pricina: că eu nu aduc bani televiziunii respective, dar mănânc în trena ei! Silă mi-e!

Am mutat rubrica, peste ani, la un post tv din Capitală: aceeași Jeanetă, altfel coafată: două "parașute" care făceau pe sexapiloasele la o emisiune matinală, veneau zilnic la restaurantul unde filmam și-și luau prânzul, zicând că intră-n costul publicității; după 8 emisiuni, am încheiat și cu postul tv central.

Cărți nu mai scriu; am mai avut, sporadic, rubrici: chiar într-un mare cotidian din București - tot nu ține! Sunt alții care vor să se bage pe felie, crezând că acolo-i pomană și pomana îngrășă!...

Pasiunea mi-a rămas, însă; mă interesează în continuare *cum* ne hrănim; cât evoluăm; dacă ne civilizăm. Și mă bucură, spre exemplu, că la o emisiune tv națională, am văzut recent un tânăr care face salate cu *avocado*! Bravo lui! Avocado e minunat în salate!

Se dedică domnului profesor Gruia Novac, cu ocazia împlinirii unei vârste rotunde

La fel cum sunt încântat de faptul că la Sfântu Gheorghe se va deschide din toamnă o *facultate* de bucătari - după modelul European. De ce, adicătealea, nobila meserie care în Franța, spre exemplu, e la cel mai mare preț (bucătarul Președintelui având același rang cu Premierul!), la noi să rămână o funcție oarecare, la nevoie, bine dusă-n spinare și de mediocre gospodine?! E o reabilitare tardivă, dar necesară, a nobilei ARTE culinare...

Mă surprinde plăcut și ideea unui specialist din Chicago care a inventat recent mâncarea... din *hârtie*, scoasă la... imprimantă: "coala" e din cereale & cartofi, iar cerneala din roșii și morcovi; prindeți și mănânci. Nu îngrășă și nu costă mult. Plus că nu trebuie să te deplasezi acasă sau la restaurant, ca să te sature. Interesant!...

La polul opus, mă mănhește o veste tragică, de curând sosită din America de Sud: campionul unui concurs de tequila, a decedat, după ce a deșertat peste 40 de pahare de tărie. Păi, bine fraților, mâncarea și băutura-s pentru competiții?

Eu, e drept, *sunt* campion mondial la șorici, dar nu m-am grăbit să dau gata un metru jumate pătrat de epidermă porcină în zece minute, ci-n șapte ore! Gastronomia (ca și Oenologia) nu acceptă proba de *viteză*, că nu-s patinaj, înot sau atletism!

La fel, nu mai particip de mult, la *Bolta Rece*, nici la concursul de tochtură, nici la cel de hăpăit bere, fiindcă mi-am dat seama că nu -s profesioniste: Păstorel spunea că băutorii proști sembată mereu, iar mâncării de duzină au indigestii, într-una.

Amintindu-ne un citat din *Avarul*, spunem și noi, odată cu clasicii: *mănânci* ca să trăiești, și nu *trăiești* ca să mănânci! Pe alt culoar: *tu* bei vinul, nu *el* te bea pe tine!

În concluzie, poftite bune & inspirații ...nebune, sclavi (împărați?) ai cuhniilor!...

„...Adâncă răscolire a pământului înțelenit în așteptarea plugului”

„Frunză verde cimbrișor
Du-te, du-te vântișor
Și treci Prutu' und-mi-i dor...”

(I. Popovici)

La margine de țară...

Mă uit la ceas. E ora 9 și 30 de minute și soarele încă nu-și arată fața! E o dimineață de mai, rece, noroasă și apăsătoare, care mă duce cu gândul mai degrabă spre mijlocul toamnei decât spre vara care ar trebui să bată la ușă! Zarzări și meri troieniți de flori roz-albe și crețe, se întrec în a încanta privirea și a mă face să uit de vremea câinoasă care parcă nu mai vrea să plece, zgândărând reumatismul piciorului drept care a început să mă necăjească. Vama Stânca e altfel de cum o știam. Un spațiu total schimbat, modern, european. Printre funcționari îl zăresc pe Cristi, ruda mea îndepărtată. Îl salut discret. Suntem județ de graniță, vamă la hotarul Uniunii Europene(!) cu clădiri pe măsură, impunătoare, funcționale, avantajos plasate, creând posibilitate pasagerilor, să admire în întreaga splendoare, frumusețea peisajului oferit de lacul de acumulare din amonte, ori de matca Prutului din aval, cu lunca și albia canionar meșteșugită de bariera de stânci calcaroase pe care le străpunge. Oare câte popoare pot spune că au frontieră în mijlocul lor(!?) - mă întreb eu retoric.

Îmi îndrept cu drag privirea spre plaiul basarabean, spre frații de peste Prut la care gândesc cu admirație, cu iubire de neam, cu nostalgie după timpul irosit decenii de-a rândul de când o hotărâre impusă, potrivnică și nedreaptă i-a rupt din curgerea normală a evoluției lor alături de cei de-un sânge și de-o mamă, soarta lor derulându-se independent și abrupt față de noi. Prin minte îmi trec chipuri de basarabeni pe

care-i cunoscusem de-a lungul timpului, din a căror frământări sufletești desprinsesem un gând constant - dorul de libertate -, glasul interior care nu putuse fi înăbușit... Dorul... cuvânt căruia în limba polonă îi corespunde cuvântul Jar"! - "foc" care ne arde și ne întreține iubirea de nație, dragostea de plai, admirația față de limbă și respectul față de aproape... „Viața unei națiuni și a unui popor depășește Statul - care este numai o ordine politică a societății -, iar destinul unui popor se împlinește numai dacă oamenii sunt conștienți de datoria lor. Nimeni nu poate da ceva poporului, decât dacă în sufletul lui trăiește acel popor”. (P. Andrei)

Controlul este sumar, formal, așa putea zice. După câteva minute, suntem pe celălalt mal al râului, în vama Costești, în „țară străină”! Nimic nu deosebește un mal de celălalt al Prutului. Același relief, aceleași plante, aceiași oameni, aceeași limbă, poate uneori mai arhaică... La 60 de ani, pentru prima dată în viața mea, am prilejul să străbat Basarabia și în partea ei nordică, să-mi „clătesc” ochii și în Ținutul Sorociei. E frig și ploaia stă gata să cadă. Autobuzul aleargă pe drumul ce taie dealurile de-a curmezișul, străbătând sate îmbătrânite (tinerii fiind plecați la muncă în străinătate!), parcurgând câmpuri lucrate mai bine ca la noi (e o anume responsabilitate și un respect față de pământ), trecând pe lângă clădiri părăsite (ca și la noi), ale fostelor colhozuri...

Soroca este așezată pe coasta priporoasă a

unui deal ce-și scutură poala în albia Nistrului, bătrânul „Tyras”. Nistrul nostru de altădată, stă așa cum era pe vremuri hotar prăpăstios între două lumi cu structuri deosebite, cu origini diferite... Curiozitatea, pur și simplu, mă mână spre malurile lui pentru a-l privi de aproape, a-l studia, a-i simți pulsul...și, nu văd nimic distinctiv, nimic oficios, nici măcar soldatul grănicer care ar fi trebuit să păzească hotarul, adevăratul și străvechiul hotar... De aproape, misterul Nistrului devine și mai învăluit, curiozitatea transformându-se în teamă... Nu, nu teama că vor năvăli cei de dincolo puhoi (un bac traversează mereu fluviul), ci teama pentru frații basarabeni că se vor lăsa păcăliți sufletește de ceea ce ascunde zarea spre răsărit...

„- Verde frunză de gutui
Nistrule de ce nu-mi spui
Ce-i cu frații-nstrăinați
Și de soartă blăstămați?
- Voinicule, ruga ta
Îmi înmoaie inima.
Suie-n barcă cât mai iute
Și te trec pe negândite.
.....
- Nistrule, apă blajină
la-mă din țară străină
Du-mă la frați și surori
Unde-s văi cu mândre flori.
-Moldovan frumos, viteaz
Nu te da pe un necaz
Că dreptatea va veni
Și pe răi i-a nimici.”
(Folclor basarabean)

Vraja bătrânului Nistru, martor al atâtor evenimente memorabile din trecutul nostru milenar, evocând cu susur de șoapte, glasuri venite de dincolo de vremi, cuprinde pe oricine se abate, să asculte pentru o clipă marea spovedanie istorică, în momentele de popas, la temelia falnicei Cetăți voievodale a Sorociei. Răsărită pe ruinele unor fortificații mult mai vechi, în vremea lui Ștefan cel Mare și Sfânt din lemn, iar apoi rezidită din piatră sub domnia slăvitului domn Petru Rareș, rotundă, cu cinci bastioane, Cetatea a înfruntat vitregiile veacurilor rezistând și stând semeață la fruntariile Moldovei. Fior de mândrie românească îți pătrunde sufletul, și bucuria te cuprinde în spațiul interior al cetății când cuvintele graiului străbun răsună din gura custodelui profesor Nicolae Bulat, într-o limbă română impecabilă, inserând legende și emoționante întâmplări de mult uitate, narând povestea seculară a venerabilei construcții, care a sfidat cu dârzenie prădalnicii cotropitori. Ascultându-1 pe domnul profesor

Bulat, sufletul meu creștea de bucurie și speranța revenirii la vechile temeuri, sporea. „Nasc și la Moldova oameni...”, nu sunt numai niște cuvinte spuse de cronicar cândva, ci au consistență și valoare, au corespondent și astăzi... Într-un scuar din bulevardul central, ce perpetuează numele marelui voievod, un monument ridicat viteazului domn Ștefan cel Mare și Sfânt, domină Piața Civică.

„La Soroca în Cetate
Inima lui Ștefan bate!” (P.Popa)

Nu departe de cetate, e Casa de Cultură, o clădire nouă, mare, plasată în mijlocul unui parc. Opere sculpturale moderne te întâmpină din loc în loc, parcă ai fi în tabăra de sculptură de la Măgura Buzăului. Ghid și gazdă ne este poetul Petre Popa, un vrednic urmaș, susținător și cultivator al limbii lui Eminescu, pe care-l revendică ca mentor. O placă de marmură neagră cu chipurile muzicienilor Doina și Ion Aldea-Teodorovici este plasată pe peretele de la intrare.

„Hulubii adorm în Cetatea Soroca
Stă piatra la cuiburi de veghe
Stau turle spre cer ațintite cu ochiul
La steaua ce încă ne vede.
...Soroca, Cetatea Soroca
E numele tău de botez
În Nistrul ce pururi invocă
Toți zeii- să nu-nngenunchezi...” (Petre Popa)

Director al Teatrului „Veniamin Apostol”, Petre Popa, ne plimbă prin oraș, ne duce la „Aleea Clasicilor”, ne vorbește despre strada „Eminescu”, cea mai plină de istorie și importanță cultural-artistică în viața urbei, despre trecutul orașului, despre greutățile pe care le întâmpină în lupta pentru punerea pe picioare a tinerei instituții. Pe această stradă, la intersecția cu Strada „Independenței” se află și sediul noului Teatru. Vizităm clădirea, o construcție ternă și searbădă în exterior, dar interesantă arhitectonic în interior, cu o impunătoare scară de onoare în holul central, hol, folosit în prezent ca sală de spectacol cu 60 de locuri! Clădirea este fosta „Casă a învățătorului” din Județul Soroca, ridicată în perioada interbelică de către membrii corpului didactic sorocean cu sprijinul guvernului României! Petre ne vorbește cu entuziasm și încredere despre viitoarea clădire, ne arată schițele de reconstrucție, planurile de perspectivă. E un proiect mareț, de anvergură, pentru care are deja finanțarea aprobată. Mă laud, că în perioada interbelică, una dintre personalitățile culturale și politice de prim rang, care a activat la Soroca, a fost botoșăneanul

Dimitrie Iov, născut la (Uriceni) Flămânzi, cel care edita ziarul „Basarabia de sus”, fiind prefect și deputat sau senator din partea locuitorilor fostului județ. „-Știu!”- îmi spune. Știe și despre chinurile la care a fost supus de regimul ce a urmat după război, dar mai ales știa despre poemul său „Urâtă hartă are Țara mea”, publicat în 1940, inspirat de raptul bolșevic din acea vară, care a fost hotărâtor pentru condamnarea sa de mai târziu...

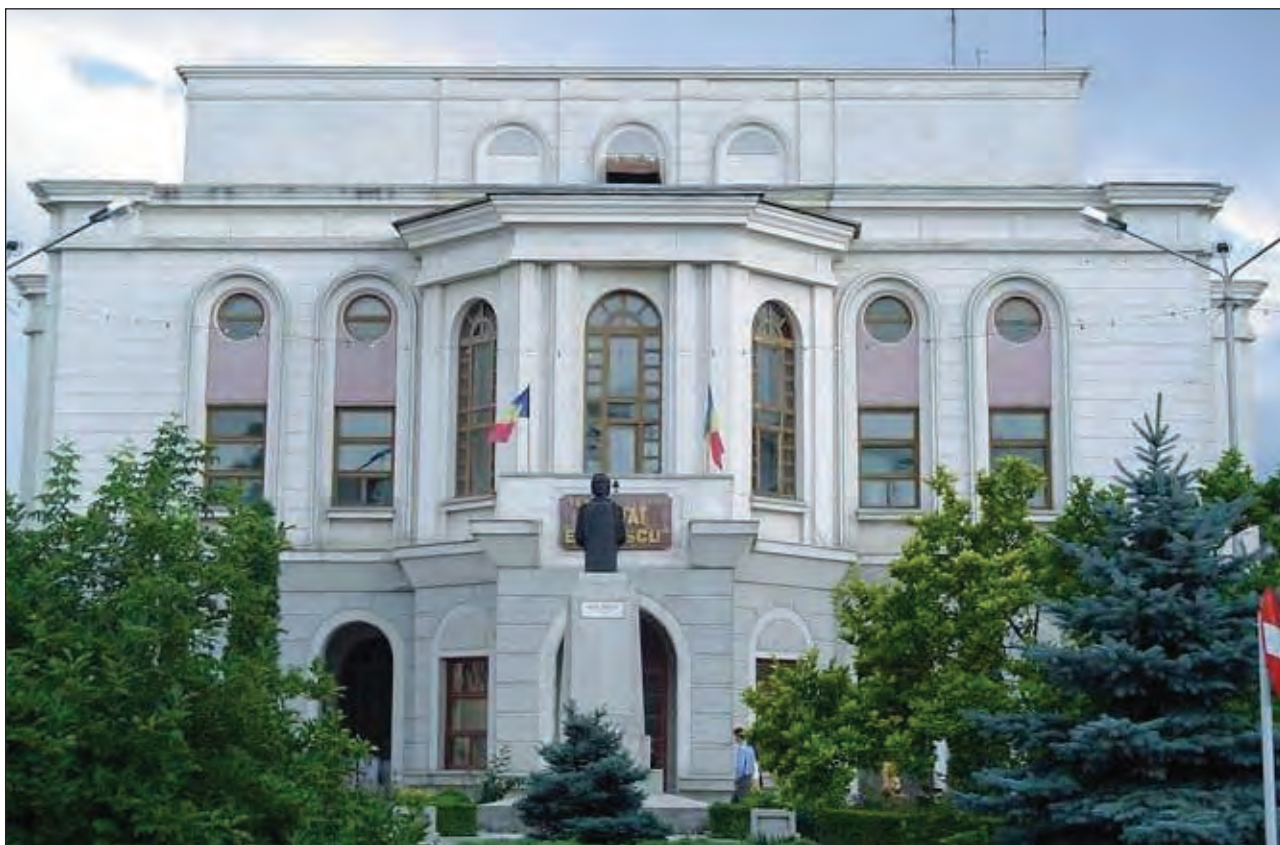
Spectacolele noastre cu „Ivan Turbincă”, s-au bucurat de succes la publicul sorocean. Înaintea fiecărui spectacol și la sfârșitul celui de-al doilea s-au ținut mici speech-uri, s-au spus cuvinte de mulțumire și felicitare; din partea gazdei directorul Teatrului „Veniamin Apostol”, domnul Petre Popa, din partea domnului șef al Comitetului Raional de Cultură Soroca și din partea directorilor Teatrului „Mihai Eminescu”, domnul Traian Apetrei și domnul Volin Costin. S-au înmănat însemne culturale, materiale publicitare, albume, diplome, flori etc. Sala a fost entuziasmată, soroceni emoționați aplaudau furtunos.

Cumpătarea sentimentelor și măsura cuvintelor spuse au multă însemnătate și înfățișează judecata asupra unor stări de lucruri cunoscute și trăite. Sufletul basarabenilor este pregătit pentru continuitate, pentru reluarea tradiției, și pentru dezvoltarea ei. Oameni cu frica lui Dumnezeu, conștienți că sunt continuatorii

unor rânduieli seculare și a unei istorii glorioase, ei respectă datinile și obiceiurile, vorbesc graiul curat al strămoșilor. Întâlnirea a fost una de neuitat, una de suflet, mai ales că noi am fost singurii care am dat curs prompt invitației și solicitărilor lor; veneam din orașul lui Eminescu, cu un spectacol inspirat din opera bunului lui prieten Ion Creangă, pus în scenă de un regizor basarabean, Ion Sapdaru, având printre interpreți și doi actori basarabeni, din care unul își începuse studiile la Soroca, Mișa Donțu. „Prietenul bun la nevoie se cunoaște”! M-am convins încă o dată, dacă mai era nevoie, că „sângele apă nu se face”, iar soroceni sunt în permanență înarmați sufletește împotriva stricătorilor de neam, au un suflet al lor, un suflet de hotar, un adevărat zid de apărare, unul spiritual, ridicat și consolidat de idealul mobilizator al conștiinței românești care s-a conservat așteptând momentul prielnic pentru a se manifesta. Rostul nostru aici, vreau să cred că, n-a fost doar o ușoară fâlfâiere de aripi, ci o adâncă răscolire a pământului înțelenit în așteptarea plugului pregătitor al unui sol fertil.

„ Pe câmpul tău bogat, cum e un lan
Privirea mea citește ca-n scrisoare,

.....
Că zestre-ai fost și te-au furat dușmanii,
Frumosule covor basarabean.” (Dimitrie Iov)

Teatrului „Mihai Eminescu” din Botoșani, salutări din Bârlad !

Neant cu lentile de contact

Poetul la 40 de ani

- Trăiesc cu speranța că poezia și aforismul mai au puterea să salveze suflete rătăcitoare atunci când nimeni nu mai are timp pentru lectura unui roman de calitate.
- Înainte de a se topi în palmă, fulgul de zăpadă a visat să ajungă bulgăre.
- Dacă oamenii s-ar fi născut cu aripi, ar fi devenit păsări de pradă. În niciun caz îngeri.

Blocstartul amintirilor

ca și mulți alții
aș vrea să alerg către finis
să-l strâng pe Dumnezeu în brațe
dar, de frică să nu fur startul
am rămas pironit în blocstartul amintirilor
privindu-mi pixul, un fel de ștafetă
pe care nu am cui s-o predau
privind spectatorii care surprind momentul
în nu știu câte cadre cadavre
pe secundă
ei vor să scrii și iar să scrii
ca și cum scrisul ar însemna să gătești
șapte feluri de mâncare
pentru degustătorii apocalipsei tale personale
să fii un restaurant plutitor care circulă
pe fluviul propriilor lacrimi
apoi să eșuezi pe malurile secate
să ajungi un fel de distracție
pentru cei din generația
facebook

Darts la adăpostul megapixelilor

ziare, reviste, situri, bloguri, rețele de socializare
fericirea nu este decât un lanț de servere
prin care orbecăim ca niște somnambuli ai vieții
reale
umplem golurile unei lumi virtuale

cu vise care nu mai interesează pe nimeni
în timp ce amintirile contrafăcute
devin amantele noastre cele mai fidele
unii dintre noi au găsit locuri
în care se mândresc cu poze de înaltă rezoluție
încercând să-i convingă pe alții
sau să se convingă pe ei înșiși
că nu trăiesc degeaba pe pământ
și uite așa lumea se depreciază constant
iar cei care se zbat să transmită mesaje
pentru trezirea conștiinței
se apropie de oameni la o distanță
optimă de înțelegere
și ajung ca tablele din jocul de Darts

Spectacol interzis muritorilor

privește atent un munte, un arbore,
o piatră, o apă și ține-le minte
pleacă apoi în lume
trăiește-ți viața
întoarce-te peste ani și ani
privește-le din nou pe toate și vei avea senzația
că n-ai fost plecat niciodată
din acele locuri
urmărește un episod dintr-un film serial
care te captivează la maxim
dormi, pleacă la muncă
întoarce-te acasă, vizionează un alt episod
și vei avea senzația

că n-ai fost plecat niciodată
 din acțiunea filmului
 citește o carte, zece cărți, o sută de cărți
 întoarce-te la cartea care ți-a plăcut cel mai mult
 și vei avea senzația că n-ai fost plecat niciodată
 dintre copertile ei
 privim, plecăm, ne întoarcem
 ne întoarcem, privim și plecăm
 numai că unii oamenii
 pe care i-am privit cândva
 cu atâta dragoste
 au uitat să se-ntoarcă
 din călătoria lor
 au rămas captivi într-un spectacol
 interzis muritorilor
 iar umbrele, sufleurii ai neantului
 ne șoptesc în continuare
 rugăciunile

Neant cu lentile de contact

prin lacrimi tragem de timp în fața zădărniceii
 visele sunt doar niște monede de schimb
 aruncate de zei în palmele cerșetorilor
 mutilați de amintiri
 pe eșafodul dimineții
 ne ghilotinăm șansa unui nou început
 și iată-ne singuri într-o lume
 în care speranța cu aripi de ceară
 s-a prăpădit pe stâncile abrupte ale inimii
 nici umbrele nu mai leagă prietenii
 ne îmbrățișăm spasmodic absențele
 în fața neantului cu lentile de contact

In memoriam

CEZAR IVĂNESCU

Un mai vechi al său prieten, Nichita Danilov, scria în „România literară” din iunie, 2008 (la două luni de la moarte) vorbele, pe care vi le reamintesc:

„La plecarea sa în eternitate, se cade, dincolo de avatarurile vieții de zi cu zi, să uităm faptele rele, și să ne amintim de cele bune, intonând, câteva strofe din al său *Rosarium*:
 «! Amintescu-mi Baaadul Paradisul
 cărnii Sfânt/ unde Magul Simon Magul
 grai avea cuvânt!/ unde sângele
 tău maică, ispitindu-mi goliciunea/
 pentru trupul meu de apă găsea
 matcă-amărăciunea/ (...) Spune-mi
 unde se culege timpul sfânt și aurul/
 și semințele a cui sunt când presară
 taurul?! / a cui sângele ce curge și în
 noi atunci o cupă/ inima neînțeleasă
 nemairegăsită după?/ Câți făcuți
 is să priceapă că spre tine nu-i cărare/
 decât tot lingând deșertul de cenuși
 și sare?! (...)! amintescu-mi Baaadul
 Paradisul Cărnii Sfânt,/ plângeți
 lacrimi să-mi pară ca și când n-am fost nicicând...»”

*

Cine a fost Cezar Ivănescu? Mereu va fi foarte greu de descifrat existența celui care la traume reale adăuga altele noi, imaginare. „Sufăr zilnic și enorm/ Că nu sunt Marilyn Monroe”, scria el, dar avea tăria și să adauge: „Dumnezeu nu mi-a dat stigmatetele, dar mi-a dat voie să mi le procur”. Nu mă mai mir că tot el a conchis, ca un bun adept al traumatomanției, notând: „Urmând această artă mă voi expune

continuă ca un demonizat până la sfârșitul vieții...”

Și-atunci nu vă mirați, sper, că C. I. nu s-a sfiit să agațe, în pioaneze, pe ușa camerei sale această inscripție:

„Marți spre miercuri dimineață, între orele 4 și 5, în spitalul din Bârlad, pe întuneric - era camuflaj din cauza bombardamentelor - pe 6 august 1941 s-a născut Cezar Ivănescu, reîncarnarea lui Caius Iulius Caesar, și care se va strădui în această existență să facă astfel încât să devină un Budha într-o existență viitoare...”

E atât de puternică forța verbului său, încât ajută afirmația să nu cadă în ridicol, vie rămânând doar flacăra acestui crez.

Ridicoli sunt cei care ne tot flutură prin fața ochilor teoria complotului, în ceea ce-l privește pe Cezar Ivănescu, dar nu numai pe el...

Am încredere în rațiunea d-voastră, de aceea vă încredințez, în întregime, poezia *Turn*, spre luare aminte: „! când m-am născut, mama/ pe o masă întinsă cumplit suferea,/ mama mea cea bună,/ pe-o masă;/ dar pe cealaltă,/ mama mea Moartea,/ goală, lungită, surâdea,/ atât de frumoasă,/ mama mea Moartea,/ surâdea,/ căci copilul ei mă nașteam fără ca ea să sufere...”

Anul aceasta, în august 2015, ar fi împlinit **74!**

Gruia NOVAC

Legătura de rouă

Astăzi în târg o paiață -încă de dimineață
Vindea legături drepte, șerpuitoare de viață,

Turn Eiffel la promoție, cochilii de gală en gros
„Ce de îngeri la rând!...- mi-am zis... Nu-l mai aștept pe Godot”.

Cu mărunțișul din poșeta de rouă
Mi-am luat o legătură de viață frântă... în două.

Suveniruri scoțiene

Pe unde nu ne-a plimbat fantezia în ie
(în week-endul acesta aproape nemestecat)
Pe nevinovata coală a dealurilor scoțiene
fără să rănească ideea sprintară
că ducele de Argyll -așa a planificat-
fără să smulgă îndoială cu îndoială
în Valea Lacrimilor spălată de trecutu-n noroi
în vremea aceea(în februarie 1692)
cât sânge-au pierdut macii
-nu se știe-
nici câți au fluturat vântul discordiei
dezlipind bandaje de suflet
din viața alăturată-nspre rai.
Intins în iarbă, ne-a nverzit inima
infatuatul castel Inveraray-
curtenitoare carapace a păsării Phoenix-
c-așa a planificat ducele de Argyll
să vindece pelerinii de moarte,
să-mpace toate pietrele-n cetate.
Dragul meu ,Bi
pe unde Versul cel Rău s-a-ncumetat a păși

văzduhul cade-n genunchi, pământul înflorește și cântă:

„Până la cer mai e o zi!”

Și-am văzut atâtea frumuseți scoțiene lunecând
înspre sud, lângă Loch Lomond
unde îngerii stângaci dorm zgribuliți
de o parte și de alta a râului Clyde...

Până la St.Andrews

se tot deșiră priveliști dezgolate, încântătoare
(le păstrez pentru tine-n umede grăməjoare...)

Când am ajuns ,mi-am invitat însoțitorul
la o partidă de golf

dar s-a retras în camera-i cu oglinzi zâmbitoare
neurmărind până la capătul aleii
luna speriată, ce intra desculță-n castelul Glamis
să n-apeze Machbeth pe trăgaciul clipei.

Dar în fiecă toamnă , la vest de Aberdeen
în pretty little castele, cucernicul Balmoral
mi-a promis că ne las-o fereastră deschisă
vacanțelor noastre în doi...

Acum am smuls îndoiala pe jumătate...

Dragul meu, Bi

nu știu dac-a ajuns iedera
până la sufletul tău

c-am tot udat cuvintele trădate...

Incertitudini

Acest vers al
Zeitei Aruru o fi
De-ntinde bezna lumii
În zori pe frânghii...
Tot mai departe de casă
Sufletu-mi pierde ,prinde culoare
Când Viața și Moartea
Bune surori
Rază cu rază
Se sărută-n cărare.
Încă o stație...
Ziua de ieri
Sfioasă zornăie
Din drum să se-ntoarcă
Vorbit-a în somn -parcă
Penița hoinară
Când mi-a muiat în cerneală
Sufletu-mi cald,
Când Viața și Moartea
Bune surori
Mă caută-n lume
Gară cu gară.

Acest vers al
Zeitei Aruru o fi
De-adună bezna lumii
De pe frânghii...

Luciditate

Cu-atâtea întrebări nesigilate-n priviri
Răsucind vicleană știri subțiri

Prea singură-i viața -azi nu mai mori-
Te-nvață să te cațeri fără să cobori...

Ți-aclamă primii pași pe lamă de cuțit
Când rândul din față te strânge subit

Împăturește ceru-n năvodu-i neputincios
Când numeri câte valuri nu s-au mai întors...

Pân' se-nsănătoșește setea-n cupe - regină -
Cât încă ne surâde clipa din vitrină

Îți scotocește-n același destin nelumit
Când sângeră jocul de noi dezlipit,

Când doare vestejirea de aripi în amiezi,
Când alte încăperi de suflet renovezi...

Lași ziua să-și adune puii-n culcușuri
Cât încă mai trec strada uzatele apusuri,

Lași dinții acestui veac să dea lumina-n două
Să roadă barierele de rouă

Spre vama-n care toate biletele s-au dat...
Afli că poezia...ți-e pașaport expirat.

Așa visam muștrați de-aceeași zare-n Roma
Să refacem templul Zeitei Bellona.

Însă ochii umezi ai vieții străvezii
Și-au închis pleoapa spre a ne trezi...

Vineri, 21 august, 2015, „Casa Veche” din Bârlad.

Schimbul de impresii dintre redactorii șefi nu cunoaște loc și spațiu.

Lucian Vasiliu, de la *Scriptor*, și Gruia Novac, de la *Baaadul literar*, își dispută opiniile despre casele și locurile memoriale ale Bârladului...

Întemnițatul temnicer

Mă uit îngândurat spre cer,
Dar cerul nu mă mai cunoaște.
Nu îndurare vreau să-i cer
Pentru păcatul de-a mă naște.

Ci hămesite guri de fier
În jurul meu prind a se caște;
Mă uit îngândurat spre cer,
Dar cerul nu mă mai cunoaște.

Înveșmântat în strai de ger,
Doar duhul iernii mă mai paște -
Întemnițatul temnicer,
Ucis în sfânta zi de Paște.

Mă uit îngândurat spre cer.

Existențială

Exist pentru că cerul există,
Și tu, care nu vrei să exist.
Rămân, deci, la formula mea mixtă,
Tu să rămâi cu sistemul cubist.

Capul pătrat - gândire simplistă -
Facerea lumii din gaze de șist;
Exist pentru că cerul există.
Și tu, care nu vrei să exist.

E lumea precară și tristă,
E vesel doar tristul artist.
Un duh neprielnic mi-asistă

Căderea în hău dualist.

Exist pentru că cerul există.

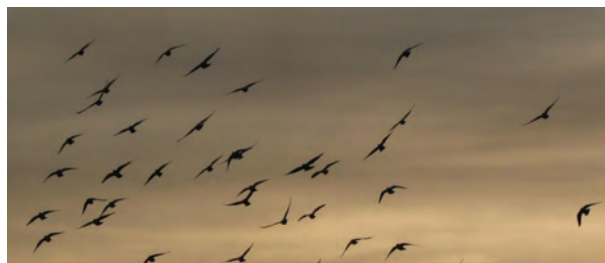
Tu să rămâi

Tu să rămâi cu gândurile tale,
La mine toate sunt mai simple parcă.
Privirea-mi e din ce în ce mai moale,
Nici gândul morții nu mă mai încearcă.

Prin vis mi se arată câte-o vale
În care dușii vor să se întoarcă,
Iar tu rămâi cu gândurile tale,
La mine toate sunt mai simple parcă.

O ploaie fără noimă se prăvale
Și fulgere ciudate se descarcă.
Un fel de hău mi se deschide-n cale,
Te chem prin somn cu voce slabă, doar că

Vreau să rămâi cu gândurile tale.

Norii

Au început să miște norii
Pe cerul fără de hotar,
Ca niște tușe iluzorii
Pe-un nestatornic calendar.

Asemenea cu călătorii
Purceși pe-un drum imaginar,
Au început să miște norii
Pe cerul fără de hotar.

E-o-nvălmășeală de prigorii
În zboruri fără de habar,
Deasupra lor, aviatorii
Plutesc în zumzet de țânțar.

Au început să miște norii.

Vă poftesc la epigrame, Patru lei suta de grame...

Oenolog fără simbrie,
Priceput și devotat,
Pân-la urmă s-a-ntâmpat
De-a căzut la datorie.

El bea vinul doar din cană
Și stă drept precum a stat.
Doar atunci când bea Crăcană
Merge strâmb și crăcănat.

E vestit degustător.
Lumea zice că-i și cult.
Dar, dacă degustă mult,
Devine dezgustător.

Omul ăsta are gust
Și pricepere și nas.
Nu bea niciodată must
Și nu gustă tulburel.
El preferă Ottonel.
Din asta i s-a și tras.

Dup-atâta tura-vura,
Vă îndemn cu a mea gură:
Nu beți vinul cu măsura,
Ci sorbiți-l cu măsură...

Cică vinul s-a scumpit,
Mai ales la soiul Riesling.
De aceea, negreșit,
Mulți se deplasează-n dribling.

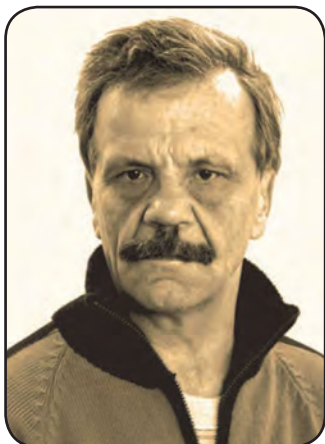
Fie-a cioarelor să fie
Întâmplare cu păcat:
El, scafandru încercat
Pân-la urmă s-a-necat
La o cramă, într-o vie.

Viața asta e anostă,
De aceea bea la hurtă.
Nu contează cât îl costă,
Că oricum se face turtă.

Dânsul e mereu ursuz,
Decât alții, mult mai breaz:
Totdeauna e confuz,
Niciodată nu e treaz.

De pe când avea vapoare
Simte câte-un "gol de mare"
Dar, descoperind alcoolul,
Are cum să umple golul.

Iancu C. Ion, alias Ion Iancu Vale, s-a născut la 2 mai 1947, în comuna Pietroșița, județul Dâmbovița, unde a urmat cursurile școlii elementare. A continuat studiile la Sinaia, Fieni, Brașov și București. A practicat multe meserii și activități precum: strungar, lăcătuș montor, mic funcționar, muncitor forestier, fotograf, geolog, ziarist...

PĂDUREA TOAMNA

Cerul a migrat dincolo
de polenul florilor
și arama țigancă nomadă
își zornăie banii în plete.
Ochii de pe tulpinile mestecenilor
lăcrimează sub pleoapa vântului
și pe degetele umede ale tăcerii
corbii par verighete de smoală.
Doar brazii-și mai țipă
zâmbetul verde
îngânați de șoaptele albastre
ale pământului.
Dar de unde știm noi
că izvoarele
nu sunt plânsul limpede
al brazilor striviți
de atâta nemoarte...

ARAMĂ

O barcă de aramă
plutește între maluri pelerine
cărăușind estivale culori
spre un port de aramă,
ploaia descântă în surdină
legând râurile cu un cer
ce mustește aramă,
iar curcubeiele exilate
sub buza ulcioarelor
smălțuite cu aramă,
par arcade unicolore
arcade de aramă.

PERCEPȚIE METAFIZICĂ

Eu trebuia să pier demult
Pe când aveam mai puțini ani
Iar viața-mi plină de tumult
N-o prețuiam nici cât doi bani.

Când încă nu știam ce știu
Și peste tot eram prea viu
Și mai puteam frumos visa
La Cineva, la Undeva...

Și căutam Supremul Zeu
Jur-împrejur și-n capul meu
Și-l tot pierdeam și-l regăseam
De nu aflu cum mă numeam.

Din clipa când Vale, mi-am zis
Ce-ar fi însemnat să-mi zic Abis?
Și-am coborât într-un alt Eu
L-am perceput pe Dumnezeu.

MONTANĂ

Un șoim taie poteci
în largul cerului
și coasa ascuțită
a aripilor lui
cântă lovind curbat
în coiful soarelui.
Spirale verzi se-nfig
în margini de furtuni,
mai cade câte-un zvon
din neștiute Lumi
și turme de argint
călcând în iarba densă
adaugă prinos
la pacea grea, imensă.

MAREA ELIBERARE A LUI FAUST

Cu zel și cu fermitate am studiat din scoarță-n scoarță
 Științele naturii și filosofia, astronomia și chiar
 Teologia, arzând de nerăbdarea adevărului suprem.
 Și iată-mă acum ajuns spre apusul auriu al vieții
 Un biet nebun, un vraci ce-și poartă de nas discipolii
 În varii discipline, deși în fața semenilor trec drept
 Savant neîntrecut, dar când trag linia firească a unui
 Nou început, cu tristețe pot spune că nu știu nimic.
 Infernul e pe-aproape și dracul știe că n-am bucurii
 Pe lume, căci gloria e-o amăgire și nu-mi închipui
 Să-ndrum pe alții sau să învăț pe cineva, cu toate că
 Aceasta era înalta mea menire, dar nu mai sper în ea...

De aceea, de un timp m-am dedicat magiei și-acuma
 Lenevesc la umbra copacului cu fructe aromate,
 Pe care Adam izgonit din rai l-a părăsit, trecând
 De la o viață dulce la o existență amară. Prin conștiință
 Și verbul de-nceput nădăduiesc să dezvălui ascunse
 Taine ce țin de univers, să nu fiu silit, cu fruntea-n sudoare,
 Să spun ce nu știu când mă întreabă fiecare - vreau
 Să simt cum curge-n mine *semina rerum*, de *anima mundi*
 Să fiu deplin în sufleteșit.

Cum aş putea să văd aceasta? Cu ochii minții, fără
 Instincte exacerbate, deși gândurile mărunte, perfecțiunea
 Însăși în mintea răătăcită, le purtăm cu noi departe
 În ființa obscură, așa cum anotimpurile lumii scaldă
 A timpului lumină tremurândă. Astfel, nu izbutim
 Să prindem sub creion și-n minte tot ce ne înconjoară,
 Și-atunci tresărim la orice zgomot, întorși spre noi înșine
 În apucături nebune, iar semnele rele se înmulțesc

Și cele bune se micșorează în astă lume. Pe roata aurie
 A razelor Lumii, ființele cu însușiri umane tronează
 Fericite în Palatul de cleștar al Timpului, împodobite
 Cu ramurile înflorite ale rațiunii (cele mai înalte merite),
 Sublime stări mentale armonice, alcătuiți inefabile
 Pe câmpul plin de voioșie din realitatea solemnă.
 Toate acestea sunt însă goale de sens fără iluminare,
 Cum goale sunt nucile găunoase, neputincioase semințe
 Viitoare, asemenea zborului frânt de întuneric în mrejele
 Oceanului percepției insondabile...

Lumea plutește deasupra unui trandafir cu spini -
 Continuum de căderi și încălcări în virtuosele îndeletniciri
 Din durată ascunsă a vieții. Izbăvirea omului (născocire
 Sau prezență spontană) zboară ca un fluture din forul
 Interior spre beatudinea supremă, fiindcă un prețios
 Spirit uman nu-și permite luxul de-a rămâne pe calea
 Autodistrugerii, cultivându-și pasiunile cu meschine
 Sentimente de teamă, groază și ură. Altfel, mintea oricât
 De luminată pătrunde fragmentar în acuratețe, suferința
 Și neînțelegerea polarizează opiniile răătăcite de punctul
 Germene, temelia fertilă a lucrurilor, sigiliul multiplicărilor
 Genetice - ecou înfricoșător al goliciunii, veracitate
 Topită în nimicnicie- cu toate că propriile-ți gânduri
 Lunecă ușor prin estuarul memoriei spre marea întindere
 A Spațiului, populat fără știre de conștiințe ființe
 Viitoare.

Tu, omule, vlăstar orfan al cunoașterii, cauți undeva -
 Fără finalitate sau cu finalitatea greșelilor tale -
 Ce se ascunde altundeva, fără înălțarea pilonului
 Înțelegerilor neclintite. Precum firul subțire de undiță

Aruncat cu acul pregătit să zgârie doar sensul, iluzia,
 Membrana de granit a esenței de la hotarul Mării
 Desăvârșirii, precum nava cosmică ce vrea să plieze spațiul
 Cu repeziciune subluminică în căutarea ultimei frontiere,
 Marginea nemărginită a Universului, atemporalitatea.
 Bucuriile, necazurile, confuziile, percepțiile, gândurile,
 Opreliștile plăsmuiesc înfiorate viziuni, așa cum susanul,
 Sursa uleiului curgător, iar laptele, a untului galben,
 Se plăsmuiesc prin presare oprimată și decantare eliberatoare.
 Însă, buzele ce au gustat mierea nu au nevoie de alții
 Pentru a-i explica gustul acesteia, deși există erudiți
 Pricepuți a răspândi povești fabuloase despre ținuturi
 Paradiziace, cât și despre cele hiperboreene pe care nu le-au
 Văzut nici măcar preț de o clipă, decât cu ochii cufundați
 În sine ai Memoriei...

Pe roata alcătuirilor divine, invocând cuvinte magice,
 Bijuteria de aur a revelației, am avut o viziune: acolo
 În adâncurile de nepătruns ale materiei sălășluiește,
 Veșnic necuprins în trup și devenire, Marele Om al
 Universului, strălucitor ca diamantul razelor pure,
 Împodobit cu ghirlanda versicoloră a desăvârșirii,
 Cu o față surâzătoare de jur-împrejurul sinelui iluminat.
 Mâna dreaptă atinge ușor inima voioasă și vrăjită, mâna
 Stângă sprijină un clopot de cleștar, simbolul genezei
 Prin sunet a Luminii. Prelungite în afară, picioarele
 Închipuie extensia perpetuă a spațiului ca o fereastră albastră
 Pretutindeni deschisă, cu membrana sunătoare precum tobele
 A Timpului.

Marele Om șade zămbitor și atotștiutor în jurul unei
 Mese de lumină, oglindă răsfrântă înlăuntrul luminii,
 Pasaj de transmigație spre viziuni - germene, fațete
 Agitate și nerăbdătoare ale devenirii umane. Apoi dansează
 Aducând ofrande Mărețelor mame ale Universului prin
 Gesturi de strălucire peste creștetul capului. Vibrația de
 Culori pure în sunete armonice irupe deodată stele
 De cleștar, țâșnind în spectre luminoase spre bolta unui
 Curcubeu alb ca zăpada de munte, albul primordial
 Al Lumii.... Cu capul rezemat în palmă, Marele Om al
 Universului stă la masa de lumină, îi văd fața translucidă,
 Obraji tineri, îmbujorați și alături părul nins. Întind
 Mâna într-un gest de adorație, mișcarea întârzie
 Nesfârșit până să ajungă în conștiință, întârzie în timpul
 Îndesat, ani și ani, vremuri ce s-au stins pentru mine...

Acum știu cine sunt, mă simt iarăși eu însumi. Sunt
 Un soi de negativ, o matrice nevăzută, pe care n-o pot
 Cuprinde și unde trebuie să mă strecor, dacă vreau
 Să devin conștient de forma și expresia desăvârșită a
 Omului de Lumină - deși imaginea ochi în ochi nu e
 Cu puțină, așa cum ochiul singur nu se vede pe sine
 În oglindă... Un glas neauzit mă urmărește încă,
 Mă împresoară din umbră, știu că a ieșit din vis și mă
 Caută întruna...

Reviste primite

- *ARGEȘ*, nr. 8(398), august, 2015, Pitești, redactor șef: Dumitru Augustin Duman: „*Cât de primar, cât de redus la înjurătură ori la ditiramb trebuie să fie limbajul pentru a fi înțeles din prima? De ce refuzăm cu obstinație citirea secundă care poate fi mai roditoare, mai dătătoare de înțeles decât prima și mult mai apropiată de adevăr decât aceea prin delegație? De ce venim cu un orizont de așteptare otrăvit? Dacă Seneca însuși ar fi fost citit după ureche?*” (Petru Pistol, *Invitație la lectură*, pag.9.)
- *MERIDIANUL CULTURAL ROMÂNESC* (Romanian cultural meridian/ Meridien culturel roumain/ Румынский культурный Меридиан/ Rumänische Kulturmeridian), anul I, nr. 3, iulie-august-septembrie, 2015, Vaslui, director: prof. dr. Dumitru V. Marin, redactor șef: Val Andreescu: „*Limba română suportă în acești ani „atacul tehnologic”, adică impunerea unor termeni tehnici sau combinații lingvistice anglo-saxone, atacul demografic, adică scăderea numărului de vorbitori, atac la autoritate, respectiv mai puțină importanță pentru comunicare.*” (D.V. Marin, *Crimă culturală în formă continuată împotriva Limbii Române* - editorial, pag.5.)
- Cu un Consiliu redacțional alcătuit din profesori universitari, revista *NOUL LITERATOR*, având ca director executiv pe Nicolae Pârvulescu și redactor-șef pe Teodor Oancă, apare la Craiova, sub egida Uniunii Scriitorilor din România.
 Înființată în 2010, noua publicație trimestrială de cultură amintește de revista *Literatorul*, inițiată în 1880 de Alexandru Macedonski.

Obiectivele revistei *Noul literator* sunt enumerate de N. P. Vrâncănu: a continua o tradiție foarte valoroasă și a promova cultura românească în țară și în afara ei.

Cu prilejul împlinirii a cinci ani de la apariție, *Baaadul literar* urează colectivului redacțional, colaboratorilor revistei *Noul literator* un călduros „La mulți ani!”, putere de muncă și spor în toate.

(„Veste” comunicată și redactată de Petruș Andrei)

Pădurea-și uită...

Pădurea-și uită cântecul în sine
 Și-n trestii crește lacrima de miere,
 Se înăsprește câte-o adiere
 Și din pustiul nordic iarna vine.

Mai urcă-n suflet dor de înviere
 Când fierb în noi, ca vinul, vechi suspine
 Și-un gând mai paște câte-un mărăcine
 Și înflorește-n inimi o tăcere.

Mai adăstăm la umbra tinereții...
 Când e-ncărcat cu roade pomul vieții,
 La orga toamnei câte-un înger cântă.

Ni-i dată, pentru-un timp, dumnezeirea
 De-aceea să nu irosim iubirea
 Și să trăim, din plin, clipa cea sfântă.

De vrei...

De vrei ca să citești o poezie,
 Îmbracă-ți sufletu-n veșminte sfinte,
 Că-i hrană pentru inimă și minte
 Nu-i doar așa, o pură fantezie.

Nu-i nici-o-nșiruire de cuvinte,
 E-un fel de preot cel care o scrie,
 Tristețea el o schimbă-n bucurie,
 Și-aprinde-o lumânare pe morminte.

Îți trebuie și ție pregătire
 La fel ca-ntr-o poveste de iubire
 Molipsitoare cum este-o viroză.

Șoptește versul în singurătate
 Ca să-l auzi ca inima ce bate
 Iară de nu, atunci citește proză.

Citește...

Citește cât de multă poezie,
 Alege, dintre toate, pe cea bună
 Și care și în inima ta sună
 Când aripi mari îți cresc în fantezie.

Un vers e ca un strigăt în furtună
 Sau ca un ritual dintr-o magie,
 E-a universului divină armonie,
 O șoaptă-i sau un vis sub clar de lună.

Rostește cântul cu înfiorare
 Să-ți fie ca o binecuvântare
 Ce o revarsă pronia divină.

Să simți că-n suflet razele îți plouă,
 În ce privește poezia nouă,
 Și-aici alege grâul de neghină.

Pase în doi

Vântul zănatic fugărea norii de leșie, storcându-i ca pe niște bureți uriași, pântecoși, de apa mărilor și oceanelor. Picurii reci, cădeau vijelios, sfârâind pe asfaltul încins, iar ploaia își cernea zbaterea ei volburată, primenind orașul.

Ștergătoarele harnice își făceau rondul îndepărtând pârlășiile care se acumulau neconținut pe parbrize, iar luminile farurilor pâlpâiau uimite în crepusculul zilei de vară. Se auzeau răpăitul nervos al precipitațiilor, fâșâitul roților prin ochiurile de apă murdară sau înjurăturile unor trecători zgribuliți, împrășcați cu perdele de apă. Dan Trofin, inspector la protecția consumatorului, conducea prudent, cu atenția distributivă mărită un Audi, gri - metalizat.

Deși era străbătut de un drum european, orașul era împânzit de semafoare și treceri de pietoni la tot pasul. Mașini cu numere de înmatriculare din toată țara sau cu numere străine, circulau cu cele locale în șiruri interminabile, aproape bară la bară. „Barem de ar fi șoseaua de centură, ar prelua traficul greu și ar descongestiona orașul. Pe zi ce trece, este din ce în ce mai agasant pentru toată lumea!!”, spuse el, nemulțumit, cu voce tare.

- Ei, nu fi supărat, îl domoli tatăl său octogenar, un omuleț pirpiriu, galben la față, ghemuit pe bancheta din spate a mașinii, mai ai răbdare...timpul le rezolvă pe toate.

- Pe dracu! La calendele grecești!... m - am săturat de gogoși de douăzeci și cinci de ani... sunt... aceleași ... iar noi credem mereu, în promisiunile unora și altora...și nimic nu se întâmplă bun pentru oameni... s-a cam dus răbdarea pe apa sâmbetei...

- Stai potolit, băiete, generația mea a aș-

teptat patruzeci și cinci de ani americanii și iată, când au venit, ce brânză au făcut?...

- Te rog, tată, mă lași cu comentariile mătăle! opri Dan pâlăvrăgeala părintelui și după ce semnaliză dreapta urcă lin, jumătate de metru pe trotuar, apoi frână scurt.

Mereu aveau discuții contradictorii, dar acestea erau constructive și se terminau câteodată și cu puncte de vedere comune..

- Merg să-ți iau rețeta, e o farmacie aici în colț, își aminti fiul și coborî repede să nu-l ude ploaia.

Bătrânelul își întinse mâinile slabe, noduroase și căută pe banchetă, lângă el o sacoșă din plastic în care se găsea ceva de ale gurii. Cotrobăi și dădu de un ștrudel din care începu să înfulece. Cu câteva zeci de minute înainte părăsise spitalul unde fusese internat la secția medicală cu un ulcer rebel. Leșea ameliorat, iar medicul curant îi completase scrisoarea medicală și o rețetă, aducându-i la cunoștință că trebuie să urmeze un regim alimentar sever.

- ...Fără sare, grăsimi, carne de porc, ... doar cartofi fierți sau copti, lapte, brânză de vaci, salate, legume, fructe compot, carne albă fiartă sau la grătar, fără prăjeli, decretase medicul autoritar.

- Un pahar, două cu vin, dom` doctor, așa la masă, nu ar merge? întrebă el, serios.

- Nu vrei nouă, moșule? se stropși specialistul în halat alb... dacă mai tragi cu păhărelul, te cheamă popa mai repede la deal.

- Păi de, domn` doctor, noi la țară, mai creștem un porc, facem rachiu, vin...și fiindcă muncim la câmp, în grădină, nu putem răbda, păcatele noastre... și apoi, spuse el spăsit, ne-om

duce și la Cel de Sus, odată și odată, că doar cu o moarte suntem datori, vorba poetului...

- Cum vrei, tataie, e alegerea fiecăruia, eu mi-am făcut datoria... spuse neutru medicul. Și acesta plecă grăbit, îmbufnat parcă, în alt salon.

Apoi îl trezi din reverie zgomotul portierei. Dan se întoarse mai nervos decât plecase.

- Pe dracu! răbufni el, nu mai au rețete compensate, au lichidat stocul, luna viitoare mai primesc.

- Și ce facem?... nu cumperi de aici la preț întreg?... fiindcă eu am nevoie urgent de medicamente... ce spui?, întrebă îngrijorat tatăl.

- Nu... mai încerc în centru și dacă nici acolo nu au compensate, atunci nu avem încotro... concluzionă Dan.

Porni motorul și după ce semnaliză, pleacă prin ploaia bogată spre inima orașului. În câteva minute, ajunseră în dreptul unei farmacie mari cu geamuri vitrină, înfiptă ca un pinten în partea unui bloc cenușiu de locuințe.

- Așteaptă-mă că nu durează mult, ceru Dan îngăduință...

- Nu plec nicăieri... stau cuminte și te aștept, îi răspunse micalit bătrânelul, ronțâind un covrig.

Le era drag feciorul ăsta, îl simțeau mai aproape de ei, mai atașat decât ceilalți doi, un băiat și o fată. Deși era om în toată firea, căsătorit, la cei 49 de ani, avea fiu și fiică, ambii studenți, el rămăsese tot copilul părinților. După o jumătate de oră, Dan se întoarse tot cătrănit, având sub braț o sacoșă din plastic cu însemnele farmaciei, burdușită cu medicamente.

- Nu am găsit nici aici compensate, ți-am luat la preț întreg, se scuza el mâhnit, dar... fii matale sănătos și să-ți fie de ajutor!!... ce să facem?...asta e ...democrația....

- Bine, Dane, chiar ce am putea face?... cu cine să ne certăm acum? îl interogă tatăl.

- Păi, avem cu cine?? Toți au scuze.... au dreptate..... dar nimic nu merge în țara asta!! ridică el din umeri a lehamite. „Se vede de la o poștă că azi i s-au înecat corăbiile”, murmură bătrânelul. Între timp, ploaia se oprise și un cer de un albastru auriu se profira pe sub coroanele castanilor seculari. Văzduhul liliachiu, proaspăt spălat de impurități, năvălea revigorant de pretutindeni. Se lumina tot mai mult și surâsul cuceritor al razelor de soare mângâia orașul și platourile verzi și galbene ale dealurilor din împrejurimi.

În apropierea catedralei, sunetul strident al claxoanelor îl iritară și mai mult, sporindu-i nervozitatea. Oare ce naiba se mai întâmplase? Nis-

caiva accident, un carambol, vreo unul sau una, bolnavi psihic, în curul gol?? Însă... nimic din toate ăstea.... Stai să vezi și să te minunezi!!!! Lumea se amuza pe seama a doi câini maidanezi care își satisfăceau nevoile sexuale, fără jenă de poporul biped, chiar în mijlocul străzii. Erau în călduri, cuplați într-un tot unitar, fără dorință sau puțință de separare. În vacarmul străzii, ei se mișcau în pas de melc. Un Matiz verde brotăcel, condus de o tânără blondă, încerca cu discreție să se strecoare pe lângă cei doi amorezi. Fata se îmbujorase, iar din pudoare ocolea cu privirea „spectacolul”. Desigur că multe din „țipetele” claxoanelor, din aluziile fără perdea îi erau adresate și ei.

- Ce idioți!!!... ce să-ți povestesc?... Ce mare scofală au văzut?... Și ce spirituali suntem domnule!!!!... sunt doar doi câini.. și ei....inteligenții..... au coborât la nivelul animalelor!!..... Niște tâmpiți!!!,.... scrâșni Dan și accelerează, îndepărtându-se cu mare greutate de acel loc.

- Am văzut mulți câini pe lângă spital, se trezi bătrânelul din mușenia care-l cuprinsese,.... altă dată nu era așa ceva...chiar nu-i strânge nimeni???

Fiul privi în oglinda din plafonieră și parcă sesiză o umbră de zâmbet pe fața gălbejită și suptă de boală a tatălui său. Desigur văzuse și el scena hilară și acum îl zgândărea cu întrebarea.

- Pui gaz pe foc, tată!!!!.... Acum ți-ai găsit să mă întreb?

Tatăl devenise între timp mai sobru.

- Cine, doamne iartă, să-i adune?

- Cum cine?... Autoritățile să dea ordine hingerilor...se rătoi octogenarul.

- E greu, tată! Până acum nu era lege, acum e lege și nu sunt norme metodologice de aplicare... și apoi... dacă mai încearcă cei de la primărie să facă câte ceva, sar iubitorii de animale și nu-i lasă.

- Dar câinii pot fi periculoși, agresivi!!..îmi amintesc... a fost situația copilului sfâșiat la București, într-un parc, a unui japonez mâncat de câini, tot în capitala țării... au fost cazuri la televizor... unde mai pui că fac mizerie, răspâdesc boli, se înmulțesc fără noimă lăsați slobozi pe străzi... continuă bătrânelul cu argumente... așa ceva nu se poate într-un oraș civilizat!!!

- Ei, iaca se poate!.. Nu mă mai miră nimic... la noi e țara tuturor posibilităților!!!!...am observat când se întâmplă ceva grav, urlă televiziunile, radioul.....subiectul este dezbătut pe toate fețele în ziare, la muncă, în tramvai și aiurea...vorbit, comentăm și finalmente nimeni... nu face nimic!!!!. apoi intervine uitarea și totul dispare...și apar alte și alte subiecte și o luăm de

la capăt.... ca într-un cerc!!.

Tatăl își frecă mâinile slăbănoage și dădu din cap cu amărăciune.

- Las, băiete... că s-or îndrepta lucrurile și la noi, odată și odată...

Cotiră pe o stradă îngustă și ieșiră la ralanti pe un bulevard străjuit de tei ale căror coroane de un verde smarald, sclipeau ca niște ape în bătaia soarelui de iunie.. Carosabilul era îngust, peticit din loc în loc iar în denivelări se născură ochiuri pline cu apă murdară.

O platformă încărcată cu cherestea, trasă de doi cai negri, mici și costelivi, le încetini vizibil, deplasarea...

Dan își autoimpuse să fie calm și se gândi să facă depășirea, dar din sens opus înainta amenințătoare o coloană de tiruri. Își dădu curaj spunând că are timp, dar imediat renunță considerând că manevra este prea periculoasă.

- Ei, drăcie! tună el ....asta mai lipsea, căruța, mai stau și după ea acum...halal mileniul trei!... halal oraș european!...

- Dane, fii înțeleghător, au și ei un interes ca și noi, ca și alții.... să-ți spun ceva... este loc pentru toți sub soare... i-o întoarse împăciuitor tatăl...

- Păi da, sari în apărarea lor! mă ametești cu interesul fiecăruia... ce mai!! România este și țara căruțelor!!! suntem undeva în evul mediu... poate luăm și noi exemplu de la alții! Uite, grecii au avut și ei problema asta și știi cum au rezolvat-o? Simplu, statul grec i-a ajutat pe țărani cu credite să-și cumpere tractoare, iar în maximum șase luni au dispărut căruțele din peisajul cotidian...

- Și cum, țaranul nostru să nu mai aibă căruță?... Eu nu mi-l pot imagina fără căruță, vorbi neîncrezător bătrânul... parcă nu ar mai fi țaran...

- Ei! Trebuie să mergem înainte, ia spune-mi, de ce nu mai poartă lumea de azi opinci?? Progresul vine ca un tăvălug peste noi și nimeni și nimic nu-l poate opri...este mai dificil cu mentalitățile, care se schimbă cel mai greu...argumentă fiul.

Într-un final, tot stând la pândă, imediat după trecerea mastodonților, Dan forță depășirea platformei, zăbind caii posomorâți care se opinteau să tragă povara sub biciul căruțașului...

- Alt idiot, dacă l-aș pune pe el la ham și l-aș biciui, oare cum ar îndura?

Ajunseră într-un loc, spre gara de est, în care strada se lărgea și făcea un ocol generos. În dreptul unei clădiri joase, cu un singur nivel, se zărea o mulțime de bărbați și femei, majoritatea tineri, așteptând. Erau îmbrăcați în haine ușoare, de vară, închise la culoare, fumând ca

niște turci veritabili, discutând cu însuflețire tot soiul de banalități.

- Încă mai sunt cozi la oraș? întrebă derutat, octogenarul.

- Da bine că nu!! Aici își iau masa zilnică săracii orașului, răspunse prompt Dan și o undă de sarcasm îi fulgerară ochii săi albaștri.

- Da, e un lucru bun, dragul tatei...adăugă cu ironie nedisimulată, bătrânul.

- Cum să nu !?! Mă lași!! Te cunosc destul de bine, știu că nu poți tolera câștigul fără muncă...ei sunt asistați social...mănâncă pe gratis și toarnă copii...anul și cârlanul...Deh, suntem stat social și trebuie să ne ajutăm aproapele... așa ne învață și biserica noastră strămoșească.

- De, așa sunt timpurile! Ce să-i faci? spuse cu un glas resemnat bătrânul... adresând interogația unui auditoriu atent dar inexistent în fapt, și repetă pentru el... stat social... cum o fi?..... Mai bine?,.... mai rău?.... decât regimul politic regal, decât dictatura lui Antonescu sau decât statul socialist? Hmm... deci așa, stat social!!! Om trăi și om vedea....

Își aduse aminte de vorba unui veteran de război, fost învățător al satului, care trecuse în lumea dreptilor cu doar cinci - șase ani în urmă... și care pătimise mult cu comuniștii dar și cu statul social și democratic... până i se recunoscuseră unele drepturi... „cei care au avut norocul să moară pe front au devenit eroi iar cei care au avut ghinionul să trăiască au devenit veterani de război”. Trist dar adevărat.

Ieșiră pe sub arcadele de beton care marcau poarta orașului cu semnul heraldic al urbei, iar mașina se așternu cuminte la drum spre localitatea de domiciliu a părinților... Pe ambele laturi ale drumului, curând asfaltat, erau aliniați perfect, nuci cu trunchiuri sure și frunze late, lucioase, de un verde crud închis, pe care încă se zăreau boabe străvezii de apă.

Dan rămase tot așa bosumflat și muțenia se întinse în habitacul mașinii ca o pătură călțoașă și apăsătoare. El era un fumător înrăit... ar fi vrut să-și aprindă o țigară dar prezența tatălui, ca întotdeauna, îl jena. Fumatul era acel fruct interzis cu care părinții nu ar fi fost niciodată de acord. Rememorând, o vedea aievea pe mama sa cum îi mirosea buzunarele pregătindu-i pentru spălat pantalonii, iar tata, om cu știință de carte, îl bătea la cap cu pericolul cancerului de plămâni, frecvent întâlnit la fumători. Întredeschise geamul portierei și aromele pământului primenit ca o fată mare pentru hora satului îi năvăliră în nări, îl limpeziră și îl calmară, puțin câte puțin.

- Ei, ce mai spui, tată? îl întrebă îngrijorat

de încremenirea acestuia, așa într-o doară,... vrând să-l audă...să știe că e bine. Bătrânelul privea cu ochii mari, dilatați, loturile care se prefigurau, unduindu-se pe coline și lunci și în el se deșteptau fiorii iubirii pătimeșe, ancestrale a țaranului pentru glia sa.

- Mă gândeam că lucerna din coasta din sus de sat a înflorit și trebuie cosită...

- Iarăși pământul...și..iarăși pământul, el îți stă în minte...v-am spus și ție și mamei să faceți ceva cu el...ori îl dați în arendă...ori îl vindeți... la fel și cu vitele...vindeți-le...sunteți oameni bătrâni, oare ce vă mai trebuie atâta zbucium și alergătură?

- Dane, nu putem sta cu mâinile în sân... iaca așa suntem obișnuiți de o viață... nu putem aștepta mila statului social, cum spui tu...

- Off, tare-i greu cu voi amândoi!!

El făcu o pauză și își dădu cu părerea.

- Stați pur și simplu și vă odihniți... aveți din ce trăi!

Bătrânelul privea departe în zărilor albastrii, aureolate de un curcubeu maiestuos iar gândurile sale rățăceau în locuri doar de el cunoscute.

- Mai vedem noi, murmură el, cu buzele subțiri, strânse într-un rictus amar.

X
X X

După un timp, vocea baritonală a lui Dan, sparse în fărâme atmosfera moleșită din autoturism.

- Să-ți povestesc ceva; despre un caz cu un întreținut social... într-una din zile, sunt trimis la poliție pentru a-i ajuta la o activitate de cercetare. Prea multe detalii nu am aflat și nici el, șeful meu, nu le cunoștea. Polițistul care mă aștepta mi-a spus că un asistat social dintre aceia pe care i-am văzut azi la cantina săracilor, ar fi găsit într-o pungă cu carne tocată un deget uman. Individul este scandalizat și a anunțat deja și presa. Vestea m-a șocat, mi s-a părut ceva grotesc și de neimaginat, dar realitatea câteodată bate chiar filmul... După procedură, am însoțit echipa de cercetare a polițiștilor. Într-o casă insalubră, în două camere din chirpici se înghesuiau vreo opt-zece suflete. Direct, pe pământ, într-una din odăi, era un lighean din plastic verde în care se aflau carne tocată (am înțeles, de pasăre) și mai multe batoane de salam, întregi, ce urmau a fi mărunțite și amestecate în compoziția pentru cârnați.....Deci oamenii fac cârnați!!! Treaba lor!!!... dacă își pot permite!! Deasupra acestei umpluturi trona buricul unui deget uman sau falanga proximală, în termeni

medicali, posibil aparținând unei femei, întrucât la una din extremități se observa unghia lăcuită. Reclamantul, un personaj tuciuriu, cu brațele goale tatuate, cu ceafa groasă și mai multe rânduri de burți, să fi avut vreo 30 de ani, ne-a spus că în urmă cu o zi, a mers la cantina de ajutor social și a primit rația pentru familia sa numeroasă; mai multe pâini, batoane de salam și câteva pungi cu carne tocată de pasăre.

Deh...statul social are grijă de membrii săi. Știi, aici fac o paranteză. Odată, vine un tip cu o plângere la OPC (neîntemeiată, de altfel... s-a demonstrat ulterior) și bate cu pumnul în masă, tipând:

- Mie să-mi faceți dreptate, că vă plătesc din banii mei!! Îi cunoșteam trecutul „glorios” un cazier impresionant, nu aveam ani de viață, câtă pușcărie făcuse el.

Nu-i pot ierta enormitatea pe care a spus-o, cea cu banii lui.

- Ai muncit vreodată în viața asta, îl întreb scurt...ai adus vreun venit statului??

Surprins de faptul că-l cunosc, o lasă mai moale și în zeflema adaugă..

- Am fost cam ocupat, șefule, cu studii.... de lungă durată... dar vă plătește statul și pentru mine, încearcă el să dreagă busuiocul. Interesantă logică ....fără comentarii.!!!

Revenind, cetățeanul ne povestește că azi, în timp ce desfăcea pungile buclucașe, a văzut în interiorul uneia chiar degetul cu pricina. S-a holbat la el ca la un OZN, a chemat concubina și doi vecini să vadă și ei mizeria. Vorbindu-ne, gesticula din mâini încât bărdanul i se ridica și cobora ca o pernă gonflabilă, iar ochii mici, de culoare nedefinită, se rostogoleau ca niște mărgelile vii, în umflăturile de grăsime ale feței.

- Și de unde ai luat pungile de carne tocată? îl întrebă calm polițistul, ca și cum nu ar ști nimic.

- De la cantină, șefule, e rația noastră, e dreptul nostru, a familiei...ne-a dat ieri...

- Și v-au dat numai vouă sau la toți asistații?

- La toată lumea, domn șef...toți primim la fel, în funcție de numărul gurilor...

- Și pungile cum erau?

- Toate ștanță... mânca-ți-aș.... șigilate...

Polițistul, gânditor, privește prin încăperea strâmtă... ca și cum ar căuta ceva...

- Și mai ai pungi șigilate....cum spui tu?

- Nu, domn șef... le-am pus la cârnați pe toate.

- Tu le-ai desfăcut?... sau nevastă-ta?

Personajul stă nițel pe gânduri...

- Amândoi... răspunde el nesigur...și apoi... chiar mai știu?

Polițistul, imperturbabil continuă tirul întrebărilor...

- Îmi poți spune dacă ai găsit falanga în prima sau în ultima pungă?

- D'apoi nu mai știm, șefule!, intervine în discuție oacheșă, în prima...în ultima... chiar are vreo importanță?

- Taci, proasta dracului!, se răstește grasul și îi aplică o corecție, un pumn sub coaste....pleacă dracului de aici!!... Șeful cu mine vorbește! și concubina pleacă icnind și bolborosind frânturi de cuvinte...

Apelantul se aplecă asupra ligheanului și arată cu mâna ceva imaginar...

- Uite așa, domn șef, a apărut la frământatul cărnii, am dat eu de ceva tare...apoi l-am scos deasupra... și eram să fomit, dar m-am ținut tare că sunt bărbat, nu-s muiere.

Toată echipa cercetează cu multă atenție falanga poznașă. Nimeni nu face nici un comentariu. Discret, șeful echipei face câteva semne criminalistului. Au un cod al lor și fiecare știe ce are de făcut, fără ca profanii să intuiască cu precizie ce va urma. Se fac poze, se completează documente...

- Corpul delict se ridică împreună cu probe de carne, pungile goale, etichete etc, declară sentențios polițistul care conduce investigația, iar criminalistul trece la ambalare, sigilare, marcare ș.a.m.d.

Cetățeanul onorabil rămâne consternat.

- Cum, șefule, îmi luați degetul???? îngăimă, el cu multă tristețe...

- Da...îl ridicăm în vederea cercetărilor, rămâne în custodia noastră...așa scrie procedura.

Eu întăresc prin gestică, pentru a fi un fapt evident, de necombătut...

- De ce întrebi?... Îți pare rău de el? cere lămuriri, așa, într-o doară, polițistul și, discret, ne face complice cu ochiul.

- Credeam că fac și eu un ban, mânca-v-aș!! spune personajul, vizibil înciudat.

Ne-am cam prins de scopul tărășeniei, dar rămâne întrebarea principală: Care-i originea degetului?

Razele învăpăiate ale soarelui împrăstie o pulbere aurie în coroanele foșnitoare ale ploilor falnici și parcă fiecare frunză lucește tainic și grăiește în felul său.

Se opresc în drum, la o cișmea și iau o sticlă cu apă rece.

- Totuși...cum s-a terminat toată povestea? întrebă curios, bătrânul.

- Simplu...așa cum am presupus. Personajul, fiind căutător în gunoaie, a găsit la un container fragmentul uman în discuție și l-a pus intenți-

onat în ligheanul cu umplutură pentru cârnați. În aceeași zi, în apropiere, fusese un accident casnic, o gospodină neatentă și-a prins degetul în mașina electrică de tocat, ea a fost dusă de urgență la spital, iar soțul, când a revenit acasă, îngrozit de priveliștea macabră a luat falanga degetului și a aruncat-o iute în pubelă. Au fost făcute ample verificări la societatea care procesa carnea și s-a demonstrat, fără tăgadă, tehnic, că ambalarea unui corp străin nu ar fi fost posibilă. Tot științific, specialiștii au dovedit că fragmentul aparținea femeii rănite în evenimentul privat. Așadar, lăcomia acestui individ, culmea și un întreținut al statului, de a face bani din nenorocirea unui semen, a pus pe jar o armată de oameni antrenând cheltuieli... nu mai vorbim de prestigiul companiei care la un moment dat a fost pus sub semnul întrebării.

- Un prost aruncă un pietroi într-o baltă iar o sută de deștepți se chinuie să-l scoată... îl întrerupse ascultătorul său...

- Cam așa ceva, îi dădu dreptate fiul, oricum nici lui nu i-a fost moale, poliția i-a făcut dosar penal...

Cei doi urcară din nou în mașină, fiecare pe locul lui și, în scurt timp, motorul bâzâie și autoturismul se puse din nou în mișcare.

- Hai să-ți povestesc și eu ceva asemănător să-ți mai descrețești fruntea, îl anunță bătrânul și un zâmbet luminos îi înflori fața alungită, firavă.

- Am citit undeva că dacă într-o zi omul nu râde, acea zi este pur și simplu pierdută din viața lui.

- Hm! Cred că are dreptate cel care a spus vorba asta, conchide Dan și ciulește urechile, știindu-l pe tatăl său, un om cultivat, hâtru de felul său...

- Cică prin 2002, la noi la Primărie ar fi venit o circulară de la centru care glăsuia că trebuie făcute situații cu inventarul predat de fiecare gospodărie la intrarea în colectiv.

Bun! Primarul numește responsabil cu treaba asta pe a lu' Bubosu, agentul agricol. El își mai alege un aghiotant, pe Vasile a Domnicăi, că deh, așa e la noi, la români, unde-s doi, unul obligatoriu este șef. Cei doi încep treaba și ajung la moș Costache Rusu, fost cojocar al satului.

- Bună moș Costache? Ce mai faci?

- Bună să vă fie inima, băieți!!... și eu pe lângă casă, cu baba, cu bătrânețile noastre. Da' ce vânt vă aduce?

- Vânt bun, moșule!

A lu' Bubosu îi explică pe scurt care este scopul vizitei lor.

Moș Costache este încântat, vizibil emoțio-

nat și speră să-i dea statul înapoi ce i-au confiscat bandiții de comuniști la intrarea în colectiv. Desigur, înțelege că nu sunt fonduri, trebuie să mai aibă răbdare, dar este totuși un lucru bun... este un început.

- Deci, moșule, să revenim la oile noastre, spune grav, cu importanță a lu' Bubosu.

- Cîstit vă spun, că oi nu am avut...își amintește cu precizie bătrînul.

-Ei, ei, e așa o vorbă de intelectuali, se umflă ca un păun, agentul agricol și zâmbește superior...adică vreau să spun... să ne întoarcem de unde am rămas. Deci la intrarea în colectiv, moșule, ce ți-au confiscat hoții de comuniști?

- Doi boi.. plăvani amândoi... grași și puternici, trăgeau trei-patru tone, cât un tractor.

- Notează, doi boi buni.... dictează șeful subordonatului.

- Buni...buni...spune cu nostalgie bătrînul și Adomniței scrie în catastif.

- Ai notat?

- Notat!

A lu' Bubosu își amintește brusc ceva.

- Da un rachiu de ăl' bun, nu dai matale?

- Cum să nu!...se scuză, încurcat moș Costache.

Și ca un holtei se repede în beci și vine cu o sticlă plină cu rachiu calitate întâia, din ăla ce ține mîrgica. Toarnă în păhărele. Oaspeții importanți le răstoarnă degrabă pe gâtleri.

- Bun! Bun! apreciază ei în cor marfa. Deci să continuăm... decretează marțial a lu' Bubosu.... Și zi bre, ce ți-au mai luat leprele de comuniști?

- Plug, grapă, car.... spune pe nerăsuflăte moș Costache.

- Buuuun, ai notat?întrebă șeful pe aghiotant.

- Notat... plug, grapă și car, răspunde supus acesta.

- Bun, da un pahar de vin și ceva de mâncare nu ai matale? Că ni s-a făcut o foame de la rachiu ăsta!!!... se lamentează autoritățile.

-Cum să nu!! Stați așa că se rezolvă, că doar suntem oameni....babă, unde naiba ești?... Nu auzi că avem musafiri??

Și în grabă mama Tinca înjgheabă și o gustare iar moș Costache scoate o carafă cu vin negru ca păcura. Cei doi îmbucă pe nemestecate ca sparții și beau pahar după pahar ca și cum ar veni pe jos tocmai din deșertul Sahara.

Și moș Costache face cărare bătută la butoi și carafa este plină mereu și golită cu simț de răspundere.

S-au afumat bine iar la un moment dat agentul agricol îl ia prietenește pe după gât pe moș Costache.

- Și zi așa, moșule... treaba mai merge????!!!

Moș Costache este nedumerit, nu înțelege unde bate celălalt... unde-i șpilul?

- Așa, cu baba... mai tragi ceva la gulerul izmenei?... Și îi face pișicher cu ochiul.

Moș Costache s-a înșeninat.

- Așa,din când în când ....zâmbește el bățos.

- Păi matale ești încă verde!! apreciază competent a lu' Bubosu și rîd toți trei.

Țărâie apoi un telefon mobil. Agentul agricol îl deschide, face câțiva pași spre poartă și vorbește codificat cu primarul.

- Trăiți, 'nțeles....ne executăm, spune el milităros.

Între timp, moș Costache își mai amintește ceva...tâlharii de comuniști i-au furat și sculele de cojocărie și negociază cu Adomnicăi să îl treacă neapărat în condică și cu aceste instrumente importante. Beat turtă,acesta în loc de sculă trece sulă . Tot pe acolo zice el.... sula este un obiect indispensabil cojocarului. A lu' Bubosu se întoarce la cei doi și spune cu o voce groasă,plină de însemnătate...

- Ordin de la împărăție....Șterge tot și lași ce ai scris la urmă.

- 'nțeles,spune docil subalternul.

- Ce a rămas? vrea să știe șeful....

- Sula...

- E bună și aia... deliberează a lu' Bubosu.

Rîd amândoi cu poftă iar Dan își aduce aminte de farmecul,de lipsa de griji a copilăriei sale, de mult apuse, de niște momente speciale când tatăl,bărbat în putere, îl provoca la hârjoană, îl arunca în aer, iar câteva clipe el plutea ca o pasăre și apoi părintele îl înșfăca, rotindu-l și gâdilându-l și el fericit zbura din nou spre azurul de deasupra.

Și asfaltul gri închis, neted ca-n palmă,alunecă vertiginos mereu,mereu grăbit sub roțile mașinii, iar tot universul mișcător el ar dori să stea în loc încremenit și să rîdă cu ei.

Și ei vrăjiți, ar mai vrea ca timpul să se întoarcă, să le zâmbească, să rămână stană de piatră și toți trei să-și tragă sufletul, laolaltă, tolăniți pe iarbă... cu ochii închiși și bucuriile lumii întregi să-i cuprindă.

MAI CEVA CA AURUL

Domnului Profesor Gruia Novac

- Îi bag în boală, să moară mama, când m-or vedea la nuntă cu mașina asta. O închiriez și să vezi cum o să facă pe ei de invidie.

- Știu ei că nu e mașina noastră.

- Și ce dacă? E cineva capabil să spună cât costă închirierea pentru două săptămâni? Garanția o recuperez la întoarcere, dar știu că mă dau mare.

Gheorghe Țăpoi, al lui Zisu Măgăreață, se hotărâse să meargă la nunta nepotului său Valeriu Dănache din Strehaia. Zambila s-a bucurat și ea de revenirea acasă chiar și pentru o săptămână, fapt care nu se mai întâmplase de mai bine de doi ani.

Primul lucru la care s-a gândit Zambila după ce l-a auzit pe Gheorghe spunând cu ce mașină vor face drumul a fost toaleta: să-și facă ceva pe comandă, sau să ia de-a gata, că la München ai de unde alege. A cumpărat două rochii cu sclipici pe ele, cărora le-a adus ușoare modificări la un atelier de modă.

- Ce mașină vrei să închiriezi, Gheorghe? l-a întrebat Zambila după ce s-a văzut cu rochiile acasă.

- Fă, la nunta asta toți își vor arăta salbele de aur și crucile atârinate de gât cu lănciul, ca să nu mai vorbesc de ghiuluri și costume de firmă. Dacă nu le am pe astea, îi omor cu altceva.

- Cu ce?

- Nu cu o mașină de firmă, ci cu una de superfirmă.

- Cum o fi aia?

- E o mașină care pe lângă toate alea îți ia la frământat coastele și bucle. Și ți le mai și

încălzește. O să le iau în mașină pe amândouă soacrele, să le aud cum chițăie de plăcere când vor simți că le sunt frecate coastele și bucle.

- Adică li se face masaj.

- Așa, fă, tu știi că ai șase clase.

Gheorghe a consultat mai multe firme ca să se lămurească de tarif, s-a hotărât asupra mașinii și a stabilit data când să achite taxa și să ridice mașina. Ei urmau să plece din München miercuri dimineața foarte devreme, să ajungă spre seară la Strehaia, ca să fie odihniți a doua zi, joi, când începe nunta.

Gheorghe era la curent cu toate pregătirile pentru nuntă, atât el cât și Zambila vorbeau zilnic cu cei de acasă.

-Tu ai pus deoparte bancnotele ca să ai ce vântura când va trebui să faci dedicații pe care să le strige maneliștii?

Întrebarea Zambilei nu era lipsită de logică. Nu există nuntă la care maneliștii și cei pe care banii îi scot din casă afară să nu ofere un spectacol care să fie neapărat filmat și difuzat de unele televiziuni.

- Dă-i în mă-sa cu banii lor, asta e treaba socrilor.

Drumul a fost fără incidente. După ce au intrat în țară, Gheorghe a trebuit să se încadreze regimului de viteză impus de starea șoselelor. Pe măsură ce se apropiau de casă, emoțiile creșteau. Trecură prin Drobeta-Turnu Severin, urcară Dealul Balota și drumul se așternu spre Strehaia.

Cartierul era deja plin cu mașini, una mai de preț ca cealaltă. Vilele cu turnulețe erau și ele pregătite pentru evenimentul de a doua zi. Ghirlande de flori împodobeau balcoanele. Peste tot forfotă de nuntași, mulți veniți chiar și din alte regiuni. Se rezolvase și problema cazării lor: neamurile și prietenii se angajaseră să-i primească, fiecare vilă dispunând de cel puțin zece camere mobilate.

Imediat ce parcă mașina, apărură câțiva interesați să ia seama la mașina lui Gheorghe.

- Te dai mare, vericule, zise al lui Zgaibă, e a ta?

- De asta mă întreb? răspunse Gheorghe nu prea bine dispus. Ar fi vrut să-i audă fluierând a mirare.

- Le vezi pe astea? insistă al lui Zgaibă, toate prind suta în cinci secunde.

- Și a mea prinde. Cât despre celelalte nu mai încape vorbă.

Discuția nu mai continuă. Mașina lui Gheorghe atrăgea atenția prin linia aerodinamică, dar și prin marca fabricii. Altele, de aceeași marcă, nu mai prezentau același interes. Chiar și atâta lucru îl satisfăcu pe Gheorghe. Zambila scoase din portbagaj două geamantane, prilej pentru cei de față să vadă cum arată acesta.

- Fane, îi zise Tilică lui Marțafoi, dacă strângi bine genunchii la gură ai și tu loc destul. E mare, să mor eu.

- Care e mișcarea pe aici? întrebă Gheorghe mai mult să schimbe vorba.

- Pregătiri, ce să fie, răspunse cumnatul de mână, care veni să-l salute pe Gheorghe. Amenajările în cort sunt gata, bucătarii își văd de treabă, neamurile și prietenii se adună, astă seară pică și maneliștii cu orchestra.

- Și programul de mâine?

- E cel stabilit. Mâine dimineată plecăm cu mașinile la Tâmba, la mireasă, că de acolo este, are loc învelitul miresei, puțină cântare și apoi ne întoarcem. După ce ajungem înapoi vin și mirii cu elicopterul.

Gheorghe ar fi vrut să-l mai întrebe careva de performanțele tehnice ale mașinii, când apăru Corcodușa, soacra mică, cu o legătură în mână.

- Care mă repede și pe mine la Tâmba?

- Eu, răspunse Gheorghe, parcă luându-l gura pe dinainte. Te duc eu, dar o luăm și pe Gherghina, să vadă cum stau lucrurile la tine.

Gherghina e soacra mare, iar Gheorghe asta vroia, să le arate ce e în stare să facă mașina lui pe drum. El știe bine ce înseamnă mirarea de ceva în gura femeilor.

- Haide, zise Corcodușa, chemați-o!

Femeile se așezară comod pe bancheta din spate. Gheorghe porni motorul, care abia se auzi, și o luă din loc. Le lăsa pe femei în pace până trecu pasarela peste calea ferată de la Ciochiuța și apăsă un buton.

- Gheorghe, țipă Gherghina, tu ai pe cineva în portbagaj!

- Am pe dracu, ce-ți veni?

- Parcă mă împunge pe la spate. Fă, tu nu simți? o întrebă pe Corcodușa.

- Eu crezui că mi se pare.

- Liniștiți-vă, le potoli Gheorghe, ce simțiți voi nu e decât masaj. Mașina asta e prevăzută cu o instalație specială de făcut masaj.

Femeile chicotiră și dădură de înțeles că se simt bine. Gheorghe mai apăsă un buton și așteptă reacția femeilor.

- Parcă mă frământă la buci, spuse Corcodușa. N-am mai pomenit așa ceva.

„Acum să vă văd” își zise Gheorghe și mai apăsă un buton.

Femeile începură să se foiască neliniștite, până când pricepură că le cuprinde la șezut un val de căldură.

- Gheorghe, ne opărești! țipă Gherghina. Pe tine nu te ia, fă, cu călduri?

- Dar, ce, crezi că nu-mi place?

- Ți-o plăcea ție, dar pe mine parcă mă trece. Gheorghe, oprește, că fac pe mine!

- Atât îți trebuie, să-mi spurci mașina!

Gheorghe trebui să oprească, satisfăcut că femeile vor avea ce povesti la nuntă, ba chiar și după aceea.

POȘTA REDACȚIEI

Criza de timp îl afectează pe orice redactor, care e presat de apropierea datei de apariție a revistei. Se întâmplă să amâni de la o zi la alta scrierea unui articol, a unei cronici, și vezi că nu ai nimic la dispoziție, ca rezervă, din partea colaboratorilor constanți. Aceștia, de regulă, s-au specializat în scrierea de eseuri, indiferent pe ce temă. Nu e numai obișnuința lor, toate revistele de cultură acordă spațiu generos eseurilor care acoperă pagini întregi. Puțină referință obiectivă, puțină filosofie, câteva citate din autori străini (de care câți au auzit?) și eseu e gata.

Dar eu trebuie să scriu un articol, poate o cronică literară. Primim aproape zilnic câte un volum de poezii, dar cine să le acorde atâta atenție? Autorii trimit cărți la redacții cu speranța că cineva își va găsi timp să scrie despre ele. O întreb pe colega mea Angela Panait dacă e gata „Poșta redacției” și-mi spune că mai e timp. Ea semnează, pe lângă cronică literară, și această rubrică, rezervată celor care ni se adresează cu încredere că vor primi un sfat bun, o recomandare să continue, pentru că promit etc.

Biblioteca din fața mea e ticsită de cărți. Cele mai multe sunt nedeschise. Iau din ele cât pot să cuprind în mână și le răsfoiesc. Nimic deosebit față de ce știam că pot conține. Îmi fulgeră prin cap o idee năstrușnică. Vreau să mă verific dacă aprecierile mele în materie de poezie sunt corecte. Selectez câte o poezie din fiecare volum, aparținând tot atâtor autori, le scriu la calculator și menționez ca autor: Ion Ionescu de la Cetină. Cine citește își dă seama că e vorba de un pseudonim. În cele din urmă decid să i le dau Angelei ca din partea unui posibil colaborator și o rog să le aibă în vedere la rubrica pe care o semnează.

După două zile am în față observațiile critice ale Angelei:

„Primim de la un colaborator, care se ascunde sub pseudonimul Ion Ionescu de la Cetină, un grupaj de poezii deosebit de inspirate, susținute de o gândire profundă, care nu lasă loc superficialității. Poetul vibrează la stări sufletești care îl copleșesc: „ploaia îmi pătrunsese/ în suflet/ udându-mă pe dinăuntru”. Alte ori imagini cosmice răvășesc natura: “cai înaripați nechezând ecouri/ ploi lăcrimând/ în clepsidra timpului”. Imaginile de pastel întregesc cu gingășie forma reflecțiilor: “nuferii care îmbrățișează stâlpii pridvorului”. Tot de pastel vorbim și în cazul imaginilor montane, dar câtă apropiere de tradițiile care ni s-au transmis cu firească înclinare spre inefabil: “numai cântecul brazilor/ ecouri de grote/ e descântec mirositor/ în crepusculul zorilor”. Concret și abstract în același timp, poetul perseverează în cunoașterea universului interior: “în fotografie nu mișcă nimeni/ hora își lățește diametrul”. Fără îndoială că Ion Ionescu de la Cetină poate fi considerat o

speranță certă a poeziei moderne românești”

Ce să mai zic? Toți cei citați sunt parcă unul și același. Dacă aș include așa ceva în revistă, fiecare dintre autorii în cauză își poate recunoaște fragmentul de operă și să-l acuze de plagiat pe Ion Ionescu de la Cetină. Mai bine port o discuție cu Angela, îmi cer scuze pentru această contră colegială și îi ofer o ciocolată.

Așa am făcut. I-am arătat Angelei cinci volume din care extrăsesem poeziile, dar ea s-a uitat la mine compătitor și mi-a spus:

-Astea două au fost premiate anul trecut la un important festival de poezie.

- În țară? întreb eu năucit.

- În țară. Încă n-au ajuns peste hotare.

Dacă am văzut așa, am luat ultima carte de poezie primită la redacție și m-am apucat să scriu o recenzie obiectivă, cu critică pozitivă sau negativă. După cum e cazul.

Sub specie aeternitatis !

MATURITATEA TÂNĂRĂ A PREZENTULUI

Avem suficiente motive de reproșat câte ceva generației tinere de azi, adică celor născuți după 1980. Dar și mai multe motive de a o lăuda, de a o accepta, de a-i mulțumi...

Nemulțumirile noastre (sic!), ale celor vârstnici, se pot explica prin persistența prejudecăților legate de educație și mentalitate, prin orgoliul întreținut de pretenția (firească până la un punct...) de a ni se recunoaște efortul ocrotirii și creșterii acestor copii; dar a nu le acorda și încrederea noastră în capacitatea lor de a-și coordona pașii existenței personale în viitor, e deja prea mult în pretențiile noastre și prea puțin în așteptările generației înlocuitoare.

Am convingerea intimă că cei mai mulți aparținători ai generației tinere de acum au înțelepciunea de a nu renunța la sfaturi, acceptând concilierea cu mai vârstnicii experimentați în bunăcredință, într-o găsire a negrăbită, dar nici superficială, a acelor soluții așteptate de mulțime. Ce se dorește de fapt? Libertate liber consimțită și conștient asumată, pentru ca viața fiecăruia să se scuture firesc de grija zilei de mâine, prin încuviințarea efortului de azi. Ideea de sacrificiu nu trebuie uitată, dar nici entuziasmul creator nu e normal să fie socotit demagogic și populist. Înțelepciunea cumpătată a vârstnicilor, conjugată cu înflăcărea juvenilă a generației proaspete, ar putea însemna punctul optim al ebuliției sociale în formă continuată.

Clasa politică a anului 2015 și-a arătat clar neputința, inconștiența și aplecarea nefastă spre realizarea interesului personal. E destul. E prea destul. Îndepărtarea ei e singura primă măsură.

U.N. APOSTAT

BIDRIGHIN

Animalul dezlănțuit lovea atât de puternic trupul copilului, încât acesta se îndoaia mult și arcuit icnind la fiecare împintenire a patrupedului. Teo nu știa atunci că era destul să se întindă la pământ ca berbecul învățat cu nărav să împungă, să nu mai atace. Surprins fără bățul cu care să se apere cât de cât, puternic amețit de la prima bușitură a berbecului de rasă cu coarnele foarte mari, declarat regele șesului de la Giurgioana (pentru că-i învinsese pe toți ceilalți din miniturmele vecinilor), brumăriul cu botul încovoiat îl făcea una cu pământul pe copilul de 8-9 ani care încerca mereu să se ridice din praful drumului.

- Nea, boală, nea, a, a, a, hha ! Percepu că și berbecul icnea izbind.

Îmbrăcat cu un cămeșoi de câlți, ca mai toți copiii din sat, Teo abia terminase câteva fluieri din ramuri de salcie când, după ce aruncase cu bățul după oile care voiau să se abată în lanul cu fasole din dreapta, îl văzu pe Bidrighin (ce nume-i pusese - dintr-o legendă cu Han Tătar - fratele mai mare, Ghiță ?!) că se repede drept în burta lui, apoi luându-și avânt din nou de la 6-7 metri și izbindu-l cu capul încornorat în piept ... Încercând să-și apere capul și stomacul, fu izbit de 15-16 ori în alte părți ale trupului, lucru vizibil apoi prin vânătăile de pe tot corpul. Când îl lovea sub braț, îl zgârâia și cu copitele și-l atingeau cu lâna lungă pe piele, provocându-i o senzație aparte însoțită de furnicături în corp.

Animalul pe care-l păzea de câteva luni, nu dăduse semne de agresor nici după ce-l pusese să se bată cu alți berbeci la umbra sălciilor, în dreptul stufărișurilor din lunca Zeletinului. Se bucurase

atunci pentru că în urma năpraznicelor bușituri cu capul, tot al lui ieșise învingător. Se minuna mereu că berbecii nu-și crăpau capetele lovindu-se cu atâta putere, în zgomot de tunet, dar spectacolul berbecilor înfuriați îl impresiona.

Urcase o pantă accentuată și curbată pe stânga, spre sat, trecând de fântâni și doar la vreo 100 de metri de sat berbecului i-a venit cheful să se năpustească asupra lui. Cele mai dureroase lovituri erau cele primite în șolduri, din lateral, cele primite în pulpe sau la umeri păreau suportabile. Fu străbătut de o durere violentă în toată coloana vertebrală, după care căzu la pământ, întins fără voință.

Bidrighin se opri parcă surprins că băiatul nu se mai ridică să-l înfrunte. Cu ultimele puteri micul păstor se prinse cu mâinile de ambele coarne, își lipi obrazul de botul berbecului vorbind: drăgăstos, disperat, sfârșit:

- De ce vrei să mă omori, mă ? Nu mă omori mă, Bidrighine, „nu mă omori, mă”, șoptea el simțindu-se cu totul sleit de puteri.

Celelalte oi și vacile intrau în sat, fapt care atrase atenția unui vecin, Lică Dorin, care-și dădu seama despre ce-i vorba imediat și, fuga înspre locul unde Teo ținea, însângerat pe față, julit la urechi, frunte și obraz dar și umflat deja pe mâini și picioare, incapabil să se mai miște, cu ultimele puteri, berbecul de coarne, să nu se mai repeadă în el.

Flăcăul strigă și apoi aruncă spre Bidrighin cu un ciomag, în timp ce animalul se îndepărta spre sat scuturându-și coada și lâna purtând maiestuos coarnele groase, îl luă pe băiat în brațe până la prima casă, îl culcă pe o pomostină de căruță și-i duse oile și vacile, și mai ales, berbecul acasă, în deal, la Vasile Marin. Îi povesti repede gospodarului ce-i cu fiul său.

Acesta sări alarmat și îi trimise repede pe fiul vitreg Ghiță, să-l aducă în spate pe copilul încă amețit, apoi leșinat, fărâmat de animal.

Când Teo intră pe poarta mică zăbreliță, semiconștient, primul lucru pe care-l văzu fu berbecul fixat într-un cui mare în gard și jupuit de un vecin; își pierdu din nou cunoștința, deși muzica de fanfară a lui Buruiană, nu-i dispărea din urechi. Fu izbit de „spectacol” și o imensă părere de rău îl străbătu... de ce să-l taie?

- Era să-mi omoare copilul ..., oftă Vasile a Mărioarei, pipăind panicat copilul care nu mai

mișca, în friguri și fără reacție să vadă dacă n-are vreun os rupt.

Câteva săptămâni, până să-și oblojească rănilor, Teo scâpă de paza oilor și vacilor, bun prilej să găsească prin podul bunicului câteva cărți (printre care *Povestea unei coroane de oțel* și *Războiul de la 1877 - 1878*) pe care le-a citit cu maxim interes, cam greu de înțeles pentru el, dar tare impresionant.

...După 60 de ani de la întâmplare Teo Merianu observa înfiorat drumul care ducea la poarta țării, stand la baza turnului bisericii construită în 1861, adică la marginea satului Giurgioana și s-a întrebat pentru prima dată în viața lui cum de a scăpat cu viață din confruntarea cu animalul dezlanțuit, care l-a bușit neconștient, amestecându-l cu praful drumului, câteva sute de metri, revăzând momentul când berbecul era belit de vecin și simțind din nou violent părerea de rău pentru sacrificarea lui.

S-a tot întrebat de atunci, mai mereu, dacă există Dumnezeu, căci fiecare bușitură îi putea cauza moartea, fiecare rană infectată îi slugea trupul și mai ales fața. Purta și astăzi pe obrazul stâng, sub ochi, urmele uneia dintre izbituri. Era o mare nedreptate neînțeleasă și acum, ca el să iubească atât animalul și acesta să-l omoare. Acum în tot satul din ce în ce mai părăsit, nu mai există nici o oaie, măcar, să amintească de miile de oi și

stânele ori păstorii de odinioară.

În turnul bisericii înalt de vreo 60 de metri, prinseră deodată glas toate 3 clopotele, cele mai vestite în zonă și auzite 25 km împrejur, atrăgându-i parcă atenția că încă de pe atunci putea rămâne în țințirim, dar și că originile îl cheamă aici, pe unde a deschis ochii și a început a înțelege tainele lumii.

Anii de după întâmplare au însemnat primirea multor și variatelor bușituri ale vieții, el rămânând, asemeni clopotniței bisericii cu crucea de fier împungând văzduhul, în bătaia vânturilor din toată lumea pe care a colindat-o. Se credea totuși, o frunză în cădere, o așteptare înșelată, un om versus animal (inclusiv din om) pe care trebuia să-l îndrăgească chiar dacă îl putea omorî... A fost sigur, o cumpănă a vieții sale.

Simțea o liniște interioară unică întrebându-se în sinea lui ce magnetism special îl aduce pe pribeag, la locul de origine unde se regenerează, se liniștește și capătă altă și nouă forță de luptă pentru viață. Turnul bisericii era punctul zero al alergăturii sale prin lume.

Rememora acum o afecțiune „înșelată”! Se simțea bine, liniștit, chiar în locul unde era să moară și a avut prima mare dezamăgire sufletească.

Și, cât de mult ținea el ... la Bidrighin! ...

CUPRINS

Editorial:

Dumitru V. Marin: CRIMĂ CULTURALĂ în formă continuată împotriva Limbii Române ! (5)

Studii și istorie literară:

Ioan Baban: MARIN PREDA: Ilie Moromete - O lume (7)

Mihai Batog - Bujenii: Truda ziditorului prin cuvânt (9)

Mihai Cimpoi: „Puterea prin Unire” - poezii „Micii Uniri”: contribuții, participări, afilieri programatice (12)

Valeriu Lupu: Eminescu și tragismul existenței sale în viața academică sau o compilație jalnică cu iz zădărnice (14)

Poezie:

Petru Andrei: Mă prinde iar un dor de alte zări (16)

Gabriela Ana Balan: De ziua mea (17)

Simion Bogădan: Poeme (18)

Dumitru Brăneanu: Constatare (19)

Adrian Graunfels: Înainte de asta (20)

Tincuța Horoneanu Bernevic: Cafea americană (21)

Daniela Oatu: Trolul (22)

Georgeta Resteman: De ce ți-e teamă? (23)

Al. O. Teodorescu: Lied (24)

Dan Teodorescu: Măști pe pământul (25)

Sfânta Limbă Românească:

Ioan Dănilă: Și totuși, o comoră - limba noastră: Deloc subiectiv, despre obiective (26)

Gabriela Călușu Sonnenberg: Trauma lămda (27)

Interviuri:

Ioan Dănilă: Calistrat Costin, despre Casa „Vasile Alecsandri” din Bacău (29)

Realitatea satului moldav:

Val Andreescu: Bogdănești - Vaslui: Bucurie la umbra bătrânului Stejar al lui Ștefan cel Mare și Sfânt (30)

Dumitru V. Marin: Valea Seacă - Iași: Finalizarea unui drum modern! (30)

Val Andreescu: Vulturești - Vaslui: Realizări, îngrădire și secetă! (31)

Dumitru V. Marin: Codăești - Vaslui: „Efectivul de animale nu scade!” (31)

Dumitru V. Marin: Tătăruși - Iași: Tradiții și cultură locală! (32)

Val Andreescu: Prisăceni - Iași: Trei zile în care Prutul s-a înfiorat de bucurie! (33)

Români pe meridianele lumii:

Ben Todica: Interviu cu Teofil Ciortuz, pastorul Primei Biserici Române Baptiste din Melbourne (34)

Eseuri:

Alexandru Ionescu: POVESTIRI STĂRNITE DE ZIARE (Câteva popasuri ale ignoranțelor care închid evoluția în cerc) (36)

Georgeta Popovici Strat: Perle ale coroanei, precizări mult prea scurte: C.D. Zeletin (39)

Stefan Racoviță: Scrisoare deschisă fânșarilor mei (41)

Știință și Educație:

Petru Chiriac: Oglindă, oglinjoară... (43)

Petru David: Produsele stupului, hrană și medicament II (44)

Valeriu Lupu: Valoarea biopsihosocială și spirituală a alimentației (46)

Ionel Miron: Academicianul Constantin Toma - 80 de ani (49)

Ionel Miron, Anca Narcisa Neagu: Creatorii viitorului spațiu ecologic românesc (51)

Teodor Pracsu: Marile provocări la 17 ani... (53)

Constantin Profir: Fetească regală (55)

Avram D. Tudose: Gloria de altădată a vinurilor noastre mediatice - fascinează și mobilizează și azi... (56)

Aforisme și Panseuri:

Dorel Schor: Aforisme (58)

Bărbați sunt cei discriminați cu adevărat (58)

Librăria Meridianul:

Petru Andrei: DUMITRU V. MARIN - Romanul unei mari iubiri (59)

Mihai Batog Bujenii: Bogat, lanul epigramei (61)

Gabriela Ana Balan: O lecție vie de istorie și cultură de mare clasă: Dumitru V. MARIN, „Prima clasă.../Personalități de pe Valea Zeletinului”, Editura Pim, 2014 (63)

Eleonora Cărcăleanu: Omagiu cărturarului ȘTEFAN CUCIUREANU (65)

Vasile Filip: Dintr-o unitate de asistență și ocrotire socială: Cartea visărilor (66)

Cornel Galben: Poezia ca „vis împlinit” (68)

Valeriu Lupu: Romanul „Pedeapsa Iubirii” de Val Andreescu, o pledoarie pentru noblete, frumusețe și moralitate (70)

Virginia Popescu: Între lumini și umbre, între etern și efemer, între dragoste și despărțire, „O floare neștiută de păsări și fluturi” - „Femeia bonsai” (72)

Comentarii politice:

Maria Diana Popescu: Iohannis și Isărescu joacă alba-neagra cu banii țării (74)

Ridentem dicere verum!

Academia Liberă „Păstorel” Iași (75)

Mihai Batog Bujenii: Eradicarea gripei porcine (79)

Epigrame (80)

Sonete (82)

Ioan Baban: Epigrame (83)

Valeriu Cercel: Enigmă (84)

Ananie Gagniuc: Un CD scandalos (85)

Mihai Haivas: Rondelul amantelor ce mor (86)

Mihai Sălcuțan: Toamnă... cu umor (87)

Dorel Schor: Măncarea de ciuperci (88)

Nicolae Stancu: Te-am iubit frumoasă doamnă... (89)

Cornel Udrea: Pasărea mării visează (90)

Bogdan Ulmu: O seară cu marele boem Pică (91)

Proză:

Val Andreescu: Mata și... Mătăluță (92)

Dumitru V. Marin: „Zăpadă pe flori de cires în spațiul pentru iubire” (fragment) (96)

Cosmin Preda: Che sara (98)

George Stoian: Casa cu stafi (100)

Istorie literară:

Gruia Novac: Presa de aproape un secol și jumătate (102)

Istorie:

Constantin Chișer: 23 August 1939 - 23 August 1944 (104)

Laurențiu Chiriac: Pașini din istoria politică a Bărladului medieval (106)

Cosmin Clit: Documente inedite despre hanurile din Bărlad de la sfârșitul secolului al-XVIII-lea (110)

Vasile Diacon: Bătălie pentru o idee: Codrul Secular Slătioara (112)

Constantin Focșa: Ion Antonescu și Războiul de întregire a României (1916 - 1919) (114)

Vicu Merlan: Pelerinaj la Pesteș Sf. Apostol Andrei din Dobrogea (117)

Ion N. Oprea: Balceci, reședința de suflet a Reginei Maria a României (118)

Spiritualitate:

Cornel Galben: Nil, monahul iubit de Hristos (121)

Ținere talente:

Lucian Brad: Moștenirea unui mareșal (123)

Dan Teodorescu: Ștefania Turcu, o mică prințesă pe strune de vioară (124)

Dan Teodorescu: Violoncelul, cel mai bun prieten al talentatei Clara Sofia Lupascu (124)

Rânduri despre M.C.R.:

Vasile Larcos: Două Meridiane Culturale (127)

Constantin Toma: Aprecieri pentru Revista Meridianul Cultural Românesc (128)

Gheorghe Popa: MCR - o publicație din categoria „rara avis” (128)

Evenimente culturale:

Val Andreescu: Sărbători culturale, sărbători ale sufletului frumos ! (129)

Dumitru Brăneanu: Toamna Bacoviană - Pentru două zile, Bacău, Capitală a culturii românești (130)

„Omagiu Cărtii Vasluiene”: Ediția a-II-a, 26 octombrie 2015 (131)

Semnal:

Dumitru V. Marin: Grupul cultural, științific și valoric de la Podu Turcului - Bacău (III) (132)

Microfișe pentru istorie:

Pagină din lupta anticomunistă: Dumitru V. Marin: Anticomunism și sacrificiu în mijlocul Moldovei (137)

Dumitru V. Marin: Privighetele Zeletinului - 40: Sărbătoare și valoare (137)

Poșta redacției:

Dumitru V. Marin: Raza gândului bun (138)

GRAFICĂ ȘI PICTURĂ:

Victorița Duțu: (38, 52)

Letitia Oprean: (67, 122, 126)

Gabriela Cucinschi: (40, 69)

Nicolae Zăitene: (55, 88)

EPIGRAMĂ ȘI POEZII:

Georgeta Resteman: Noiembrie (11)

C.D. Zeletin (traducere): Sonetul 59, de Michelangelo (40)

Cincint Pavelescu: Lăsați măhnirea! (57)

Constantin Iuracu-Tataia: Vinurile și eticheta (57)

Ioan Toderăscu: Învăloială (54)

Traducătoarea Magdalena Năstase, din Finlanda, ne recomandă...

DO NOT STAND AT MY GRAVE AND WEEP

Do not stand at my grave and weep
I am not there. I do not sleep.
I am a thousand winds that blow.
I am the diamond glints on snow.
I am the sunlight on ripened grain.
I am the gentle autumn rain.
When you awaken in the morning's hush
I am the swift uplifting rush
Of quiet birds in circled flight.
I am the soft stars that shine at night.
Do not stand at my grave and cry;
I am not there. I did not die.

(Mary Elizabeth FRYE)

SĂ NU PLÂNGI LA MORMÂNTUL MEU

*In memoriam
Gruia Novac jr.*

Să nu plângi la mormântul meu.
Nu zac acolo în somn greu.
Sunt mii de vânturi respirând.
Sunt diamant de nea, lucind.
Sunt soarele din coptul grâu.
Sunt ploaia Toamnei, tandru brâu.
În dimineți, când te trezești,
îți sunt o șoaptă la ferești,
de păsări prinse-n zbor tăcut.
O stea lucind în noapte-ți sunt.

Să nu plângi la al meu zenit.
Nu sunt acolo. N-am murit.

SCRISOARE DIN CER

Când mâine-ncepe făr' de mine
și nu-s aici să văd lumini
cum soarele răsare
și-ți dă o sărutare
pe ochii dragi, de lacrimi plini,

aș vrea atât să nu mai plângi,
așa cum plângi și azi pesemne,
gândindu-te: ce multe lucruri
să-mpărtășim n-avurăm vreme.

Știu cât de mult tu mă iubești,
așa cum te iubesc și eu.
Mereu, la mine când gândești,
Știu, îți lipsesc și îmi lipsești.

Când mâine-ncepe făr' de mine,
nu te gândi la despărțire;
în inimă-ți și-orice gândire,
exist și eu, și-mi este bine.

24.09.2015

Maria Magdalena Năstase
(Finlanda)

LETTER FROM HEAVEN

When tomorrow starts without me
And I'm not here to see
If the sun should rise
and kiss your eyes
All filled with tears for me

I wish so much you wouldn't cry
The way you did today,
while thinking of the many things
we did not get to say.

I know how much you love me
as much as I love you,
and each time that you think of me
I know you'll miss me too.

When Tomorrow starts without me
Don't think we're far apart,
for every time you think of me
I'm right here in your heart.

1

Un prost ignorat înseamnă un prost mai puțin.

2

Cercetările personale pe cazuri notorii (de proști) au produs certitudini. Pentru popularizarea lor nu mi-ar fi suficientă nici pădurea de la Corlătești!

3

Dialog temperat: - În care momente ale vieții ești optimist? sunt întrebare. - Doar când gândesc. - Și când gândești? - Tot timpul.

4

Și-mi amintesc mie (doar mie, fiindcă mulți nu-și mai exersează memoria!) vorbele lui Confucius, filosoful de-acum 2500 de ani: «Învățătura fără gândire e muncă irosită; gândirea fără învățatură e primejdioasă».

5

Când prejudecățile se conjugă perfect cu grandomania fără temei real, e foarte greu să-i scoți din cap veleitarului visul de a urca, în absența unei scări anume pe care i-ai defini-o!

6

Întrebarea retorică e completă mai ales atunci când înglobează, limpede, un răspuns girat.

7

Emisiune tv. Aud și văd. - Băiețule, ce vrei să te faci când vei fi mare? - Eu, când voi fi mare, vreau să mă fac șomer(!) - Dar tu, fetițo? - Eu vreau, când o să fiu mare, să am pensie anticipată. (!!!)

Să mă mai mire judecata unei pensionare la vârsta curioasă? - Eu, ca pensionară, vreau să mă fac scriitoare. Am auzit că Uniunea Scriitorilor îți mai dă jumătate de pensie. Doamne-ajută!!!...

Uniune-azil? Nu, cultivatează de har!

8

E deprinderea superficialului de a nu recunoaște niciodată un lucru făcut rău. Când se-ntâmplă să reușească ceva cât de cât acceptabil, e o întâmplare.

9

Profesorul nostru, Teofil Simenschy (1892-1968), ne spunea - rar, e adevărat - că un om întreg nu trebuie să citească cărți bune, ci... foarte bune.

10

Nu i-au plăcut niciodată cronicile negative. De aceea Cezar Ivănescu, aflu (din surse!), a încercat să-l ia la bătaie pe Alex Ștefănescu.

11

Nici Marin Sorescu nu se credea „singur printre poeți”, ci... primul. Perseverent sau... perverserent!!

12

M-a amuzat epigrama lui George Arion pentru Alex Ștefănescu: „În viața lui terestră nu este taciturn, / Din contra, e volubil, isteț și sprintenel, / El tuturora pare că-i tras ca prin inel. / O scurtă completare - inelul lui Saturn”. Ha, ha, ha!

13

„Sfertul academic”? Ce-i? Când a devenit nărav? Cine-i zice obicei, sigur e puțin bolnav. E știut de multă vreme că românul-i cam „anemic”. Când instinctele-s boeme, mersu-i este academic... Și atunci, ce-nseamnă „sfert”? Prejudic de moș stilat, care-a fost cândva alert și-n junețe epilat. „Sfertul academic”, Oamenii, e un moft, e ca un drog care nu înseamnă baremi nici cât un pót de milog... Lasă-l cioarelor de „sfert”, uită-te la ceas mai des. Dacă timpul e fapt cert, nu-i păcat să-l faci eres?!

14

Obsecvios? Urât epitet: slugarnic. Puah!

Stimate domnule profesor și
iubit confrate,

Vă rog să mi se socotească că mă aflu astăzi
pînă la dumneavoastră, alături de dumneavoastră,
iubiții colaboratori ai unor reviste care, înfruntînd
toate greutățile ce se ridică în fața faptelor de
cultură, și-a înseris numele în peisajul
spiritualității românești contemporane. În
păcate, serviturile vîrstei - peste cîteva
săptămîni voi împlini 40 de ani - îmi răpesc
această bucurie sufletească. Dar vreau să vă
împărtășesc dumneavoastră și poetului colaborator
cîteva gânduri. Ați reușit și sperăm că
BAAADUL Literar are să realizeze mulți ani
înainte ~~dumneavoastră~~ o operă culturală ce
sporește zestrea spiritualității românești.
Prin apariția acestei reviste, atât de

Sine alcătuită și atât de elegant prezentată, dumneavoastră demonstrați cât de redusă este noțiunea de „provincie literară”, de „orase cu tradiție”. În același timp, revista dovedește cât de fructuoasă este lipsa spiritului sectar, al închișturilor, al eliminărilor și cât de benefică este largă deschidere spiritului către toate oportunitățile unei literaturi care își caută obiectul și în răscolurile cărora sunt încredințați toți cei ce scriu, răspunzând unei chemări sufletești și intelectuale. În același timp, revista dovedește un fapt și anume că existența a multor opere în urmă de timp și a unor scrieri culturale nu se poate înlocui și nici decît pe principii metamorfozelor. Îndrăgind paginile de creație și de critică literară, de eseistică literară cu date informative, revista dumneavoastră se înscrie în tradiția cea mai fertilă a presei culturale românești.

S-ar putea spune mult mă mult despre ce înseamnă în peisajul nostru spiritual „Bazaarul Literar”, dar mă tem că să

răpesc - la pretiosul timp dedicat de lansarea
 noii număr. Urând tuturor colaboratorilor
 revistei, noi împliniri artistice, vă mulțumesc
 domnule director pentru găzduirea în paginile
 acestei publicații a unor din paginile
 mele, în care, urmând o credință pe care am avut-o
 întotdeauna, am căutat să pun în evidență
 factorii de continuitate ai culturii românești, să
 aduc în atenția cititorilor momente și figuri
 reprezentative ale trecutului și contemporaneității
 noastre, pentru a putea să înțelegem și să
 să ne elevat poporul și spiritul său

Încă o dată succes revistei „Bazașul
 Literar” a tuturor celor ce și-au legat
 numele de presența ei în cultura noastră

Văterii Răzvan

Nota bene!

Citită participanților la Colocviul de literatură, ediția a XXXIII-a (vineri, 21 august 2015),
 tema „Case și locuri memoriale”, prilej cu care s-a lansat și nr. 34, aug. 2015, al revistei *Bazașul
 literar*, invitat fiind scriitorul **Lucian VASILIU** din Iași, dar și prof. **Adrian SOLOMON**, deputat
 în Parlamentul României. Locul? Terasa pizzeriei „Casa Veche” din str. Stroe Belloescu, nr. 24,
 casă în care a locuit, probabil în perioada 1964-1966, și poetul **Cezar IVĂNESCU** (1941-2008).

Gânduri încâlcite

de Maria Magdalena NĂSTASE

(Finlanda)

Lună sângerie, lună insomnie,
lună arogantă, lună nebunie,
făr' de milă ast' noapte mi-ai trudit pleoapa,
m-ai lovit cu raza-ți ca pe-o luntre apa.

Strălucești în ochii Timpului hlizind,
ne privești în leagăn, ne privești murind.
Ai speriat cocorii înlemnii în Toamnă.
Te credeam o tandră. Te credeam o Doamnă.

Ai țipat la Noapte. Stelele sfiite
s-au ascuns prin nouri, crunt dezamăgite.
Te-au slăvit prea mulți pân' te-au plictisit.
Vlăguit cuvântul cade-n infinit.

Vrei noi epitețe spre-a te ști eternă.
Dă un „search” pe Google: fii și tu modernă!
Îți vei crea astfel o identitate
nouă, pentru noua ta eternitate.

Au murit lunaticii, care altădată
îți cântau iubirea la un colț de stradă.
Mistuiți în grabă de un duh prea rău,
au schimbat în poster ieftin chipul tău.

Nu mai ești misterul: unică, reală.
Ești clonată într-o lume virtuală.
Make-up de duzină photoshopping firea,
ți-a mânjit lumina. Ți-a furat lucirea.

Cineva în viața asta efemeră
știe că mânia-ți nu va fi lejeră.
Omenirea din acest minut nu-i bună.
Ți-a urlat ast' noapte: „Fă-ți un selfie, Lună!”.

(28 Octombrie 2015)

POȘTA REDACȚIEI

Către

Editura „Sfera” Bârlad,

Va rog să considerați acest mesaj unul oficial.

Nu permit să fie publicat în revista Baadul a domnului Gruia Novac (pe bani publici) nici un text scris de mine. Dumnealui continuă să mă insulte verbal așa cum a făcut-o și în revista mai sus numită.

Dacă va continua să o facă il voi da în judecată așa batrân cum e. Voi solicita daune morale conform legii dreptului la cuvânt ce încă e în vigoare.

A găsit greșeli în text? Să le corecteze. Nu l-am rugat să mă publice. Mi-a solicitat text pentru publicare.

Cu stima Dorina Stoica.

Scrisori trimise editurii „Sfera” prin e-mail, de către Dorina Stoica, redactorul șef îi oferă un răspuns.

În nr. 1(32), din februarie, 2015, al revistei „Baaadul literar”, publicam articolul-cronică *A patra didascalie profesorală (L'éloge du vrai)* în care scriam:

„Dorina Stoica poate înainta rapid cu condiția debarasării de corul fals al glorificatorilor ei. (...) Te-ai întrebat vreodată, Dorina Stoica, cu ce preț le-ai acceptat și, probabil, te-ai bucurat? Eu cred că Dorina Stoica are nevoie de sfaturi, nu de laude. Acestea-s pentru nevolnici, pentru proști, pentru carieriști, pentru nesimțiți, pentru cei cu diplome cumpărate. (...) Și încă ceva: descoperirea, în viață, a unui drum de mers, nu înseamnă că acesta-i și unicul. (...) Însă căutându-ți propria voce, a forței tale, a conștiinței tale, prin renunțarea la orgoliul nejustificat și la egolatria ucigătoare de modele. Ca să fii mare spirit, fă efortul de a te întâlni și cu celelalte asemenea, ca să nu rămâi singur. A spus-o chiar Ecclesiastul: „Vae soli!” (Vai de omul singur - și continuă - dacă va cădea, nu va fi nimeni să-l ridice!)”

*

Aștept cu nerăbdare ziua în care un complet de judecată profesionist să dea, în urma unui proces iscat de un solicitant, o hotărâre care să decreteze că **persoana X este scriitor/scriitoare (!!!...)**, completând astfel **CODUL (sic!) PROFESIUNILOR** din țara în care se poate orice...

OCTOMBRIE

- 4/1933 – S-a născut scriitorul **George ASTALOȘ**
- 7/1902 – S-a născut scriitorul **Zaharia STANCU**
- 11/1921 – A murit scriitorul **Tudor PAMFILE**
- 12/1934 – S-a născut istoricul acad. **Alexandru ZUB**
- 14/1931 – S-a născut scriitorul **Constantin CLISU**
- 17/1939 – S-a născut prof. univ. dr. **Dumitru D. IVĂNESCU**
- 17/1928 – S-a născut prof. documentarist **Traian NICOLA**
- 20/1912 – A murit profesorul filantrop **Stroe S. BELLOESCU**
- 20/1924 – S-a născut criticul literar **Valentin SILVESTRU**
- 23/1948 – S-a născut medicul-scriitor **Iorgu GĂLĂȚEANU**

NOIEMBRIE

- 1/1993 – A murit criticul literar prof. **Mihai DRĂGAN**
- 2/1912 – S-a născut lingvistul acad. **Gheorghe IVĂNESCU**
- 5/1880 – S-a născut scriitorul **Mihail SADOVEANU**
- 6/1880 – S-a născut pictorul **Dimitrie HÂRLESCU**
- 14/1991 – A murit scriitorul **Constantin CHIRIȚĂ**
- 18/1856 – S-a născut episcopul acad. **Ioan C. ANTONOVICI**
- 18/1838 – S-a născut publicistul prof. **Ștefan NEAGOE**
- 18/1872 – S-a născut poetul **George TUTOVEANU**
- 19/1912 – S-a născut laureatul Nobel, **George Emil PALADE**
- 19/1837 – A murit boierul filantrop **Gheorghe ROȘCA CODREANU**
- 19/1919 – A murit scriitorul acad. **Alexandru VLAHUȚĂ**
- 22/1935 – S-a născut criticul literar prof. **Gruia NOVAC**
- 23/2006 – A murit criticul literar **Lucian RAICU** (Bernard Leibovici)
- 24/1942 – S-a născut prof. **Oltea-Elena GRAMATICU-RĂȘCANU**
- 26/1996 – A murit criticul literar **Valentin SILVESTRU**
- 27/1884 – S-a născut scriitorul-medic **Vasile VOICULESCU**
- 27/1885 – S-a născut scriitorul **Liviu REBREANU**
- 29/1880 – S-a născut scriitorul **N. D. COCEA**

DECEMBRIE

- 2/1935 – S-a născut poetul **Nicolae LABIȘ**
- 6/1937 – S-a născut criticul literar prof. **Mihai DRĂGAN**
- 8/1996 – A murit scriitorul **Marin SORESCU**
- 12/1963 – A murit scriitorul **Felix ADERCA** (Froim Edelstein)
- 13/1872 – S-a născut **Zoe FRASIN** (soția lui G. Tutoveanu)
- 13/1983 – A murit poetul **Nichita STĂNESCU**
- 14/1932 – S-a născut dramaturgul **Dumitru SOLOMON** (Dolfi)
- 22/1956 – A murit poetul **Nicolae LABIȘ**
- 31/1889 – A murit scriitorul **Ion CREANGĂ**
- 31/1931 – A murit episcopul acad. **Ioan C. ANTONOVICI**